

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Bc. Jan BLUDSKÝ

**GEOGRAFICKÉ HODNOCENÍ KVALITY
BYDLENÍ NA ŠUMPERSKU**

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. RNDr. Zdeněk SZCZYRBA, Ph.D.

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou práci vypracoval samostatně pod vedením pana doc. RNDr. Zdeňka SZCZYRBY, Ph.D. a veškerou použitou literaturu a zdroje jsem řádně uvedl v seznamu literatury.

V Olomouci dne 25. dubna 2012

.....

Jan Bludský

Na tomto místě bych rád poděkoval především vedoucí diplomové práce, doc. RNDr. Zdeňku SZCZYRBOVI, Ph.D. za čas, který mi věnoval při konzultacích a za veškeré připomínky a cenné rady, které mi byly poskytnuty v průběhu zpracování diplomové práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jan BLUDSKÝ**
Osobní číslo: **R100192**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Regionální geografie**
Název tématu: **Geografické hodnocení kvality bydlení na Šumpersku**
Zadávající katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce bude geograficky zhodnotit úroveň bydlení na území správního obvodu ORP Šumperk. Samotné hodnocení kvality bydlení bude založeno na analýze vybraných ukazatelů kvality bydlení, přičemž autor využije dostupných domácích i zahraničních přístupů k hodnocení tohoto aspektu kvality života. Výchozí teoretický rámec diplomové práce bude využit pro konstrukci metody hodnocení kvality bydlení v zájmovém území. Předpokládá se terenní výzkum, jehož podstatou bude hledání odpovědí na otázky týkající se subjektivního hodnocení kvality bydlení mezi občany zájmového území. V závěru bude provedena diskuze k výsledkům provedených analýz týkajících se kvality bydlení pro dané území.

Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání
Rozsah pracovní zprávy: 20 000 - 24 000 slov
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

SLDB 1991, 2001 - ČSÚ

JOHNSTON, R. J.; GREGORY, D.; PRATT, G.; WATTS, M. a kol. The dictionary of human geography. Oxford: Blackwell Publishers, 2000

Rozvoj bydlení I., II., III., IV., - Česká společnost pro rozvoj bydlení

Maier, K., Řezáč, V.; Ekonomika v území - Urbanistická ekonomika a územní rozvoj. Praha: ČVUT, 2006

Lux, M. et al.; Bydlení věc veřejná. Praha: SLON, 2002

časopisy: Urbanismus a územní rozvoj, Sociologický časopis

Vedoucí diplomové práce: Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: 13. prosince 2010

Termín odevzdání diplomové práce: 10. dubna 2012

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 13. prosince 2010

Obsah

Seznam použitých zkratk.....	8
1. Úvod.....	9
2. Struktura a cíle práce.....	11
3. Metodika	13
3.1 Kvalita bydlení.....	15
4. Teoretická rovina a východiska hodnocení kvality bydlení.....	21
5. Zájmové území.....	25
5.1 Vymezení zájmového území	25
5.2 Charakteristika dopravní infrastruktury	26
5.3 Socioekonomický profil území	27
5.3.1 Charakteristiky populace.....	27
5.3.2 Hustota osídlení.....	35
5.3.3 Hospodářské podmínky.....	36
5.4 Vývoj sídelní struktury s ohledem na kvalitu bydlení.....	37
5.5 Obecné charakteristiky bydlení v zájmovém území	43
5.6 Bytová výstavba	44
6. Objektivní dimenze kvality bydlení.....	47
6.1 Technická složka.....	47
6.2 Lokalizační složka.....	51
6.3 Finanční složka	53
7. Subjektivní dimenze kvality bydlení.....	55
7.1 Analytická část.....	55
7.2 Charakteristika výzkumného souboru.....	55
7.3 Vyhodnocení dotazníkového šetření.....	61
7.3.1 Hodnocení technicko-ekonomických aspektů kvality bydlení.....	62
7.3.2 Hodnocení lokalizačních aspektů kvality bydlení.....	65
7.3.3 Hodnocení právně-institucionálních aspektů kvality bydlení	73
7.3.4 Hodnocení faktorů při výběru nového bydlení	76
7.3.5 Hodnocení celkové spokojenosti s kvalitou bydlení	79
8. Závěr	81
9. Shrnutí, klíčová slova.....	85
10. Summary, key words.....	87

11.	Seznam použitých zdrojů	88
11.1	Použitá literatura	88
11.2	Internetové zdroje.....	90
12.	Seznam příloh	94

Přílohy

Seznam použitých zkratk

AV ČR – Akademie věd České republiky

ČSÚ – Český statistický úřad

HDP – Hrubý domácí produkt

MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj

ORP – Obec s rozšířenou působností

POÚ – Pověřený obecní úřad

RD – rodinný dům

SLDB – Sčítání lidu, domů a bytů

VDB – Veřejná databáze

ŽP – Životní prostředí

1. Úvod

Tematické zaměření této práce postupně vznikalo již v období před dokončením bakalářské práce (Bludský, J. 2010). Inspirativní byly zejména skutečnosti, které podnítily zájem o hlubší studium vztahů, podmínek a okolností bydlení v zájmovém území ve správním obvodu ORP Šumperk. Mezi tyto patřily například cesty napříč správním obvodem, poznávání míst, která nejsou tolik v obecném povědomí (obec Šléglov, Vikantice apod.) a přitom nabízejí mnoho pro obyvatele čistě městského prostředí. Atraktivita obydlého přírodního prostředí v případě výše zmíněných obcí byla potlačena několika politickými rozhodnutími v oblastech správního vývoje a cílené podpory strategicky významných či ekonomicky prospěšných územních celků. V případě území města Šumperk a obcí k němu přiléhajících v tzv. suburbánních zónách docházelo postupně v průběhu šedesátých a sedmdesátých let minulého století k výstavbě stovek nových bytů, došlo k velkému plošnému růstu residenčních zon stávajících sídel. Tento případ se opakoval i v jiných, méně strategicky významných oblastech, například v obci Hanušovice a obci Staré Město. V případě poslední zmíněné obce se často hovoří o tom, že někdejší atraktivita nejmenšího z měst správního obvodu nemá v současné době nic společného s atraktivitou posuzovanou prizmatem aktuálních představ a nároků na kvalitní a příjemně vyvážené podmínky bydlení.

Výrazně přitažlivější pro bydlení byla území v oblastech severního konce úrodné oblasti Hané a region vymezený územím obcí Bludov, Šumperk a Velké Losiny, tedy oblast, která je dnes chápána jako hospodářské jádro regionu. V období po odsunu německé části populace se domy a byty po někdejších obyvatelích přidělovaly téměř zdarma, což se také stalo prvním lákadlem pro nově příchozí obyvatele (zejména severní část správního obvodu). Navíc zde byl dostatek pracovních příležitostí (strojírenský, textilní a sklářský průmysl) a stejně tak i relativně atraktivní přírodní prostředí. Mimo vysídlená území se domovní a bytový fond vyvíjel bez výrazných zásahů politických rozhodnutí ve své podstatě kontinuálně, což se nejen na stavu bytů a domů, ale také na celkovém vzhledu obcí muselo nějakým způsobem projevit (spíše pozitivně). Předpokládá se, že tato území správního obvodu mohou mít potenciál nejen pro rozvoj bydlení, který je třeba geograficky analyzovat, a to jak v širším územním, tak i společenském kontextu.

Obecná spokojenost občana se životem v obci, kterou obývá, souvisí s tím, v jakém druhu či typu domu, případně bytu bydlí. Odlišná míra nároků je patrná např. u rodin trvale žijících v rodinném domě a u rodin trvale obývajících různě veliký panelový byt na sídlišti. Nelze pominout jistou rozdílnost mezi nároky na život a spokojenost s ním. Zajištění adekvátního bydlení pro všechny sociální vrstvy je bezpochyby těžký úkol. Vzhledem k multidisciplinarity, heterogenosti a komplexnosti problematiky je nutná odborná dlouhodobá plánovací činnost a kvalitní organizace kroků při tvorbě právního rámce vedoucího k vytvoření zdravého a životaschopného komplexu podmínek pro život. Bydlení je bezesporu finančně

velice nákladný statek, lze říci, že se ve standardních tržních podmínkách a v demokratické společnosti se jedná o nejdražší zboží s různou mírou dostupnosti pro různě příjmové vrstvy obyvatel. Problémem současnosti je také jeví nedostatek prostor určených k zástavbě, v jehož důsledku dochází k rozšiřování hranic zastavitelnosti na úrodnou a dlouhodobě neobnovitelnou půdu, čímž dochází k její degradaci a ztrátě.

Atraktivita území nemusí být pouze subjektivně vnímatelná, chápána je v této práci pouze v oblasti prvního bydlení a nutně nemusí souviset pouze s kvalitou fyzického prostředí, ale zejména s kvalitou prostředí ekonomického a sociálního. Cílem je tedy analyzovat a hodnotit zájmové území na základě kvality bydlení po roce 2000 (s ohledem na data poskytnutá ČSÚ formou výsledků z periodicky se opakujících cenzů – 2001 a 2011). Úroveň nebo obecně vnímaná celková kvalita bydlení je považována za ukazatel hospodářské vyspělosti regionů. Hodnocení diferenciac (nejen regionální) mezi úspěšnými a neúspěšnými, vyspělými a méně vyspělými se objevuje téměř dvacet let poté, kdy byli víceméně všichni a všude považováni za sobě rovné. Toto prohlubování změn a vynikání rozdílů v úrovních vyspělosti a rozvoje pokračovalo ještě intenzivněji po roce 2000, kdy se Česká republika stala součástí integrovaných evropských struktur a začala se přibližovat nejvyspělejším zemím i v otázkách bydlení. To je důvodem, proč je územní diferenciac kvality bydlení hodnocena na počátku éry 21. století, v období intenzivní transformace celé socioekonomické sféry.

Zájmovým územím se v případě této práce stal správní obvod obce s rozšířenou působností Šumperk. Hlavním důvodem výběru jako referenčního území je jeho různorodost, vnitřní členitost, podobnost historického vývoje a roztroušenost sídelní struktury s ohledem na charakter přírodního prostředí.

Práce je příspěvkem a rozšířením dosavadního výzkumu charakteru a vývoje správního obvodu ORP Šumperk, který byl v předchozí akademické práci postaven výhradě na hodnocení dat kvantitativní povahy. Zároveň vychází z množství dosud provedených analytických prací periferních oblastí, sídel, druhého bydlení a bytové výstavby. Zaměřuje se zejména na téma bydlení, dosud zkoumanému hlavně sociology, a poměrně nové disciplíně geografie bydlení, které je v geografických pracích věnována velká pozornost převážně v angloamerické literatuře. Hodnocení územní diferenciac kvality bydlení z pohledu objektivní a subjektivní dimenze lidského života je prvořadým tématem této práce, a proto bude oběma těmito částem věnována samostatná kapitola.

2. Struktura a cíle práce

Práce je strukturována do osmi kapitol, které jsou dále členěny do několika dílčích podkapitol a částí. V první kapitole je vysvětlen důvod výběru tématu práce. Druhá navazující kapitola představuje strukturu a zároveň stanovuje výzkumné cíle diplomové práce. Mezi základní sociálně geografická témata můžeme zařadit otázku lokalizace bydlení a lokalizace pracovních příležitostí, které zároveň patří do skupiny základních rozhodovacích procesů jedince / společnosti. Rozdíl mezi lokalizací bydlení a lokalizací pracovních příležitostí je i v nárocích na počáteční vstupní investici, ve velikost zabraných ploch a ve formě výstavby. Jakým způsobem a na základě čeho se rozhodují jedinci i skupiny obyvatel při lokalizaci bydlení? Odpověď lze nalézt v odborné literatuře, jíž je věnována čtvrtá kapitola. Snahou autora je představení vybrané dostupné a tematicky související odborné literatury a také vysvětlení a diskuze použitých termínů a pojmů.

Metod výzkumu použitých v této práci je více, ovšem těmi základními způsoby hodnocení jsou dva – kvantitativní a kvalitativní, uvedené a široce popsány v rámci třetí kapitoly. Součástí páté kapitoly je vymezení zájmového území a také stručná charakteristika vývoje osídlení s ohledem na kvalitu bydlení ve správním obvodu, která je zde zařazena pro lepší pochopení současného stavu územní diferenciací kvality bydlení na počátku 21. století. Tato kapitola ve stručné, ale přesto souhrnné formě podrobně představuje zájmové území v souvislostech a aspektech základního sociogeografického výzkumu. Lze předpokládat, že zvolené analyzované charakteristiky lidského kapitálu, dopravní infrastruktury, hospodářských podmínek a bydlení obecně pomohou lépe porozumět vztahům a závěrům vyplývajícím z návazných analýz jak kvantitativního tak kvalitativního charakteru. Šestá kapitola zhodnocuje výsledky výzkumné činnosti kvantitativních dat prováděné pomocí metod popsanych a vysvětlených v kapitole číslo 3. Výsledky samotné analýzy zvolených ukazatelů jsou doplněny grafickým znázorněním pomocí map v přílohové části. Sedmá kapitola přináší hodnocení výsledků dotazníkového šetření ve zvoleném území, kterému předchází představení základních charakteristik populačního vzorku správního obvodu. Poslední kapitola věnovaná shrnutí zjištěných výsledků z jednotlivých analýz a závěru tematického okruhu obecně, přináší celkové zhodnocení kvality bydlení v zájmovém území podle jednotlivých cílů práce.

Před diskuzí použité odborné literatury a vysvětlením použití jednotlivých ukazatelů při posuzování kvality bydlení i metod jejich zpracování je důležité stanovit základní cíle diplomové práce:

- 1) Rešerší dostupné odborné literatury, vybraných publikací, příspěvků včetně analytických studií představit oblast bydlení v možných souvislostech vzhledem ke komplexnímu charakteru řešené problematiky**

- 2) Představit vstupní pokladovou socioekonomickou analýzu zájmového území jako základní rámec pro vysvětlení podmínek a okolností jednotlivých charakteristik bydlení na Šumpersku**
- 3) Charakterizovat vývoj sídelní struktury zájmového území s ohledem na bydlení a s ním související bytovou výstavbu**
- 4) Analyzovat strukturní kvantitativní charakteristiky bydlení jako základ pro hodnocení objektivní dimenze kvality bydlení včetně její územní diferenciac**
- 5) Analyzovat získaná data z dotazníkového šetření pro potřeby hodnocení subjektivní dimenze kvality bydlení**
- 6) Zhodnocení výsledků analýz objektivní a subjektivní dimenze kvality bydlení na Šumpersku**

3. Metodika

V této kapitole jsou popsány použité metody výzkumu i jejich návaznost na výzkumné cíle práce. Výzkumná část naráží na omezené zdroje aktuálních dat zejména v otázce kvality bydlení. Výběr datového souboru jako podkladu pro následné analýzy byl nejsložitější úlohou celého výzkumu, proto je součástí této kapitoly také dílčí část věnovaná pouze výzkumu kvality bydlení pomocí dat kvantitativní povahy a představení použitých ukazatelů jednotlivých složek kvality bydlení včetně diskuze možnosti použití ukazatelů alternativních, které lze při výzkumu obdobného charakteru používat. Metoda použití více ukazatelů v rámci jednotlivých složek kvality bydlení byla aplikována podle vzoru předchozích výzkumů sociologů a ekonomů (např. Lux, M. 2002). Jakým způsobem jsou data zpracována, je popsáno v rámci této kapitoly. Výsledky jednotlivých výzkumů jsou obsaženy v následujících kapitolách. Kvantitativní aspekt kvality bydlení, vycházející z analýz datového souboru zveřejněného ČSÚ v rámci výsledků censu SLDB v roce 2013, je součástí kapitoly věnované výhradně hodnocení územní diferenciaci kvality bydlení. Aspekt kvalitativního charakteru vychází z analýzy dotazníkového šetření, které bylo prováděno na území správního obvodu na jaře roku 2012. Hodnocení jednotlivých složek charakteru bydlení je součástí kapitoly věnované výhradně analýze dotazníkového průzkumu.

Pro výzkum v této práci jsou použita data a údaje kvantitativní i kvalitativní povahy. Zdrojem kvantitativních dat je zejména census Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2001 a z roku 2011 (použití definitivních výsledků z dostupných internetových databází) a další data z otevřených internetových zdrojů (např. databáze, publikace, analýzy a komentáře ČSÚ o obcích Olomouckého kraje – tzv. Regionální statistika), dále portál České informační agentury životního prostředí geoportal.cenia.cz, textová část dokumentu Územně analytických podkladů (2012) pro obce správního obvodu ORP Šumperk a data o cenách zasíťovaných stavebních pozemků určených pro bydlení ze serverů www.bydleni.idnes.cz (2013), www.sreality.cz (2013) a www.mmreality.cz (2013) atd. Data za jednotlivé obce správního obvodu jsou hodnocena z hlediska souvislosti nebo blízkosti v případě extrémních hodnot a je představena mediánová hodnota a hodnota aritmetického průměru správního obvodu jako celku. Tyto hodnoty jsou porovnávány s hodnotami správních obvodů Olomouckého kraje, s hodnotami za Olomoucký kraj a také s hodnotami za Českou republiku. Tímto způsobem dochází ke komparaci hodnot příslušných vybraných ukazatelů, která je provázena analytickým komentářem a srovnáním výsledků hodnot za výše uvedené územní celky.

Zdrojem kvalitativních údajů je dotazníkové šetření prováděné na jaře roku 2012, jehož součástí jsou otázky týkající se subjektivního vnímání kvality bydlení v příslušné obci trvalého bydliště respondenta v rámci správního obvodu ORP Šumperk. Dotazník zjišťuje vnímání spokojenosti s úrovní bydlení podle jednotlivých složek zkoumané kvality bydlení i jejich dílčích ukazatelů. Otázka číslo 12 je koncipována za účelem zjištění individuálních preferencí

při výběru nového bydlení formou hodnocení důležitosti předem zvolených ukazatelů, které hrají významnou roli při výběru vhodné lokality pro bydlení. Výzkumné dotazníkové šetření bylo provedeno u jednotlivců s trvalým pobytem na území správního obvodu (detailní popis dotazníku a struktury respondentů je součástí kapitoly věnované analýze údajů kvalitativní povahy) v rozmezí věku od 15 let do 60 a více let. Věková kategorie 18 až 25 let je podle M. Luxe (2002) nejnespokojenější skupina s bydlení. Této kategorii je věnována pozornost při vyhodnocování odpovědí, protože se předpokládá, že jde pravděpodobně o skupinu nejvíce uvažující o změně bydlení (lokality i standardu bydlení).

Respondenti v první ze čtyř částí dotazníku věnované představení okolností a podmínek bydlení v rámci správního obvodu. V této části měli dotazovaní možnost vyjádřit se k délce svého trvalého pobytu, případně k důvodu přistěhování do místa svého trvalého bydliště. Součástí úvodních informací o respondentech jsou také zjištěné údaje týkající kvality bytového resp. domovního fondu a právního důvodu užívání bytu. Tyto profilové informace umožní detailnější analýzu odpovědí v rámci šetřených skupin podle věku, vzdělání, pohlaví, právního důvodu užívání bytu/domu a kvality obydlí (panelový byt, cihlový dům nový, cihlový dům starší).

Ve druhé části strukturovaného dotazníku odpovídají respondenti na otázky spokojenosti s jednotlivými složkami kvality bydlení podle dílčích ukazatelů. Ukazatele jsou převzaty z výzkumných prací prováděných např. M. Luxem (2002), F. Kudou (2008) a J. Baxou (2008) a doplněny o další ukazatele, které by mohly mít velký význam pro výslednou kvalitu bydlení, ale nebylo možné je podložit daty z důvěryhodných zdrojů a analyzovat při kvantitativním hodnocení. Proto jsou ukazatele použité v rámci kvantitativní analýzy pečlivě vybrány tak, aby bylo možné původ dat bez problému dohledat a nevznikl tak prostor pro spekulace a pochybnosti v otázce postupu analytického hodnocení. Mezi základní složky kvality bydlení patří aspekt technicko-ekonomický, lokalizační a právně-institucionální. Ukazatele použité v rámci jednotlivých složek jsou přehledně uvedeny v příloženém vzorovém dotazníku. Respondenti v rámci hodnocení měli na výběr z pěti možností bodování vystihujících jejich postoj k příslušnému ukazateli (velmi spokojen, spíše spokojen, spíše nespokojen, velmi nespokojen a nedovedu posoudit).

Třetího oddíl strukturovaného dotazníku je věnován otázce důležitosti vybraných ukazatelů při výběru lokality pro nové bydlení. Dotazovaní přidělují ukazatelům jednotlivých složek kvality bydlení příslušnou známku vyjadřující význam na škále 1 – 5 podle vnímané důležitosti (1 – nejdůležitější). Použité ukazatele jsou převzaty z předchozí části strukturovaného dotazníku napříč sledovanými složkami kvality bydlení. Závěrečná část dotazníku shrnuje hodnocení vnímání celkové kvality bydlení respondenty v rámci příslušné obce trvalého bydliště. Zde měli respondenti na výběr ze stupnice 1 – 5, kde příslušné známky mají stejnou hodnotu jako známky ve škole, tedy 1 – velmi dobrá. Zároveň měli respondenti

možnost formou otevřené odpovědi uvést nejdůležitější vnímaná pozitiva a negativa podmínek a okolností svého bydlení. Tuto možnost využil nadpoloviční podíl všech dotázaných.

Cílem výzkumu kvalitativní povahy je rozlišení kvality bydlení podle jednotlivých složek na základě preferencí a vnímání aspektů respondenty ve venkovských, příměstských a městských oblastech zájmového území správního obvodu, případně v rozdělení hospodářsky vyspělejší a slabé oblasti. Na závěr výzkumné části je použita stupnice celkového hodnocení úrovně kvality bydlení vnímané respondenty podle obcí svého trvalého bydliště zařazené do dotazníkového šetření. Lze očekávat rozdílné preference a úrovně spokojenosti u lokalit v periferních oblastech, zázemí okresního města Šumperk, tzv. periurbánní obce a ve městě Šumperk samotném. Některé metody jsou použity po vzoru předchozích výzkumů tzv. druhého bydlení. Jedná se o dotazníkové šetření zkoumající technické, institucionální, ekonomické a zejména lokalizační / polohové faktory bydlení (Vágner, J., Fialová, D. a kol. 2004).

Z výzkumu Sociologického ústavu Postoje k bydlení v ČR 2001 (Lux, M. 2002) vyplývá, že na vzdělání, velikosti domácnosti, pohlaví respondenta, jeho politickém sebezaučení na škále pravice-levice a dokonce i výši jeho osobních příjmů je míra spokojenosti s bydlením nezávislá. M. Lux (2002) také uvádí konstatování, týkající se závislosti míry spokojenosti obyvatel na jejich věku. Diskutovat je možné například to, zda obyvatelé s vyšším vzděláním vyhledávají kvalitní životní prostředí pro lokalizaci svého bydlení nebo například to, zda mladší obyvatelé vyhledávají finančně méně náročné bydlení (tzn. nižší pořizovací i provozní náklady). Zda lokalizace nového bydlení, resp. volba lokality respondenty závisí více na socioekonomických ukazatelích nebo na ukazatelích kvality přírodního prostředí v rámci kvality bydlení, se bude snažit objasnit již zmíněná otázka č. 12, týkající se právě preference ukazatelů při zvažování nového bydlení. Metodicky se práce snaží o aplikaci více přístupů ke kvalitě bydlení. Celkově došlo k hodnocení jak vývoje bydlení ve správním obvodu ORP Šumperk, k hodnocení stávajícího bydlení, tak i k hodnocení podmínek bydlení budoucího.

3.1 Kvalita bydlení

Kvalita bydlení je základním tématem této práce, a proto je na její výzkum kladen větší důraz než na hodnocení podmínek a okolností bydlení celkově, jak tomu bylo u kapitoly předchozí, zabývající se správním obvodem jako celkem, hodnotící sociálně-geografické a fyzicko-geografické podmínky regionu, jako podkladovou matici utvářející charakter bydlení a života v zájmovém území. K její analýze je potřeba více ukazatelů. Celkem bylo zahrnuto do analýzy 13 ukazatelů 3 složek kvality bydlení. Tyto složky byly stanoveny na základě jednotlivých vědních disciplín zabývajících se kvalitou bydlení:

- 1) technická složka, 2) lokalizační složka, 3) finanční složka

Hodnocení kvantitativní povahy jsou provedena sběrem, zpracováním a následným vyhodnocením dat z výše uvedených zdrojů. Hodnocení kvality bydlení bude probíhat chronologicky podle jednotlivých složek – technická, lokalizační a finanční pomocí údajů poskytnutých ČSÚ v rámci censu Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011.

1) Technická složka

Podle M. Luxe (2002) můžeme ukazatele technické složky kvality bydlení rozdělit na vnější (týkající se exteriéru) a vnitřní (týkající se interiéru). V publikaci *Postavení venkova v Olomouckém kraji (ČSÚ v Olomouci, 2009)* v sekci bydlení a bytové výstavby byly použity například tyto údaje: průměrné stáří domů, podíl bytů s obdobím výstavby (rekonstrukce) před rokem 1919, celková plocha trvale obydlených bytů, podíl bytů vytápěných plynem, podíl bytů napojených na kanalizaci, počet dokončených bytů na 1000 obyvatel či počet zahájených staveb na 1000 obyvatel. Dalšími uvažovanými ukazateli byla například možnost parkování (vlastní garáž) nebo materiál střechy či charakteristiky staveb. Mezi vnější ukazatele můžeme zařadit podíl obyvatel žijících v RD. Předpokládá se, že vyšší podíl obyvatel žijících v RD bude ve venkovských oblastech a zejména pak v obcích s nízkým počtem obyvatel (což ostatně potvrzují i závěry výše zmíněné publikace). Tento ukazatel lze považovat za indikátor urbanizace, protože s vyšší mírou koncentrace obyvatelstva dochází k většímu záboru ploch, a tím k nutnosti úspory zastavění ploch formou bytových domů. Podíl obyvatel žijících v RD poukazuje i na významnou koncentraci průmyslových aktivit z druhé poloviny 20. století, kdy došlo k intenzivní bytové výstavbě pro zaměstnance podniků. Právě proto lze očekávat nejnižší podíl obyvatel žijících v rodinných domech nejen ve městech (dnes převážně strukturálně postižených), ale i v malých obcích v jejich zázemí (*mapa*).

Podíl domů podle materiálu nosných zdí: ze stěnových panelů je pravděpodobně nejvyšší v obcích nevenkovského charakteru, zejména ve městech. Jedná se o podíl ze všech domů (nejen trvale obydlených) a vyjadřuje jistou míru náročnosti na údržbu a rekonstrukci bytového fondu obce za předpokladu, že nejnáročnější na údržbu a regeneraci jsou právě domy panelové konstrukce. Podle M. Luxe (2005) jsou domy panelové konstrukce hůře vnímány bydlícími než domy cihlové konstrukce. Použití ukazatele má vyjádřit zejména rozdíly mezi sídly, resp. obydlími v rámci technické složky kvality bydlení.

Průměrné stáří trvale obydlených domů poukazuje na převažující dobu výstavby i na hlavní etapy prostorového rozvoje příslušné obce. Nejnižší průměrné stáří je očekáváno u obcí, které jednak nebyly (případně v malé míře) postiženy vysídlením českých Němců, jednak byly pozdně nebo prakticky vůbec industrializovány (mohou mít venkovský charakter), a které si svou vrcholnou etapou výstavby prošli v době zejména poslední třetiny 20. století a u obcí, které ji prožívají právě dnes a zájem stavebníků a obyvatel obecně je nejen v rámci suburbanizačních tendencí vysoký (mezi tyto patří například obce Nový Malín, Rapotín, Dolní Studénky apod.).

Naopak nejvyšší údaje o stáří lze očekávat u obcí, které jsou z hlediska sídelního systému v oblastech nepříliš atraktivních (periferních), s horší dopravní dostupností, malým bytovým fondem, avšak v oblastech s vysokým přírodním potenciálem (například obec Malá Morava, Kopřivná a Šléglov) a dále u obcí raně industrializovaných s množstvím někdejších manufaktur a výrobních závodů obecně, tedy obce městského charakteru, mezi které patří Šumperk, Hanušovice a Staré Město. Celkově jsou nejlépe hodnoceny obce s nejnižším průměrným stářím domů, jelikož se předpokládá, že jejich technický stav by měl být nejlepší.

Podíl domů postavených před rokem 1919 je ukazatel opačný, než častěji používaný podíl domů postavených po roce 1990 (nebo po roce 2000). Předpokládá se, že domy postavené před rokem 1919, přestože prošly částečnou či kompletní rekonstrukcí, jsou již na hranici své životnosti a představují v tomto ohledu jistou hrozbu pro celkový stav domovního fondu příslušné obce. Tento ukazatel byl použit i v publikaci Postavení venkova v Olomouckém kraji (2009), můžeme však u něj nalézt několik podstatných nedostatků. Zaprvé, v censu Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2001 je uvedená kategorie stáří domy obsahující bezpochyby neúplné údaje (součet všech domů rozřazených do jednotlivých etap výstavby či rekonstrukce mnohdy nedosahuje ani poloviny celkového počtu domů v příslušné obci). Zadruhé, nelze postihnout stav domů od doby, kdy byly zkolaudovány či kompletně zrekonstruovány. Zatřetí je vážným nedostatkem tohoto ukazatele i ukazatele průměrného stáří domů vyvolání negativního vjemu, že starší budovy jsou nutně kvalitativně horší než domy výrazně mladší. Domy postavené před rokem 1919 mohou při jisté míře kvalitní odborné péče mít lepší vizuální i technický stav než domy postavené v období počátku stavebního boomu panelový sídliště v sedmdesátých letech minulého století, často nerespektující urbanistické ani architektonické zásady výstavby obce (nedodržení uliční čáry, orientace domů, výška střechy, počet pater atd.). Z výše uvedeného vyplývá, že je tomuto ukazateli dána v rámci slovního hodnocení menší váha než ostatním ukazatelům.

Jedním z ukazatelů, týkajících se technického vybavení domů, byl zvolen podíl připojených domů na kanalizační síť obce. Vzhledem k vybavení bytů vodovodem ve většině obcí zájmového území (převyšující 93 %), lze předpokládat při použití ukazatele vybavenosti domů kanalizací větší územní diferenciaci. Nevýhodou tohoto ukazatele je výrazný posun v zabezpečení technické vybavenosti obcí, kdy neustále probíhá dobudování technické infrastruktury, a proto nelze dostatečně postihnout aktuální stav technické infrastruktury. Stejně tak má i menší vliv na kvalitu bydlení než přípoj na obecní vodovod s kvalitní pitnou vodou. Dalším z použitých ukazatelů se stal i podíl bytů vytápěných plynem z celkového počtu trvale obydlených. Jeho použití je víceméně diskutabilní vzhledem k rostoucí ceně plynu na světových trzích i u českých distributorů, stejně tak i dynamice rozvoje plynových přípojek. Jen pro srovnání obecná míra plynofikace obcí správního obvodu ORP Šumperk byla na základě dat censu SLDB 2001 zhruba 30 %. Posun ve srovnání s datem následného censu (2011) nebyl

nijak výrazný. Rozdíl činí pouhé 4 procentní body (tedy 34 %). Přesto dotační politika státu a nároky vyplývající z rostoucího stavebních pozemků určených pro bydlení v atraktivních lokalitách správního obvodu, zejména po roce 2000, přispěla k rozšíření plynofikace do venkovských obcí. Při uvažování náročnosti realizace technické infrastruktury (budování čistíren odpadních vod, nízké rozpočty obcí s malým počtem obyvatel) lze očekávat nejvyšší podíl domů připojených na kanalizační i plynovou síť ve městech a v jejich zázemí.

Stejně jako v případě předchozích ukazatelů i podíl bytů I. kategorie indikuje úzkou spojitost domů s těmito byty s městským prostředím a jeho nejbližším zázemím. Jedná se o byty vybavené jak ústředním topením, tak kompletním sociálním zařízením. Ukazatele plochy bydlení bývají často zařazeny do souhrnných hodnocení bydlení jako hlavní indikátory celkové kvality bydlení (Lux, M. 2005). Nevýhodou jejich požití je zejména odlišná metodika výpočtu i jejich další dělení, avšak důležité je jejich vysoká vypovídající schopnost o celkovém standardu domů a bytů. Celková plocha bytů je hodnocena taktéž pomocí údajů ze SLDB 2011. Na rozdíl od celkové obytné plochy, uvažuje celková plocha bytu užitnou plochu včetně veškerého zázemí. Lze předpokládat, že se mezi obcemi objeví výrazné rozdíly. Průměrná obytná plocha na jednu osobu v bytech Olomouckého kraje činila 32,2 m². Alternativou k tomuto ukazateli může být například průměrný počet obytných místností na jeden trvale obydlený byt.

2) Lokalizační složka

Uvedená složka kvality bydlení se zdá být při posuzování z hlediska vstupních ukazatelů jako nejkomplicovanější, protože se týká komplexní oblasti – geografické polohy. Výčet použitých ukazatelů je malý, přesto však dostatečně různorodý, aby mohl alespoň zčásti postihnout všechny aspekty lokalizační složky kvality bydlení.

Faktor polohy je vyjádřen především jako vzdálenost příslušné obce od nadřazeného centra ve správním obvodu, tedy od obce s rozšířenou působností a zároveň od bývalého správního centra okresu Šumperk – města Šumperk. Předpokládá se, že čím kratší vzdálenost, tím vyšší je očekávaná kvality bydlení odvíjející se od nabídky základních a doplňkových služeb občanské vybavenosti včetně veřejných i komerčních služeb (obchody, zdravotní péče a školská zařízení). Zároveň existuje také předpoklad vyššího počtu nabízených volných pracovních míst. Vlivem dopravní dostupnosti území se blíže zabývá například Čermák, L. (2005), který používá k časové dopravní dostupnosti ještě ukazatel frekvence spojů veřejné dopravy a celkový výzkum provádí na úrovni obcí pověřeným obecním úřadem (tzv. POÚ) a zároveň uvažuje dopravní dostupnost krajského města. Poloha území vzhledem k jádrovým oblastem je obecně považována za důležitou.

Pro určení vzdálenosti od obce s rozšířenou působností Šumperk (centrum „malého okres“) jsou použity výpočetní metody serveru www.mapy.cz (2013) v sekci „plánovač tras“.

Předpokládaným dopravním prostředkem je osobní automobil. Vzdálenost je udávána v minutách (vždy ze středu příslušné obce), nikoliv v kilometrech a je počítána podle silničních tras I. třídy (kde bylo toto použití možné), v ostatních případech po silnicích II. a III. třídy. Vhodnějším ukazatelem se jeví dostupnost města Šumperk veřejnou dopravou a to ve dvou kategoriích: 1) dostupnost jen autobusem, 2) autobusem i vlakem, podle zvyšující se frekvence spojů. Výstupem z těchto analýz není pouze slovní hodnocení dopravní dostupnosti příslušných obcí v rámci správního obvodu, ale jsou jím také tematické mapy názorně zobrazující tyto indikátory v prostoru a čase. Na interpolované mapě časové dostupnosti zjistíme rozdíly mezi jádrovou oblastí a „periferií“, stejně tak pomocí mapy vyjadřující frekvenci autobusového a vlakového spojení s městem. Metodě použité serverem www.mapy.cz lze vytknout částečnou prioritu pro silnice I. třídy (v mnoha případech to ani jinak není možné) při užití modu – nejrychlejší trasa. Obce ležící na silnicích I. třídy mají z tohoto důvodu lepší dopravní dostupnost než například obce ležící na silnicích II. třídy byť v kratší vzdálenosti (měřeno vzdušnou čarou). Je nezbytně nutné vzít v potaz rozdílnost charakteru fyzicko-geografického prostředí, které klade někdy nepříjemné překážky (např. v zimních měsících výše položené komunikace) v dopravní dostupnosti města Šumperk.

Občanskou vybaveností se zabývají především geografické práce, z nichž v některých je občanská vybavenost chápána stejně jako služby v obci (Peterek, K. 2007). Pro bydlení samotné je nejdůležitější základní občanská vybavenost, do které patří přítomnost lékařského zařízení, školy (včetně mateřské), obchodu či pobočky pošty v obci. Další služby v rámci občanské vybavenosti můžeme označit za doplňkové, významně neovlivňující kvalitu bydlení v rámci obce. Za ukazatel občanské vybavenosti byl vybrán počet zařízení lékařské péče (počet ordinací praktických lékařů, počet ordinací praktických lékařů pro dospělé, děti a dorost, včetně detašovaných pracovišť). Údaje o výše zmíněných počtech praktických lékařů jsou převzaty z Veřejné databáze ČSÚ (2013). Důvodem výběru tohoto ukazatele je i fakt, že návštěva ordinace praktického lékaře je víceméně nutností za určitou dobu, což ovlivňuje dojížděku a tedy i chování obyvatel v prostoru. Dalšími možnými ukazateli mohou být počty sociálních a vzdělávacích zařízení (mateřská, základní, střední škola, ústavy sociální péče, domovy pro seniory a jiné). Ukazatel podílu lesních a vodních ploch na celkové ploše obce lze pojmenovat i jako ukazatel „krajinného rázu“. Tyto prvky kulturní krajiny mají velkou regionální diferenciaci, část území je totiž intenzivně zemědělsky využívána (střední část správního obvodu v ose obcí Bludov – Šumperk – Velké Losiny) a část území má charakter podhorské krajiny (obce Malá Morava, Branná). Hodnota ukazatele se odvíjí nejen od nadmořské výšky, ale i od charakteru zemědělství závislého na bonitě půdy.

Počet starých ekologických zátěží může být jedním z ukazatelů zastupujících oblast životního prostředí. Starými ekologickými zátěžemi rozumíme kontaminovaná místa (podzemní vody, zeminy, skládky, stavební konstrukce), kde byl závadný stav způsoben státními podniky

v období před privatizací používáním k životnímu prostředí nešetrných, ale ve většině případů povolených technologií a chemických látek (www.cizp.cz, 2013). Ukazatel byl vytvořen na základě prostého součtu starých ekologických zátěží, evidovaných mapovým portálem České informační agentury životního prostředí (www.kontaminace.cenia.cz, 2013). Mezi dalšími možnými ukazateli určující kvalitu životního prostředí v rámci obcí mohou být uvažovány například i počty překračování místně povolených imisních limitů, obce vybavené čističkou odpadních vod, případně ekologická stability krajiny formou „koeficientu ekologické stability“ apod.

3) Finanční složka

Zvoleným ukazatelem zastupujícím finanční složku bydlení je průměrná kupní cena zasíťovaného stavebního pozemku určeného pro bydlení v Kč/m². Prezentované údaje jsou výstupem z průzkumů otevřených dostupných internetových portálů z oblasti nabídky prodeje nemovitostí. Jedná se o servery www.sreality.cz (2013), www.mmreality.cz (2013), www.reality.idnes.cz (2013) a www.rksting.cz (2013). Výsledná průměrná cena stavebního pozemku určeného pro bydlení je stanovena jako vážený průměr cen 4 stavebních pozemků určených pro bydlení v příslušné obci správního obvodu ORP Šumperk. Průměrné kupní ceny stavebních pozemků jsou rozlišeny do 4 intervalů, které byly stanoveny po „očišťení“ statistického souboru dat od extrémních minimálních a maximálních hodnot cen stavebních pozemků (obec Písařov – 100 Kč/m², obec Šumperk – 1100 Kč/m²). Výsledné kategorie zastupují cenové intervaly v rozmezí méně než 250 Kč/m², 251 – 500 Kč/m², 501 – 750 Kč/m² a více než 751 Kč/m². Rozdíly v prodejních cenách stavebních pozemků určených pro bydlení se významně liší nejen podle počtu obyvatel obcí, ale též podle atraktivity území a jeho blízkosti k centru s širší nabídkou pracovních příležitostí.

Mezi další možné ukazatele v rámci finanční složky kvality bydlení lze zařadit např. průměrnou cenu nemovitosti (bytu/domu) v každé obci nebo průměrnou výši regulovaného nájemného v Kč/m². V publikaci Stavby pro bydlení dokončené 2011 (ČSÚ v Olomouci, 2012) byly použity například tyto údaje: Průměrná hodnota obytné plochy rodinných a bytových domů v Kč za m² nebo průměrná hodnota obestavěného prostoru rodinných a bytových domů v Kč za m³.

4. Teoretická rovina a východiska hodnocení kvality bydlení

Výchozím bodem této kapitoly je snaha o interpretaci vybraných dostupných českých i cizojazyčně psaných publikací a odborných příspěvků na téma bydlení, geografie bydlení a výzkumu tohoto aspektu kvality života. Kapitola nabízí jednoduchou analýzu stávající dostupné literatury týkající se bydlení a pokus o stanovení výchozích teoretických rovin následujícího hodnocení kvality bydlení.

Tématem bydlení se tradičně zabývají odborníci z oblasti sociologie, ekonomie, politologie, architektury, urbanismu, geografie i dalších disciplín, a to každý s ohledem na tradici předmětové orientace svého oboru či disciplíny. Zatímco architekti, urbanisté a stavebníci se dominantně věnují technickým aspektům a parametrům bydlení (charakteristikám obydlí, např. Maier, K. 2003), oblast právních specialistů a politologů legislativním aspektům a souvislostem bydlení a bytové politiky (Murie, A. 2006, Balchin, P. 1995). Předmětem zájmu ekonomů je např. analýza cen nájemního a vlastnického bydlení, zkoumání míry zatížení domácností výdaji na bydlení apod., (Poláková, O. a kol. 2006, Lux, M. 2000, Sumka, H. 1977). Sociologové se zabývají např. fyzickou a finanční dostupností bydlení a bydlením určitých sociálních skupin, zejména těch nejohroženějších nedostupností bydlení (Lux, M. 2002, Sunega, P. 2005, Kuda, F. 2011). V rámci Akademie věd České republiky pracuje jako jeden z vědeckých týmů oddělení Socioekonomie bydlení, jehož součástí jsou osobnosti jako M. Lux, P. Sunega, I. Boumová. Hlavní pracovní náplň činnosti oddělení spočívá zejména v přípravě, provádění a analýze sociologických výzkumů a anket dotýkajících se rozmanitých aspektů bydlení (např. výdaje domácností na bydlení, spokojenost s bydlením apod.). Pluralitu předmětové orientace výzkumů, odlišné vnímání bydlení a problémů s ním spojených lze přisuzovat jednak celkové interdisciplinaritě tématu a jednak absenci vědní disciplíny zabývající se bydlením výhradně.

Podle M. Luxe (2002) je bydlení heterogenním, komplexním a multidimenzionálním zbožím, které je relativně trvanlivé, investičně významné a prostorově fixní. Bydlení je však také možno chápat nejen jako zboží, ale i jako fyzickou entitu („domov“), sociální prvek, politické téma či znak postavení ve společnosti (Bourne, L. S. 1981). Každé z těchto pojetí je závislé na subjektivní interpretaci přírodního resp. společenského prostředí.

Baxa, J. (2008) uvádí, že v souvislosti s paradigmatickými změnami (zejména humánní) geografie v sedmdesátých letech minulého století, kdy dochází v geografických výzkumech k posilování důrazu na roli jedince v prostoru, jeho hodnotící postoje, vnímání, chování, preference atd., vznikla i relativně „nová“ disciplína – geografie bydlení. Jejím předmětem výzkumu je zejména hodnocení prostorových aspektů bydlení (Johnston, R. J., Gregory, D., Smith, D. M. 1994). Podle Bourna, L. S. (1981) lze v dosavadních výzkumech prostorových aspektů bydlení rozlišit čtyři základní směry výzkumu bydlení v prostorovém kontextu: a)

residenční využití ploch a realitní trh, b) stěhování a residenční mobilita, c) změna okolí, d) analýza sociálního prostředí a urbánní ekologie.

Výhodou výzkumných snah české geografie bydlení je poměrně široký a snadno dostupný datový soubor poskytovaný jednotlivými censy až do úrovně obcí, některé dílčí ukazatele poskytují informace až do mikrolokální úrovně (základní sídelní jednotky). V česky psané dostupné literatuře se geografii bydlení věnuje spíše méně než dostatečně prostoru. Geografie bydlení je součástí některých prací pojednávajících o geografii osídlení (např. Hampl, M., Gardavský, V., Kühnl, K. 1987) nebo prací orientovaných na výzkum procesů urbanizace či suburbanizace (Ouředníček, M. 2006), celkově posuzující vliv nové i stávající zástavby na kvalitu prostoru a s tím spojených změn ve společnosti. Přestože se česká geografie dlouhodobě nevěnuje tématu výhradně prvního bydlení, bylo vytvořeno několik publikací na téma fenoménu druhého bydlení, resp. sekundárního. Výzkum druhého bydlení (např. Bičík a kol. 2001) je zdrojem informací nejen o samotném fenoménu, ale zároveň i o metodách výzkumu a transformaci na první bydlení v zázemí mikroregionálních, regionálních center i jinde. Výstupní materiály z konference Bydlení – nové formy a dimenze (Szczyrba, Z. 2004) lze díky jejich komplexnosti vnímání problematiky bydlení považovat za důležitý zdroj informací pro samotnou práci. Interdisciplinarita problematiky vyjadřuje nutnost zohlednění několika dílčích aspektů, resp. přístupů výzkumných oborů s odlišnými specifickými předměty výzkumu.

Zahraniční práce angloamerické literatury (např. Malpas, P., Murie, A. 1999) se zabývají hlavně bytovou politikou. Nástroje bytové politiky, tvořené nejen institucemi státní správy a právním rámcem, mají významný vliv na celkový rozvoj bydlení v regionu. To je důvodem, proč je výzkum rozvoje bydlení a residenčních částí obcí na základě bytové politiky stejně významný jako výzkum regionálních diferenciací a regionálního rozvoje na základě regionální politiky (Blažek, J., Uhlíř, D. 2002). Z makroekonomického pohledu jsou v popředí zájmu ekonomů ve vztahu k bydlení zejména témata hodnocení závislosti bydlení na koupěschopnosti obyvatel, vývoji hypotečních trhů a prosperitě hospodářství jako celku. Z mikroekonomického pohledu se ekonomie zabývá např. výší a strukturou pořizovacích nákladů na bydlení, údržbu a rekonstrukci obydlí a analýzou chování dvou základních aktérů na trhu s nemovitostmi: kupujícího a prodávajícího (Lux, M. 2002a). Hlavním indikátorem při hodnocení bydlení je cena v nejširším smyslu a její vývoj. Vývoj hladiny cen bydlení je pak výrazně regionálně diferencován v závislosti na celkovém socioekonomickém vývoji regionu, který je hlouběji analyzován a popsán např. v rámci výzkumného projektu zabývajícího se regionálními disparitami ve fyzické a finanční dostupnosti bydlení (www.disparity.cz, 2013).

Nutnost komplexního přístupu k hodnocení bydlení je výchozím bodem také sociologických výzkumů z oddělení Socioekonomie bydlení, jednoho z vědeckých týmů působících v Sociologickém ústavu AV ČR. Této problematice se zde věnuje kolektiv autorů (např. Musil, J. 1971, Lux, M. 2000, Kostecký, T. 2005, Lux, M. 2005 atd.), jejichž vědecko-

výzkumná činnost se stala důležitým zdrojem informací o hodnocení bydlení jako nedílné součásti kvality života. Práce Luxe (2002b), „Spokojenost českých občanů s bydlením“, si klade za cíl co možná nejpřesněji za použití mnohorozměrných statistických metod a path analýzy, popsat proces utváření spokojenosti občanů s bydlením v České republice a vystopovat hlavní faktory vysvětlující jeho variabilitu. Mezi analytické práce na téma hodnocení spokojenosti s bydlením můžeme zařadit i výzkum autorů Winter, M., Morris, E. W., Gutkowska, K., Jezewska-Zychowicz, M., Palaszewska-Reindl, T., Zelazna, K., Grzeszczak-Swietlikowska, U. (1999), kteří na příkladu polské společnosti v transformaci zasazují spokojenost s bydlením do obecnějšího konceptu kvality života. Vytvořením několika základních domén spotřeby a relativně složitěho indexování pak ověřují *path analýzu* utváření obecné spokojenosti v životě; jednou z těchto spotřebních položek je přirozeně bydlení. Důležité je zejména poznání, že tzv. vícesložkové škály jsou více spolehlivé a méně náchylné k chybě než jednosložková měření. V rámci této studie je klíčová subjektivní složka a individuální rozhodování respondentů v otázce bydlení.

Sociologii bydlení se podrobně věnuje také Musil, J. (2005), který skrze široké pojetí a chápání problematiky bydlení zkoumá souvislost s bytovou politikou, sociální stratifikací společnosti, rodinou, sousedstvím, ale i technickými aspekty bydlení, jako je architektura. Informace o bydlení poskytuje i Česká společnost pro rozvoj bydlení za účelem kvalifikovaného zpracování podnětů, připomínek, doporučení a stanovisek pro všechny úrovně státní správy a samosprávy v oblasti bydlení, zejména pro bytovou politiku. Členskou základnu tvoří odborníci různých profesí (ekonomové, sociologové, právníci, demografové, stavbaři, technici různého zaměření, urbanisté a další).

V této práci jsou používány některé termíny, které jsou odlišně interpretovány jednotlivými autory. Jedním z těchto termínů je kvalita bydlení. Kvalita bydlení je v poslední době velmi intenzivně užívaným termínem jak v odborných textech, tak zejména v neoborných, souhrnnější a zpřesňující definice pojmu však bohužel chybí. O její návrh se pokusil Baxa, J. (2008): „kvalitou bydlení můžeme rozumět spokojenost a vnímání bydlících jejich vlastního (či potenciálního) bydlení (kognitivní složka) na straně jedné a obecné charakteristiky bydlení v sídlech na straně druhé“. Jedná se tedy o kombinaci subjektivních a objektivních dimenzí, resp. o souhrn „měkkých“ a „tvrdých“ dat. Zatímco východiskem pro získání dat první složky jsou metody dotazníkového a anketárního šetření, druhá složka představuje datovou základnu pro extenzivní a kvantitativně zaměřený výzkum a pro její analýzu je možno využít např. údaje ze SLDB. Odlišný pohled na kvalitu bydlení přinášejí jednotlivé vědní disciplíny. Zatímco v systému tržní ekonomiky hraje dominantní roli trh, který stanovuje cenu umožňující prodej bydlení, například v oblasti územního plánování jsou hlavním aktérem instituce veřejné správy, stanovující prostřednictvím územně plánovací dokumentace podmínky nové výstavby.

Analytické práce hodnotící finanční dostupnost bydlení (Lux, M. 2002, Blatná, M. 2009) jsou důležité především z toho důvodu, že některé domácnosti, případně jedinci ze sociálně (příjmově) nejslabší skupiny obyvatelstva si vlastními silami nemohou vydělat na bydlení v kvalitě odpovídající současnému standardu. Na řadě je potom stát a obce, které jsou zákonem pověřeny k zajištění bydlení této skupiny obyvatel na odpovídající úrovni. Proto lze konstatovat, že instituce významně ovlivňují bydlení obyvatel v území (nejen prostřednictvím bytové politiky).

Samotná definice kvality bydlení (Baxa, J. 2008) vychází z předpokladu komplexního a interdisciplinárního výzkumu bydlení a opírá se o pět složek stanovených podle vědních oborů s odlišným přístupem a zájmem. Jde o následující složky:

- a) lokalizační (geografie, životní prostředí)
- b) technická (architektura, stavebnictví)
- c) právně-institucionální (územní plánování, bytová politika)
- d) ekonomická (ekonomie)
- e) percepční (sociologie, psychologie)

Vzhledem k propojenosti a vzájemné podmíněnosti existence jednotlivých složek kvality bydlení a její územní diferenciaci lze vyslovit předpoklad, že se jedná o komplexní zpětnovazebný systém. Tento koncept pak v souladu s Drbohlavem, D. a Uherekem, Z. (2007) můžeme považovat za kombinaci mikroúrovňových a makroúrovňových přístupů vyžadující kvantitativní i kvalitativní pojetí analýzy. Podle Luxe, M. (2002) lze kvalitu bydlení také chápat jako souhrnnou charakteristiku zahrnující vnitřní prostředí, vnější prostředí a daný region, přičemž se toto dělení v geografii uplatňuje např. ve výzkumu městských i venkovských sídel, kdy dochází k rozlišení jejich morfologické, funkční a sociální struktury (Sýkora, L. 2010).

Pojem kvalita bydlení, stejně jako například pojem kvalita života, je dnes vnímán odlišnými způsoby než v minulosti a neustále se vyvíjí (jedná se o dynamický proces). Podobně jako je tomu u kvality života, která se definuje nejčastěji jako možnost uspokojování základních potřeb, se i kvalita bydlení odvíjí od uspokojování jedné ze základních potřeb – bydlení (užívá se např. „střecha nad hlavou“ nebo „domov“). Potřeba bydlení je ovlivněna zejména objektivními charakteristikami jedince, ale také realitou života a tím, co je na daném trhu s bydlením vůbec možné. Dostupná odborná literatura obsahuje mnoho aspektů bydlení, z nichž právě nejvíce se použitá literatura věnuje technickým, lokalizačním, finančním, institucionálním a sociálním (v této práci subjektivním) složkám bydlení.

5. Zájmové území

5.1 Vymezení zájmového území

Předmětné zájmové území této práce – správní obvod obce s rozšířenou působností Šumperk – tvoří jádrovou oblast někdejšího administrativního celku okresu Šumperk. Tento se rozprostírá na severu Olomouckého kraje. V jihovýchodní části sousedí s okresem Olomouc a v severní části s okresem Jeseník. Na východě má okres Šumperk společnou hranici s okresem Bruntál (Moravskoslezský kraj) a na západě má společnou hranici s okresy Svitavy a Ústí nad Orlicí (Pardubický kraj). Ze severozápadu je okres vymezen státní hranicí s Polskou republikou. Reliéf zájmového území je tvořen nejvyššími moravskými a slezskými pohořími – Hrubým Jeseníkem a Králickým Sněžníkem. Typické jsou široce zaoblené hřbety se zbytky poloroviny a hluboce zařezaná údolí (obec Loučná nad Desnou). Podhůří obou pohoří tvoří Hanušovická vrchovina a do části území zasahuje Nízký Jeseník.

Zájmovým regionem je celé správní území ORP Šumperk zahrnující obce Bludov, Bohdíkov, Bohutín, Branná, Bratrušov, Bušín, Chromeč, Dlouhomilov, Dolní Studénky, Hanušovice, Hrabíšín, Hraběšice, Jakubovice, Janoušov, Jindřichov, Kopřivná, Libina, Loučná nad Desnou, Malá Morava, Nový Malín, Olšany, Oskava, Petrov nad Desnou, Písařov, Rapotín, Rejchartice, Ruda nad Moravou, Sobotín, Staré Město, Sudkov, Šléglov, Šumperk, Velké Losiny, Vernířovice, Vikantice a Vikýřovice.

Výše uvedených 36 obcí je tvořeno celkem 96 katastrálními územími, přičemž výměra řešeného území činí 857,35 km². Charakter krajiny je předurčen geologickým podložím, které předurčuje tvář krajiny – reliéf. Tento v kombinaci s dalšími složkami – vegetací a vodstvem – determinuje základní charakter krajiny správního obvodu. Tato základní přírodní matrice podmiňuje a zásadním způsobem ovlivňuje možnosti využívání krajiny člověkem.

Největší sídla území a nejhustší komunikační síť jsou situovány v intenzivně osídlené nížinné části správního obvodu v ose obcí Bludov – Šumperk – Loučná nad Desnou, velikost a četnost sídel (stejně jako hustota komunikační sítě) výrazně klesá směrem do hornatých částí území. Střední část správního území má charakter intenzivně využívané kulturní krajiny, s poměrně pestrou strukturou využití danou zejména relativně členitým reliéfem (západní a východní část). Plochá střední část území má vysoký podíl orné půdy a antropogenzovaných ploch. Tato základní dispozice a tvář regionu je v podstatě nezaměnitelná. Dnešní krajina je tedy výslednicí původní (přírodní matrice a antropogenní složky – činnosti člověka) – přičemž rozhodující vliv přírodní matrice je možné přetvořit či změnit jen za vynaložení značných investic. Příkladem může být výstavba kvalitnějšího silničního propojení Šumperska a Jesenicka přes Červenohorské sedlo. 36,7 % plochy správního obvodu tvoří zemědělská půda, lesní pozemky zaujímají 55,1 % rozlohy obvodu. Zastavěné plochy se na celkové výměře podílejí jedním procentem.

Území správního obvodu ORP Šumperk je typické tím, že se na něm vyskytují téměř všechny druhy chráněných území, s výjimkou národního parku a národní přírodní památky. Mezi významné oblasti se specifickými přírodními hodnotami patří např. Králický Sněžník, CHKO Jeseníky. Na území správního obvodu rovněž zasahují i 2 přírodní parky (Březná – jihozápad, Sovinecko – jihovýchod). Tyto a mnoho jiných přírodních atraktivit skýtají velký přírodní potenciál nejen pro cestovní ruch, ale také pro atraktivní bydlení.

Správní obvod ORP Šumperk vznikl reformou veřejné správy k 1. 1. 2003 zákonem č. 314/2002 a spolu se správními obvody ORP Zábřeh a ORP Mohelnice vyplňují bezzbytku území bývalého okresu Šumperk. Mezi současnými správními obvody obcí s rozšířenou působností na území Olomouckého kraje je Šumperský správní obvod se svojí rozlohou 857 km² druhý největší po správním obvodu ORP Olomouc (859 km²). Při srovnání počtu obyvatel jednotlivých správních obvodů Olomouckého kraje zaujímá SO ORP Šumperk 4. Místo za SO ORP Olomouc, Prostějov a Přerov. Celkový počet obyvatel správního obvodu k 31. 12. 2011 je 71109 (11 % populace OCK). Průměrná hustota zalidnění dosahuje 83 obyvatel na km², což je při porovnání s Olomouckým krajem (122 obyvatel/km²) a Českou republikou (133 obyvatel/km²) výsledek podprůměrný. Z celkového počtu 36 obcí správního obvodu existují 3 s právním statutem města: Šumperk, Hanušovice a Staré Město. K 1. 1. 2010 vznikla na území správního obvodu nová obec Petrov nad Desnou, a to oddělením části obce Petrov nad Desnou od obce Sobotín. Správní obvod ORP Šumperk je dále členěn na dva správní obvody obcí s pověřeným obecním úřadem (POÚ): Šumperk a Hanušovice. SO POÚ Šumperk zahrnuje 28 obcí a SO POÚ Hanušovice 8 obcí. Správní centrum obvodu – město Šumperk – se rozkládá sice jen na malé části plochy správního obvodu (3,3 %), avšak žije zde celkem 38 % obyvatel regionu. Na území správního obvodu ORP Šumperk je v provozu celkem 30 mateřských škol, 32 základních škol a 13 středních škol. Nemocnice je zde pouze 1, a to v Šumperku. Pro dospělé je k dispozici celkem 51 ordinací praktického lékaře, pro děti 23. Nachází se zde 3 domovy pro seniory, 1 domov pro osoby se zdravotním postižením a 10 domovů s pečovatelskou službou.

5.2 Charakteristika dopravní infrastruktury

Z hlediska silničních dopravních vztahů je zájmové území správního obvodu přímo napojeno na hlavní silniční síť tvořenou zde silnicí 1. třídy I/44 Mohelnice – Šumperk – Jeseník – Mikulovice – st. hranice. Hromadná přeprava osob je zajišťována pravidelnými autobusovými linkami. Železniční spojení je umožněno zejména přes železniční stanici Zábřeh na Moravě ležící na trati č. 270 hlavního železničního koridoru Bohumín – Přerov – Česká Třebová.

a) Silniční doprava

Územím správního obvodu ORP Šumperk neprochází trasa žádné dálnice ani rychlostní komunikace. Základem silniční sítě území jsou silnice I. a II. třídy, kterou dále doplňují silnice

III. třídy a místní komunikace. Z hlediska celostátní silniční sítě leží město Šumperk na významné silnici I/44 spojující město Mohelnici se Šumperkem a Jeseníkem a Polskem. Další významnou komunikací je silnice I/11, jež probíhá územím ve směru východ-západ a propojuje řešené území ORP Šumperk s významnými sídly sousedních krajů (Hradec Králové, Opava).

b) Železniční doprava

Územím správního obvodu ORP Šumperk neprochází žádný z vymezených tranzitních železničních koridorů. Prostřednictvím trati č. 290 Olomouc – Šumperk je železniční síť na území správního obvodu napojena v Zábřehu na dvukolejnou železniční trať č. 270 Bohumín – Přerov – Česká Třebová, která je součástí 3. tranzitního koridoru, v úseku Česká Třebová - Přerov zajišťuje spojení 1. a 2. koridoru. Základní železniční síť na území správního obvodu je tvořena úseky celostátních drah, na něž navazují dráhy regionální (např. trať č. 293 - Šumperk – Kouty na Desnou, Petrov nad Desnou – Sobotín)

c) Hromadná přeprava osob

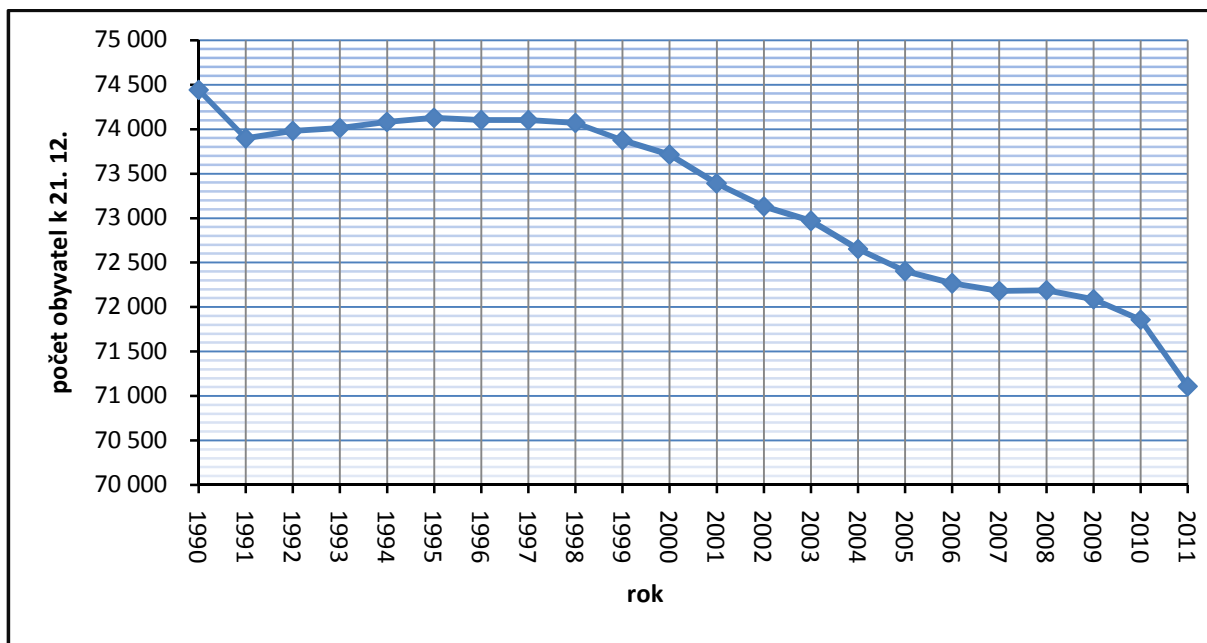
Hromadná přeprava osob je zajišťována pravidelnými osobními vlaky Českých drah a Veolia Transport Morava a.s. na výše uvedených tratích. Z hlediska dostupnosti správního obvodu plní obslužnou funkci území všechny železniční tratě s výjimkou železniční trati trať č. 025 - Dolní Lipka – Hanušovice, na které je osobní přeprava v současnosti zastavena. Z celkového počtu 36 obcí železniční dráha zajišťuje dostupnost ORP Šumperk pro 17 obcí. Zhruba polovina území není na železniční síť přímo napojena. Z hlediska obslužnosti území plní železnice ve srovnání s autobusovou dopravou omezenou úlohu. Řadě obcí a ORP Šumperk umožňuje železniční doprava dostupnost významných center v regionu i krajského města Olomouc. Na páteř tvořenou propojenou sítí železničních tratí navazuje rozsáhlá síť pravidelných autobusových linek.

5.3 Socioekonomický profil území

5.3.1 Charakteristiky populace

Do roku 1981 docházelo na území správního obvodu Šumperk k velmi rychlému populačnímu růstu, zejména v polovině 70. let a na počátku 80. let, což je zároveň důsledek tehdejší propopulační politiky a vývoje společnosti v celé České republice. Mezi lety 1981 a 1998 počet obyvatel spíše stagnoval, poté již vykazuje jednoznačně klesající tendenci (hlavní podíl měla migrace obyvatelstva). Pokles celkového počtu obyvatel správního obvodu mezi léty 1991 a 2011 činil necelá 4 %.

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel v SO ORP Šumperk (1990 – 2011)

Zdroj dat: Počet obyvatel v obcích Olomouckého kraje k 31. 12. (1990 - 2011), ČSÚ v Olomouci, 2013. Vlastní zpracování.

Většina obcí je počtem obyvatel řazena mezi malé obce, viz tabulka 1. Méně než 1000 obyvatel má celkem 17 obcí.

Tabulka 1: Obce SO ORP Šumperk podle velikostních kategorií k 31. 12. 2011

Vel. skupina obce	2011	
	obcí	počet obyvatel v %
do 199	6	1,0
200 - 499	5	2,3
500 - 999	6	5,8
1000 - 1999	10	19,0
2000 - 4999	8	33,9
5000 - 9999	-	-
10000 - 19999	-	-
20000 a více	1	38,0
Celkem	36	100

Zdroj dat: Počet obyvatel v obcích Olomouckého kraje k 31. 12. (1990 - 2011), ČSÚ v Olomouci, 2013. Vlastní zpracování.

Obcí s nejvyšším počtem obyvatel je obec s rozšířenou působností Šumperk s 27040 obyvateli k 31. 12. 2011. Nejméně obyvatel s trvalým pobytem, celkem 37, je v obci Šléglov.

Počet živě narozených dětí ve správním obvodu mezi lety 2001 až 2011 není dlouhodobě stabilní a v průměru se pohybuje kolem hodnoty 715 živě narozených. V roce 2011 počet živě narozených dosáhl hodnoty pouhých 617 dětí (to je nejméně za posledních 10 let)

a na 1000 obyvatel tak připadlo 8,6 živě narozených dětí (průměrná hodnota pro ČR byla 10,4 dětí/1000 obyvatel).

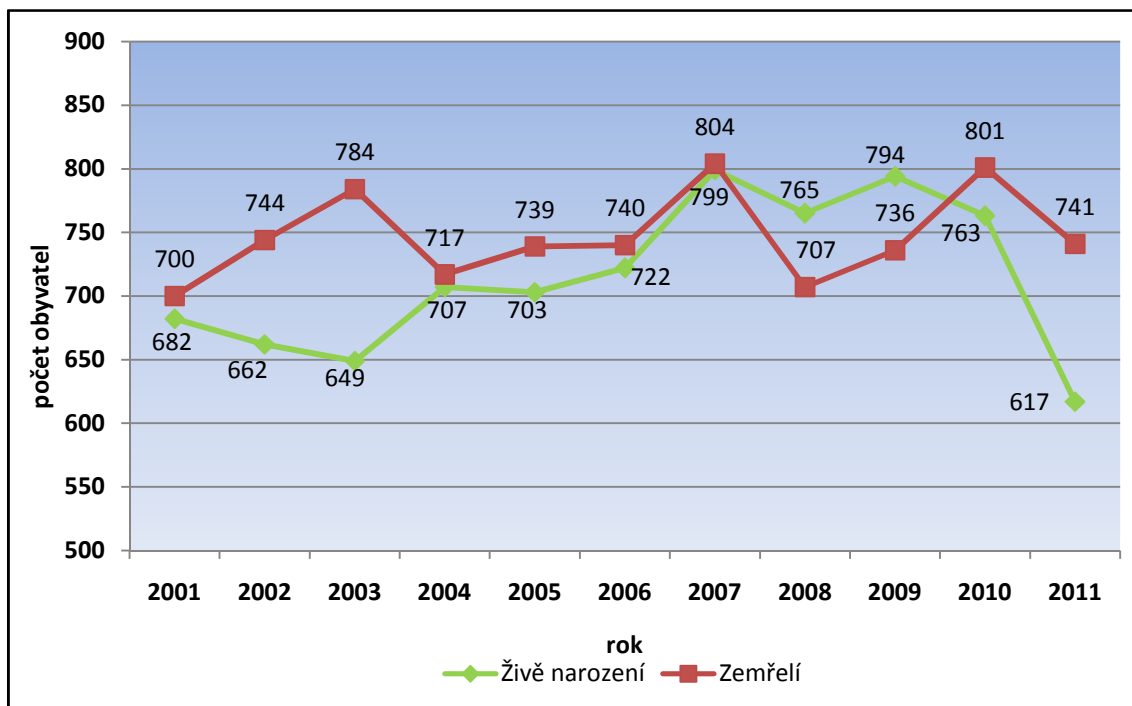
Tabulka 2: Ukazatele přirozené měny v SO ORP Šumperk (2001 až 2011)

Rok	Počet obyvatel celkem	Živě narození	Živě narození na 1000 obyvatel	Zemřelí	Zemřelí na 1000 obyvatel	Přirozený přírůstek	Hrubá míra přirozeného přírůstku
2001	73 390	682	9,29	700	9,54	-18	-0,25
2002	73 131	662	9,05	744	10,17	-82	-1,12
2003	72 967	649	8,89	784	10,74	-135	-1,85
2004	72 652	707	9,73	717	9,87	-10	-0,14
2005	72 403	703	9,71	739	10,21	-36	-0,50
2006	72 266	722	9,99	740	10,24	-18	-0,25
2007	72 182	799	11,07	804	11,14	-5	-0,07
2008	72 189	765	10,60	707	9,79	58	0,80
2009	72 078	794	11,02	736	10,21	58	0,80
2010	71 857	763	10,62	801	11,15	-38	-0,53
2011	71 612	617	8,62	741	10,35	-124	-1,73

Zdroj dat: Časové řady vybraných ukazatelů podle SO, ČSÚ v Olomouci, 2013. Vlastní zpracování.

Počet zemřelých ve správním obvodu ORP Šumperk mezi lety 2001 a 2011 byl relativně stabilní. Pohyboval se mezi hodnotami 700 (2001) a 741 (2011). V průměru zemřelo ročně v daném období 10,3 obyvatel na 1000 obyvatel. Graf 3 ukazuje vývoj počtu zemřelých (červená linie) a živě narozených (zelená linie).

Graf 2: Vývoj počtu zemřelých a živě narozených v SO ORP Šumperk (2001 – 2011)

Zdroj dat: Časové řady vybraných ukazatelů podle SO, ČSÚ v Olomouci, 2013. Vlastní zpracování.

Hrubá míra přirozeného přírůstku se ve sledovaném období pohybuje v kladných hodnotách pouze v letech 2008 a 2009. Obecně platí, že má docházet ke stabilizaci počtu obyvatel regionu, je třeba, aby hodnota hrubé míry přirozeného přírůstku dosahovala kladných hodnot. Průměrná hodnota sledovaného ukazatele se pro Českou republiku v posledních letech pohybuje kolem hodnoty 1 ‰. V letech 1994 až 2005 nabýval tento ukazatel záporných hodnot, což bylo ovlivněno změnami v chování a postojích obyvatel – zejména pozdější věk prvoroďiček, nižší míra sňatečnosti, prodlužující se délka života a další faktory. Od roku 2006 dosahuje hrubá míra přirozeného přírůstku v České republice kladných hodnot, což lze vysvětlit tím, že si rodiny zakládají především jedinci silných populačních ročníků ze sedmdesátých let.

Šumperský okres, stejně jako jeho největší správní obvod ORP Šumperk ani v roce 2012 ani v roce 2011 neprožívá z demografického pohledu žádnou pozitivní změnu. To, že se regionu celkově v tomto směru příliš nedaří, dokazují i data Českého statistického úřadu. Příchod nového roku 2011 prožilo ve správním obvodu o 748 lidí méně než v roce 2010. Odliv obyvatel je 3. největší v rámci Olomouckého kraje za správními obvody Přerov a Jeseník (ČSÚ, 2011). K nejvyššímu celkovému úbytku populace došlo v roce 2011 ve správních obvodech Přerov a Šumperk. V přepočtu na tisíc obyvatel ubylo nejvíce lidí SO ORP Jeseník. Tyto výsledky nejsou pro znalé podmínek a okolností v regionu ničím překvapivým. Překvapivým se může jevit i rychlost, s jakou k úbytku obyvatelstva dochází. O své obyvatele SO ORP Šumperk nepřichází pouze přirozeným úbytkem obyvatelstva, ale zejména migrací. Za rok 2011 se ze Šumperska odstěhovalo bezmála osm set lidí, opačným směrem se vydalo zhruba sedm set

přistěhovalců. Na popisovaném stavu už nedokázal nic změnit ani fakt, že se ve správním obvodu matkám narodil 4. nejvyšší počet dětí mezi správními obvody Olomouckého kraje (za Olomoucí, Prostějovem a Přerovem).

Stejně jako počet přistěhovaných, tak i počet vystěhovaných má v posledním desetiletí kolísavý charakter. Vždy však převažuje počet vystěhovaných, což není pro region dobrým výsledkem. Vůbec nejvíce správní obvod opouští mladí lidé ve věku 18 – 30 let, kteří se podle jejich vyjádření snaží najít práci v lépe prosperujících místech republiky. Největší nevýhody spatřují zejména v podprůměrných mzdách a absenci levného bydlení. Podle vyjádření Josefa Mináře - starosty obce Nový Malín, nacházející se v těsné blízkosti města Šumperk a mnohými označovaná jako jeho satelit či suburbánní zóna, pochopili zastupitelé obce tento nedostatek a chtějí letos (2013) mladým rodinám pomoci. Jako jeden ze způsobů či forem pomoci uvedl, že dojde k výstavbě osmi tzv. startovních bytů z obecního rozpočtu na území obce. Z rozhovorů s respondenty vyplývá poměrně jednoznačně, společenská poptávka po tomto druhu bydlení je velká a společnost by ji neměla brát na lehkou váhu či ji dokonce podceňovat.

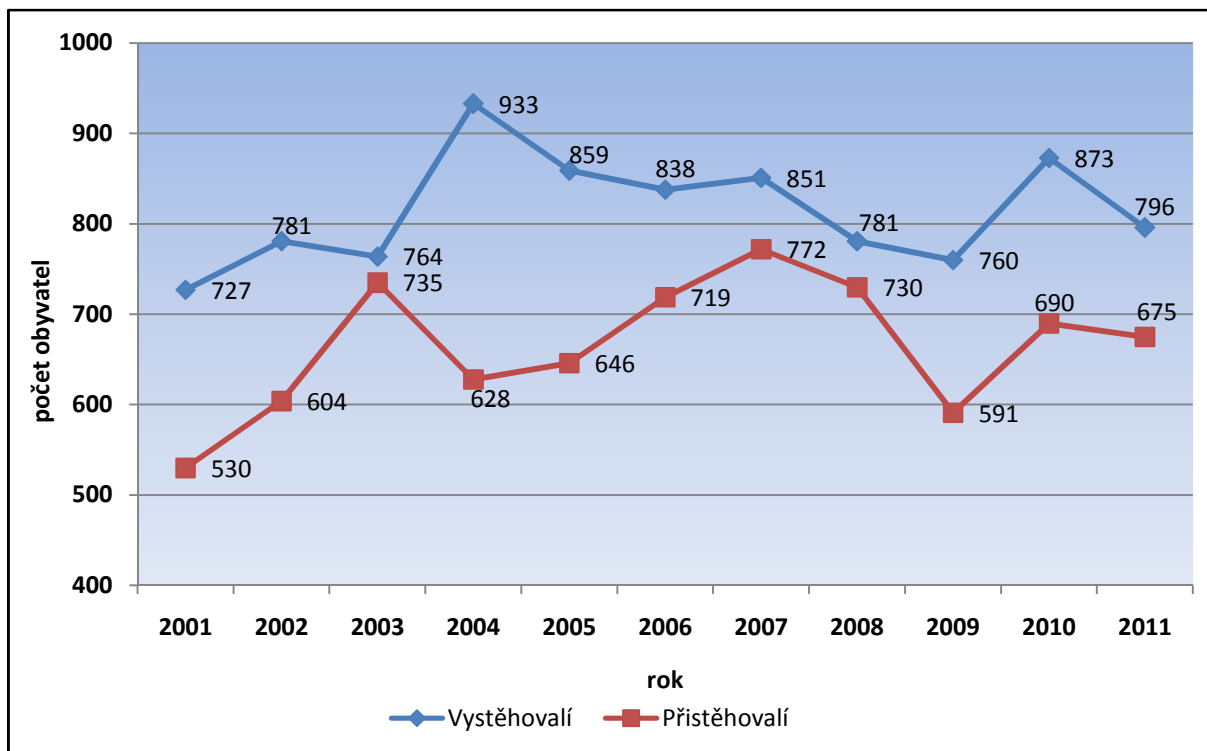
Tabulka 3: Ukazatele migrace v SO ORP Šumperk (2001 – 2011)

Rok	Přistěhovalí	Přistěhovalí na 1000 obyvatel	Vystěhovalí	Vystěhovalí na 1000 obyvatel	Migrační saldo	Hrubá míra migračního saldo
2001	530	7,22	727	9,91	-197	-2,68
2002	604	8,26	781	40,68	-177	-2,42
2003	735	10,07	764	10,47	-29	-0,40
2004	628	8,64	933	12,84	-305	-4,20
2005	646	8,92	859	11,86	-213	-2,94
2006	719	9,95	838	11,60	-119	-1,65
2007	772	10,70	851	11,79	-79	-1,09
2008	730	10,11	781	10,82	-51	-0,71
2009	591	8,20	760	10,54	-169	-2,34
2010	690	9,60	873	12,15	-183	-2,55
2011	675	9,43	796	11,12	-121	-1,69

Zdroj dat: Časové řady vybraných ukazatelů podle SO, ČSÚ v Olomouci, 2013. Vlastní zpracování.

Hrubá míra migračního saldo, která vyjadřuje, kolik nových obyvatel se přistěhovalo na 1000 stávajících obyvatel, dosahuje v posledním desetiletí průměrné hodnoty 2.

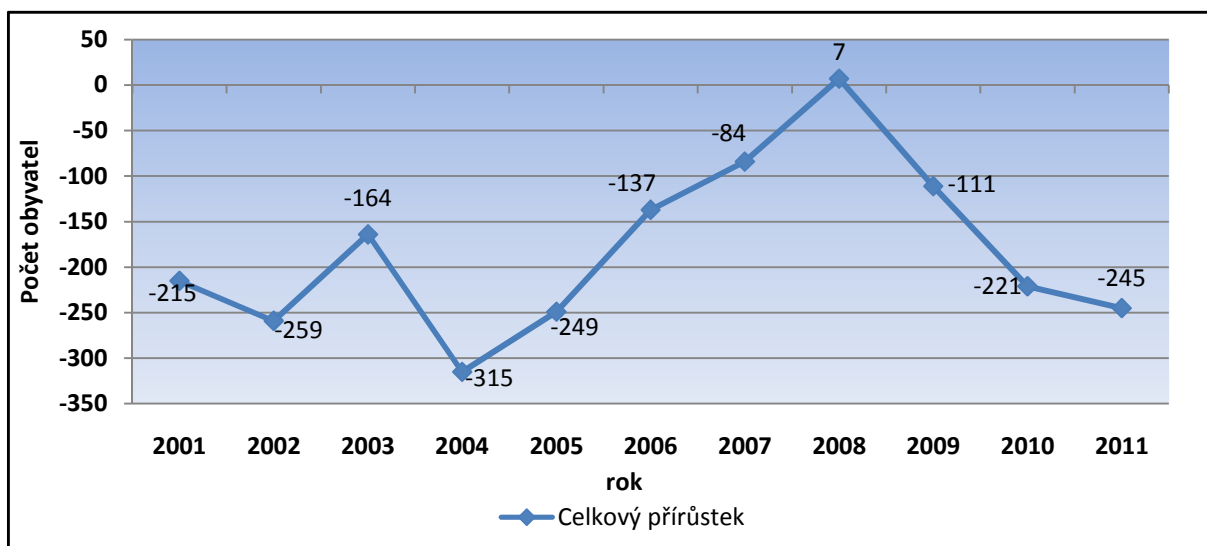
Graf 3: Vývoj počtu vystěhovalých a přistěhovalých v SO ORP Šumperk (2001 – 2011)

Zdroj dat: Časové řady vybraných ukazatelů podle SO, ČSÚ v Olomouci, 2013. Vlastní zpracování.

Celkový přírůstek obyvatel (součet přírůstku přirozeného a migračního) je od poloviny 90. let záporný s výjimkou roku 2008 viz grafické zobrazení níže.

Graf 4: Vývoj celkového přírůstku obyvatel (2001 – 2011)

Zdroj dat: ČSÚ, 2001 až 2011. Vlastní zpracování

Nejnepříznivější demografický vývoj vykazuje obec Vikantice – pokles obyvatel mezi léty 2001 a 2011 zde činí 25 %, následována obcemi Oskava a Branná. Naopak největší přírůstky jsou u obcí Hraběšice (43 %) a Šléglov (42 %). Vývoj u dalších obcí viz tabulka v příloze.

Dlouhodobý vývoj migračních toků, porodnosti a úmrtnosti se přirozeně odráží na věkové struktuře obyvatelstva. Současný vývojový trend poukazuje na stárnutí obyvatelstva. Od r. 1995 značně narůstá počet starších lidí a klesá podíl tzv. dětské složky. Tento trend je aktuální v celé Evropě a je dán poklesem intenzity úmrtnosti a nižší porodností.

Tabulka 4: Věková struktura obyvatel a index stáří v SO ORP Šumperk (1995 – 2011)

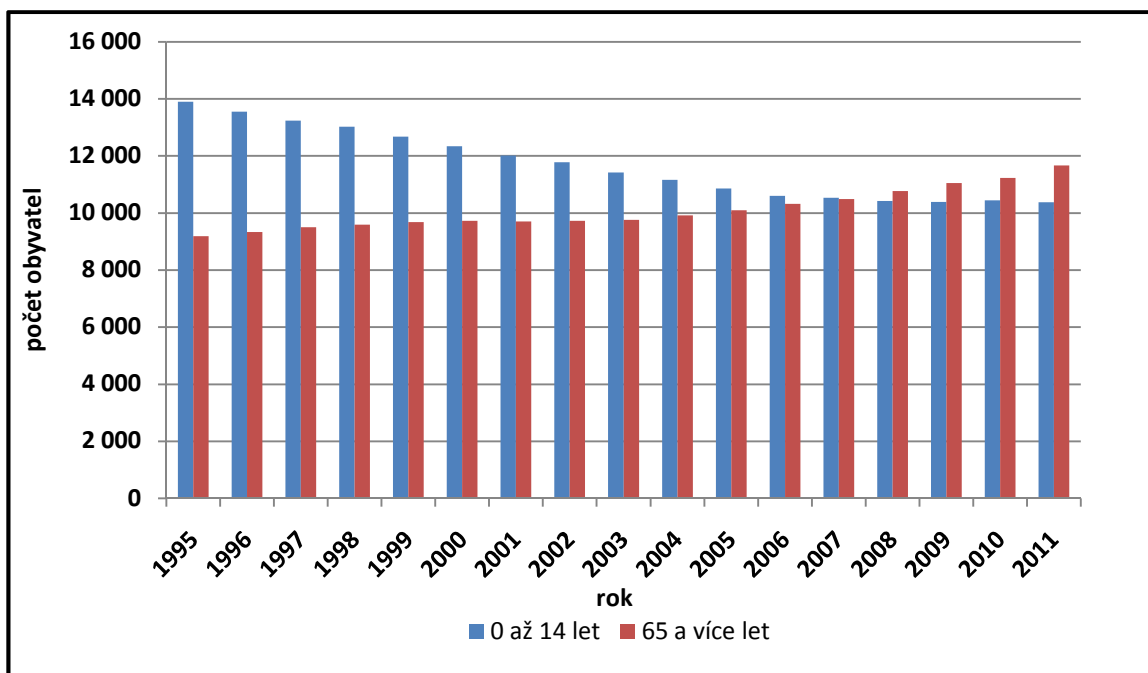
Rok	Počet obyvatel k 31.12.	v tom ve věku			Index stáří
		0 až 14 let	15 až 64 let	65 a více let	
1995	74 129	13 904	51 036	9 189	66,1
1996	74 102	13 558	51 207	9 337	68,9
1997	74 102	13 235	51 365	9 502	71,8
1998	74 071	13 027	51 455	9 589	73,6
1999	73 876	12 679	51 513	9 684	76,4
2000	73 714	12 347	51 641	9 726	78,8
2001	73 390	12 021	51 664	9 705	80,7
2002	73 131	11 780	51 620	9 731	82,6
2003	72 967	11 418	51 783	9 766	85,5
2004	72 652	11 165	51 570	9 917	88,8
2005	72 403	10 857	51 444	10 102	93,0
2006	72 266	10 601	51 345	10 320	97,3
2007	72 182	10 534	51 160	10 488	99,6
2008	72 189	10 419	51 004	10 766	103,3
2009	72 078	10 385	50 640	11 053	106,4
2010	71 857	10 443	50 182	11 232	107,6
2011	71 109	10 383	49 062	11 664	112,3

Zdroj dat: Demografická ročenka správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Krajská správa ČSÚ v Olomouci 2013. Vlastní zpracování

Jedním z nejvhodnějších ukazatelů popisujících stárnutí obyvatel je index stáří. Index stáří se neustále zvyšuje – v roce 1995 připadlo na 100 dětí 66 obyvatel starších 65 let, oproti hodnotě 112 za rok 2011 – viz tabulka 6. V České republice byla v roce 2011 hodnota indexu stáří 110,4, tedy správní obvod ORP Šumperk vykazuje nadprůměrnou hodnotu tohoto trendu.

Od r. 2008 žije na území správního obvodu ORP Šumperk více obyvatel starších 65 let než dětí do 15 let – vývoj v čase názorně zobrazuje graf 6.

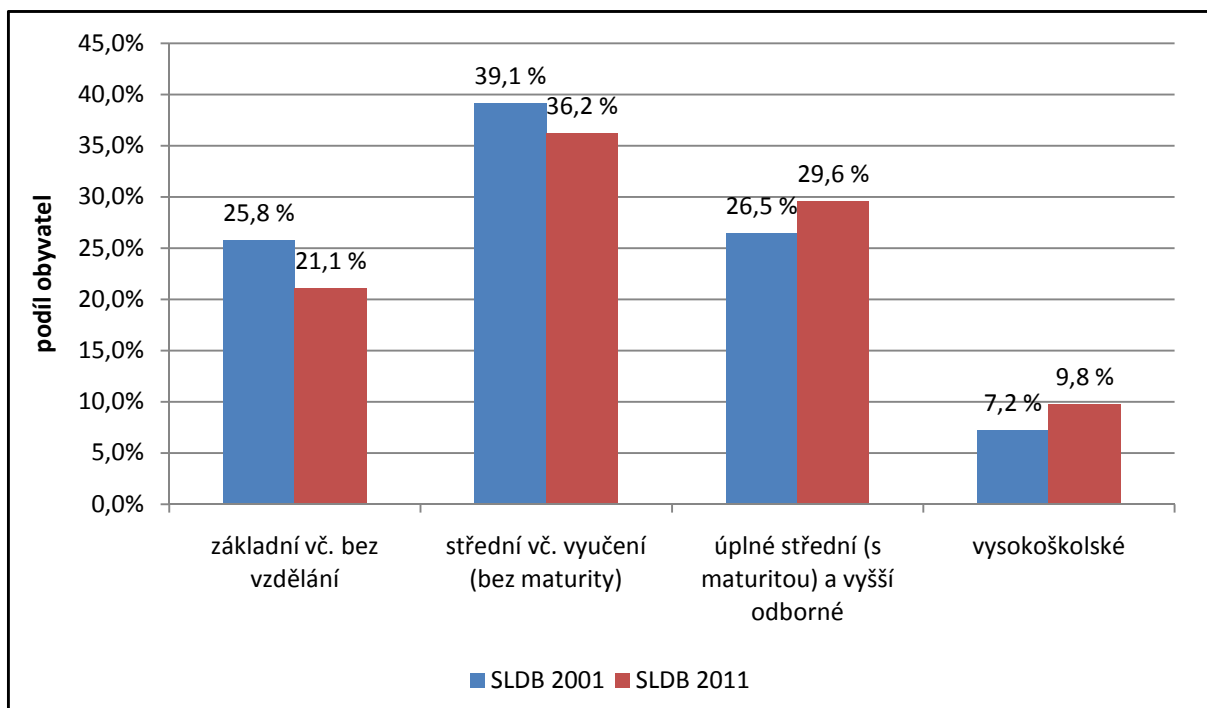
Graf 5: Srovnání počtu dětí do 14 let s obyvateli ve věku 65 let a více v SO ORP Šumperk (1995 – 2011)

Zdroj dat: Demografická ročenka správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Krajská správa ČSÚ v Olomouci 2013. Vlastní zpracování

Při srovnání s Českou republikou jako celkem je ve správním obvodu ORP Šumperk nižší podíl vysokoškolsky vzdělaných lidí. Graf č. 10 srovnává, jak se změnily podíly obyvatel starších 15 let žijících na území správního obvodu ORP Šumperk podle nejvyššího ukončeného vzdělání v roce 2001 a v roce 2011 (zvýšil se počet obyvatel s maturitou a s vysokoškolským vzděláním). Nárůst vysokoškolsky vzdělané části populace v roce 2011 byl oproti roku 2001 o necelé 3 procentní body. Nárůst podílu obyvatel s nejvyšším dosaženým vzděláním úplným středním s maturitou a vyšším odborným byl během sledovaného období 3 procentní body. Poklesl naopak podíl obyvatel s nejvyšším dosaženým vzděláním základním (včetně neukončeného) a středním bez maturity.

Graf 6: Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle nejvyššího ukončeného vzdělání v SO ORP Šumperk (2001 a 2011)

Zdroj: SLDB, 2001 a 2011. Krajská správa ČSÚ v Olomouci 2013. Vlastní zpracování

5.3.2 Hustota osídlení

Hustota osídlení v České republice k 31. 12. 2011 činila 133 obyvatel/km². Okres Šumperk, jehož je zájmové území správního obvodu ORP Šumperk nedílnou a největší součástí, má hustotu osídlení nižší – 94,1 obyvatel/km². Ve SO ORP Šumperk je tato hodnota pod celorepublikovým průměrem – 82,9 obyvatel/km². Mezi obcemi správního obvodu jsou však výrazné rozdíly, což je patrné jak z mapy, tak z tabulky 5.

Tabulka 5: Hustota obyvatel v obcích SO ORP Šumperk v km² (2011)

Obec	Hustota obyvatel	Obec	Hustota obyvatel	Obec	Hustota obyvatel
Bludov	187	Jakubovice	26	Rapotín	231
Bohdíkov	52	Janoušov	17	Rejchartice	28
Bohutín	351	Jindřichov	25	Ruda nad Moravou	103
Branná	20	Kopřivná	23	Sobotín	38
Bratrušov	55	Libina	128	Staré Město	21
Bušín	48	Loučná nad Desnou	18	Sudkov	230
Dlouhomilov	46	Malá Morava	8	Šléglov	5

Dolní Studénky	152	Nový Malín	121	Šumperk	970
Hanušovice	91	Olšany	173	Velké Losiny	59
Hraběšice	17	Oskava	23	Vernířovice	6
Hrabišín	62	Petrov nad Desnou	98	Vikantice	7
Chromeč	105	Písařov	37	Vikýřovice	195

Zdroj dat: Územně analytické podklady. Krajská správa ČSÚ v Olomouci 2013. Vlastní zpracování

Největší obcí z hlediska rozlohy je obec Loučná nad Desnou (9 429 ha). Nejmenší je obec Bohutín (225 ha), avšak hustota obyvatel je zde po Šumperku nejvyšší.

5.3.3 Hospodářské podmínky

Hospodářské jádro správního obvodu je soustředěno tradičně především v nížině mezi Bludovem a Velkými Losinami. Pozitivem je trvalá tendence snižování nezaměstnanosti v posledních letech, výrazným kladem je stále nízká cena práce. Přesto však je míra nezaměstnanosti vyšší ve srovnání jak s krajem, tak s Českou republikou. Nejvýraznější slabou stránkou je úroveň tvorby HDP (Olomoucký kraj ve srovnání s jinými kraji pohybuje na poslední příčce). Obecně vysoká je i míra nezaměstnanosti, která omezuje rozvoj území, velmi nízká je i úroveň hrubých mezd. Dlouhodobě nízká mzdová úroveň a vysoká míra nezaměstnanosti může v případě zvýšeného tlaku na pohyb obyvatel za prací vést k vyliďňování hospodářsky slabých oblastí.

Míra nezaměstnanosti v období posledních tří let vykazuje mírnou poklesovou tendenci. Ve stejném období ale současně výrazně narostl počet dlouhodobě nezaměstnaných uchazečů o práci. Největší míra nezaměstnanosti je v obcích Jakubovice, Hraběšice, Malá Morava, nejnižší v obcích Bušín, Chromeč a Bohutín. Průměrná míra nezaměstnanosti v období posledních tří sledovaných let činí 13 %.

Tabulka 6: Počet uchazečů o práci 2006-2011

Sledovaný jev	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Míra nezaměstnanosti - dosažitelní (%)	9,7	8,0	7,9	13,8	13,6	12,6
Počet uchazečů o zaměstnání - dosažitelní	3603	2949	2915	5102	5027	4750
Počet uchazečů o zaměstnání	3970	3221	3167	5238	5207	4934
Počet uchazečů - absolventů	206	153	149	299	286	268
Počet uchazečů - evidence nad 12 měsíců	1763	1409	1091	1374	2043	2056

Zdroj: MPSV, 2013. Vlastní zpracování

5.4 Vývoj sídelní struktury s ohledem na kvalitu bydlení

Tato část kapitoly se věnuje vývoji osídlení Šumperského regionu, rozvoji jeho rezidenčních částí území a změnou vnímání pojmu kvalita bydlení i změnou kvality sídel jako takové.

Zatímco počátek budování vlastních obydlí znamenal významný sociální předěl a rozvoj civilizace, růst populace a zábor dosud nevyužívaných (či nevyužitelných) ploch (nejen pro bydlení) na úkor přírodního prostředí znamenal i významný environmentální zásah do tváře tehdejší krajiny. Člověk se stal výrazným prvkem v rámci stávajících přírodních zvyklostí a fungujících přírodních zákonů. Odlišil se od ostatních živočišných druhů nejen svým jednáním a zvyky, ale i možnostmi přetváření krajiny k obrazu svému (budování sídel – organizovaných a vnitřně provázaných skupin obydlí). V období starověku zabírala sídla pouze zlomek povrchu pevnin Země, dnes je to mezi 2 – 4 % a celkový podíl transformovaných ploch tvoří dokonce 39 – 50 % (Moldan, 2009). Významný vliv na zmírnění dalšího záboru ploch má nejen snižující se růst světové populace, ale i intenzifikace světového hospodářství a zbrzdění dalšího extenzivního vývoje ve vyspělých zemích současného světa. Českou republiku můžeme vnímat jako území se stagnujícím vlivem člověka na krajinu, protože zde žil již před sedmdesáti lety přibližně stejný počet obyvatel jako dnes. Této tezi však neodpovídá současný trend prudkého záboru ploch (nejen) pro residenční funkci znamenající značný dopad vlivu člověka na tvář krajiny, a to zvláště v ekonomicky prosperujících, sociálně slabých i přírodně atraktivních územích. Při bližším pohledu do historie osídlení Šumperského regionu můžeme předpokládat určité projevy atraktivity některých částí poměrně různorodého území pro bydlení.

Nejdříve je nutné představit charakter fyzicko-geografického prostředí jako determinant rozvoje bydlení. Předpokládá se, že člověk postupně osídloval nejúrodnější a nejsnáze přístupné části tehdy známé země. V případě České republiky se jedná o specifickou nížinu uprostřed země a horského masivu uzavírajícího Českou kotlinu. Šumperský region může být příbuzně charakterizován předešlým popisem přírodního prostředí. K jihozápadu otevřenou Šumperskou kotlinu uzavírají ze severovýchodu a severozápadu hřbety Jeseníků a Rychlebských hor. Tento přírodní prvek byl dozajista výrazným limitujícím prvkem raného osídlování oblasti. Přirozeně otevřená krajina směrem k jihovýchodu, podél toků řeky Moravy a řeky Desné skýtala ideální podmínky k osídlení a raným pokusům o trvalou změnu tváře krajiny. Naproti tomu hustá síť hlubokých lesních hvozdů v podhůří Jeseníků vytvářela až do 2. pol. 13. st. našeho letopočtu víceméně neproniknutelnou hranici prvotního osídlení. Z výše uvedeného vyplývá, že můžeme předpokládat prvotní osídlení (již během neolitu) nejexponovanějších částí regionu v jeho jihozápadním sektoru. Období zhruba 6000 tis. př. n. l. znamenalo nejen dramatickou změnu klimatických podmínek pro celý evropský kontinent, ale také zásadní proměnu přírody (vznik smíšených lesů v důsledku oteplení – atlantské podnebí). Největší rozmach pravěkého osídlení je zaznamenán v období zhruba kolem roku 1000 př. n. l., kdy archeologické důkazy hovoří

o zakládání vesnic v okolí Šumperka. Keltské osídlení je známé z období zejména 4. – 3. st. př. n. l., jež znamenalo kvalitativní proměnu krajiny zejména v úrodných údolních oblastech řeky Moravy. Doložitelné známky osídlení hovoří o životě lidí ve dvorcích rozložených nepravidelně do svahu, což svědčí nejen o technickém pokroku tehdejších kultur. Z této doby lze na Moravě obecně datovat celkem zhruba 700 osad. Další růst sídel se odvíjel od existence obchodních stezek a významných historických center. Proto je druhým předpokladem vývoj na základě sociogeografických podmínek, měnících se rychleji v prostoru a čase. Nejvýznamnější obchodní stezka vedla ve středověku přes nížinné oblasti Hané, Jesenickem do Polska. Podél této hlavní stezky a několika menších vznikala v příhodných přírodních podmínkách větší sídla jako centra obchodu, církve a panské samosprávy. Úrodné údolí řeky Moravy bylo osídleno Slovy zhruba v rozmezí 6. a 7. století našeho letopočtu. V oblasti Mohelnicka byly základem sídel obytné domy s vnitřním a vnějším vybavením odpovídajícím tehdejším podmínkám a nárokům. Ještě na konci 11. století, kdy došlo ke konsolidaci českého státu, byly osady soustředěny zejména v blízkosti vodních toků (např. řeky Moravy). Oblast Jesenicka zůstala v tuto dobu významněji neosídlená. Strategicky důležité osady se postupně v průběhu 13. století transformovaly na města, zároveň došlo k rozsáhlé kolonizaci hlubokých lesních hvozdů v podhůří Jeseníků (lokalizace sídel do dosud neobydlených oblastí zábořím nevyužívané půdy). Mezi osady založené v tehdejší době řadíme z oblasti Šumperska například osadu Postřelmov, Nový Malín a osadu Bludov. Větší sídla (města) měla na rozdíl od ostatních sídel odlišnou sociální i fyzickou strukturu (vyšší domy, užší ulice). Rozvíjela se venkovská sídla návesního typu mající zpravidla údolní lánový půdorys – obec Dlouhomilov (typický pro plánovitou vrcholně středověkou kolonizaci německým obyvatelstvem) a postupně byla jejich zástavba zahušťována chudšími domy hlavně v údolích (www.lidova-architektura.cz, 2013). V hornatých oblastech Jeseníků dosáhl vývoj lidové architektury podobných forem jako v sousedních Orlických horách. Poněkud výraznější je tu jen podíl zděných staveb, které většinou zachovávají starší uspořádání staveb dřevěných, včetně ponechání bedněného štítu. Charakteristickou krytinou zdejších staveb je šedomodrá břidlice. Bydlení ve venkovských domech mělo nižší úroveň z pohledu bezpečnosti (nepřítomnost hradebního systému u malých sídel) i v dalších aspektech, avšak znatelné rozdíly byly spíše v otázce kvality života. Pro období 13. století je v oblasti někdejších Sudet typická řízená kolonizace území (neboli kolonizace podle pravidel), kterou na Šumpersku zaštiťovaly šlechtické rody, na Mohelnicku biskup. Tito si vybrali schopného muže, lokátora – zakladatele vsi, který shromáždil další zájemce a společně s nimi založil novou vesnici. Půda byla rozdělována do tzv. lánů a jejich částí, což byla spíše jednotka pro stanovení povinností než plošné rozměry gruntu. Hlavní hnací silou kolonizace byla především snaha získat novou půdu, neboť soudobá zemědělská technika nedovolovala při zvyšující se populaci zajistit dostatek potravin. Potřebné obilí se mohlo pěstovat jen extenzivním způsobem, tedy zvětšováním rozlohy polí. Samozřejmě mnozí osadníci přicházeli do hor s úmyslem zbohatnout

při těžbě drahých kovů. Při zavádění tohoto systému osídlení postupně zanikly všechny slovanské osady a obyvatelstvo se přestěhovalo do nově zakládaných středověkých vsí. Krajina tak dostala zhruba dnešní podobu. Lidé se nemohli volně stěhovat, byli závislí na rozhodování svých panovníků a měli malou možnost ovlivnit vlastní kvalitu bydlení, v které byly značné rozdíly na základě jejich sociálního statusu. Zatímco technická složka kvality bydlení byla vyšší ve městech (větší, prostornější a vybavenější domy), lokalizační složka byla lepší na venkově (dostatek vody, půdy, méně epidemií atd.). Rozsáhlé kolonizační zásahy zcela změnilly krajinný ráz v podhůří Jeseníků. Svahy kopců byly zbaveny lesů, v údolích se rozložily vesnice a k jejich ochraně vyrostly na kopcích mohutné kamenné hradby. Příliv obyvatelstva (zejména německy mluvícího) podnítil rozvoj obchodu a řemesel v nově zakládaných městech. Společnost se rozdělila na čtyři stavy – šlechtický, duchovní, městský a poddanský. Tyto kolonizační vlny způsobily významnou změnu v architektuře, urbanistických prvcích i ve vnitřní morfologii sídel a jednotlivých obydlí. Z tohoto důvodu nedocházelo již k extenzivnímu nárůstu sídel. Zcela novým prvkem společnosti byla města. Na severní Moravě se většina z nich konstitovala ve 2. pol. 13. století (město Šumperk – 1278). Zatímco první vlna kolonizace v období 11. a 12. století probíhala výlučně domácím obyvatelstvem, ve 13. století jsou to již cizinci (zejména Němci). Většina nově příchozích horníků a zemědělců do oblasti Starého Města a Loučné nad Desnou měla svůj původ v západní Evropě. Základní síť měst byla tedy dobudována ve 14. století a v průběhu historických etap postupně doplňována menšími městy.

Koncem 16. století a ve století 17. vznikaly ve větších městech první manufaktury, rozrostla se i síť vrchnostenských dvorů a pivovarů, velká pozornost byla věnována i lesnímu hospodářství, zejména v souvislosti s rozmachem důlního podnikání. Rozkvět v této době zaznamenaly i další výrobní obory, jako bylo např. sklářství (Staroměstsko, Vikanticko). Z druhé poloviny 16. století pocházejí též zprávy o papírně v Šumperku a Velkých Losinách. V souvislosti s tímto hospodářským rozmachem probíhala i rozsáhlá osídlovací aktivita, která na severní Moravu přivedla osadníky, zejména ze sousedního Slezska a ze severovýchodních Čech. Rozsáhlá část území regionu byla postupně odlesněna a stavěna byla nová sídla, čímž docházelo k dalšímu záboru plochy pro bydlení. Do počátku 17. století se v oblasti někdejšího šumperského okresu ustálila síť panství a statků, která pak až na nepodstatné změny zůstala zachována až do roku 1848. Největší část území okresu zabírala velká šlechtická a církevní dominia (největší část Šumperska zabíralo do poloviny 16. století panství šumpersko-novohradské, jehož úlohu převzalo od roku 1562 panství losinské, rozdělené později na velkolosinské a vízberské (Loučná nad Desnou) se statkem Sobotínem). Hospodářský rozmach severní Moravy v 16. století zaznamenala i jednotlivá zdejší města a městečka, jejichž tvář doznala nemalých změn. Například město Šumperk, nejvýznamnější město oblasti, se především díky rozvinuté výrobě kvalitních pláten, známých i na západo- a severoevropských trzích, vykoupilo roku 1562 ze žerotínského poddanství a stalo se královským komorním

městem. Textilní a sklářský průmysl tedy znamenal významný růst měst, s tím souvisel i demografický přechod, růst populace a počátek její koncentrace, zvyšování životní úrovně, práv a svobod obyvatel a samozřejmě i celkové zlepšení kvality bydlení. Během 2. poloviny 17. století dochází k opětovnému nárůstu počtu obyvatel zdejšího regionu, který je spojen s dalším přílivem německých usedlíků z horských obcí (např. na Šumpersku do oblasti Rudy nad Moravou). Zhruba ve 2. polovině 18. století se ustaluje národnostní obraz severomoravského regionu v té podobě, v jaké se s ním setkáváme i ve 2. polovině 19. století. Důležitým mezníkem ve vývoji společnosti a celkově vztahů v územích bylo postupné zavádění správních a školských reforem Marie Terezie, které pak vyvrcholily v době vlády jejího syna Josefa II. Šlo zejména o patent Josefa II. týkající se nevolnictví z 1. listopadu 1781, jímž se uvolnila staletá pouta svazující poddaného k půdě a v důsledku toho i potřebné pracovní síly pro rodící se rozsáhlejší průmyslovou výrobu. Za přímé podpory státu docházelo na jednotlivých panstvích k rušení přebytečných a hospodářsky mnohdy málo výnosných dvorů, k rozdělení panské půdy za plat mezi poddané a k výkupu z robot za pravidelný peněžní plat, neboť roboty se stala pro vrchnost po zrušení dvora nepotřebnou. Na těchto pozemcích pak vznikaly nové „dominikální“ obce, které poměrně rychle rostly a pomohly snížit armádu venkovských bezzemků. I tato vlna osídlení přispěla k dalšímu početnímu růstu obyvatelstva a k hospodářskému rozmachu dotyčných panství. Zmíněné reformy Josefa II. způsobily, že k hlavnímu slovu se dostali měšťanští podnikatelé. Není tedy divu, že např. ve městě Šumperk vznikla skutečná lnářská továrna (první na Moravě), mechanická přádelna lnu, která zahájila činnost v roce 1842. Rozvoj manufakturní a průmyslové výroby se vzájemně podmiňoval i s rozvojem dopravy (železniční a silniční). Roku 1845 byla dostavěna a dána do provozu železniční trať Olomouc – Praha, která pro severomoravskou průmyslovou oblast měla nádraží v Zábřehu. Tereziánské a josefínské správní reformy přispěly k formování měšťanské společnosti, která vedle stoupající váhy v hospodářském podnikání získávala postupně stále větší vliv na správu a podobu jednotlivých měst. Domy se stávaly prostornějšími, velkoryse řešenými, architektura se začala individualizovat podle přání jednotlivých stavitelů, resp. majitelů. Stejně tak se kvalita bydlení začala mírně nivelizovat (končil propastný rozdíl mezi venkovskými domy a zámky). Větší váha byla přikládána institucím, plánům výstavby, řízenému rozvoji bydlení a ekonomickým otázkám.

V průběhu devatenáctého a v první polovině dvacátého století byly budovány první vilové čtvrti (například vilové čtvrti pod Vyhlídkou či pod Vodárnou ve městě Šumperk) s vícegeneračními vilami i vícepatrové budovy v centrech měst. Nejen v důsledku nebývalého rozmachu textilního průmyslu ve městě Šumperk v první polovině 19. století se rapidně změnila urbanistická a architektonická tvář města. Bohatí šumperští podnikatelé si zvali pro stavbu svých vil a paláců významné vídeňské architektky (např. bratři Drexlerové – budova bývalého německého gymnázia nebo Moritz Hinträger – obytná část Pavlínina dvora. Šumperk se tak

nápadně přiblížil vzhledu tehdejšího hlavního města habsburské monarchie. Vilové čtvrti pozdvihly tehdejší standard bydlení velmi vysoko, byly stavěny v odlišné architektuře, ale se stejnými urbanistickými zásadami. Dominovaly jim rozlehlé zahrady, dostatek veřejných prostranství i zeleně, prostor pro automobilovou, ale hlavně pěší dopravu.

Po odsunu německého obyvatelstva a na počátku komunistické éry došlo k silné degradaci úrovně bydlení nejen v regionu Šumperska. Od konce padesátých let se v důsledku státní i družstevní panelové výstavby začala podstatně měnit i tvář měst a střediskových obcí, povětšinou k jejich neprospěchu, zejména za cenu zdevastování jejich historického jádra. Regulace cen a vlastnictví většiny bytů státem byly hlavní charakteristikou této doby. Domy se stavěly s ohledem na co nejmenší zábor zemědělské půdy, z nekvalitních materiálů a beze smyslu pro prostor (nižší stropy, okna, menší obytné plochy bytových jednotek) i individuální představy. Později se začala stavět i první sídliště, která postupně obestavěla velkou část měst na území dnešního regionu, neméně se také podepsala na vnitřní struktuře a celkovém vzhledu měst a obcí. V údolních a zčásti i periferních oblastí území obcí se objevily specifické vysoké panelové domy se čtvercovým půdorysem (Šumperk, Hanušovice). V obcích většího významu (Olšany, Ruda nad Moravou) a malých městech (Staré Město) se stavěly tzv. „bytovky“ podobné kvality jako městské panelové domy. Výstavba rodinných domů a celková individualizace staveb postupně upadala. Pozitivní byl vliv státu na zvyšování technické vybavenosti všech bytů, negativní byla nedostatečná rekonstrukce stávajícího bytového a domovního fondu. Stavěly se především domy kvádrového nebo krychlového tvaru s rovnou střechou, nebo levné řadové domy nezapadající do dosavadní zástavby (okály). Větší míru kritiky zaslouží i minimální regulace výstavby, při níž se už v tak dosti poničených partiích české a slovenské obytné krajiny objevovaly nešetně zařazené domky jednak nerespektující základní architektonické přístupy jednotlivých měst a zároveň lokalizované bez ohledu na tradiční zástavbu. Příkladem někdejší socialistické unifikace a narušení tradičního vzhledu vesnice je „rodinný dům typu V“, známý též jako „Šumperák“. V přízemí se nachází garáž a na vratech jsou typické šikmé průhledy. V patře je situována kuchyně a obývací pokoj, propojené jsou podle tehdejší módy velkým oknem. Nechybí ani úzký balkon přes celou šířku domu. V roce 1969 jich bylo dokončeno devět, do roku 1971 jich stálo na dva tisíce po celém Československu. Rodinný dům typu V nadmíru splňoval představy průměrného člověka o moderním, komfortním bydlení. Nelze však popřít fakt, že se jednalo o první a ne-li vůbec jediný pokus o kultivaci typologie rodinných domů.

Zdařilá zástavba některých nových forem bydlení byla spíše výjimkou (roubené domky v obci Loučná nad Desnou). U všech těchto „typových domů“ chyběla návaznost na dosavadní výstavbu, přejímání architektonických prvků a urbanistických zásad místního kontextu, stejně tak i důslednost při výstavbě a zvláště pak důraz na použité materiály. Po roce 1990 došlo ke spekulacím s pozemky v zázemí větších měst regionu a k odlivu mladých lidí z venkova. Špatná

situace na trhu s bydlením byla jen logickým vyústěním neřešené legislativy, bytové politiky státu i samospráv (Poláková a kol. 2006). Po roce 2000 se objevily pozitivní snahy obyvatel i komerčního sektoru o využití nových technologií v nově budovaných rezidenčních částech obcí, zejména těch dobře dopravně dostupných. V atraktivních venkovských oblastech se objevila i snaha o obnovu dřívějšího sídelního rázu významnou nápodobou exteriérů budov z konce 19. století při zachování požadavků na kvalitní moderně řešené interiéry i použité materiály. Významný je nárůst vlastnického a pokles nájemního bydlení, stejně tak i růst podílu domácností bydlicích v rodinných domech na úkor domů bytových.

S rostoucí cenou pozemků se začala zástavba tzv. suburbánních oblastí měst významně zahušťovat skromnějšími domy na malých parcelách s menšími zahradami, které jsou ale vesměs pohodlné a odpovídají současnému životnímu stylu. Velmi pozvolná změna územně plánovací dokumentace obcí v porovnání s dynamicky se rozvíjejícím realitním a hypotečním trhem přestala stačit potřebám nových rezidentů. Bytová výstavba se dostala na úroveň počátku devadesátých let až v roce 2003 a poptávka silných populačních ročníků po dalších volných bytech i domech neúměrně vzrostla společně s růstem celkové životní úrovně a samozřejmě i relativní celkovou atraktivitou regionu. Celkový růst cen nemovitostí byl natolik dynamický (výdaje domácností se významně zvýšily, Sunega, P. Čermák, D. Vajdová, Z. 2002), že proti někdejšími předpokladům dnes již dosahuje cenové úrovně např. německých nemovitostí v příhraničních oblastech. Výrazně se na tom podílí sektor stavebnictví, vyvíjející se poměrně nezávisle na ostatních složkách sektorové struktury zaměstnanosti. Nově se začaly používat nejmodernější technologie (nízkoenergetické stavby) a stejně jako před rokem 1989 u objektů individuální rekreace se i první bydlení stalo projevem společenského postavení s možností vlastní seberealizace.

V celém regionu bývalého okresu Šumperk můžeme sledovat již od počátku osídlení zrychlující se zvyšování kvality bydlení, zvyšování dostupnosti bydlení a zahušťování zástavby sídel s ohledem na společensko-ekonomické změny i dnes při celkové stagnaci či spíše úbytku počtu obyvatel regionu. Celkový kvalitativní růst bydlení je i projevem postupného přechodu od extenzivních k intenzivním procesům (Hampl, M. a kol. 1996). Nejednoznačný je vývoj formy bydlení domácností: od samostatného bydlení vícegeneračních rodin, přes kolektivní bydlení v bytových domech až k opětovnému nárůstu domů pouze s jednou bytovou jednotkou a jednou domácností. S liberalizací společnosti bylo postupně umožněno jednotlivcům volit nejen svůj komfort (standart) bydlení, ale i lokalitu bydlení. Díky změně bydliště obyvatel můžeme pozorovat a analyzovat základní geografický prostorový proces – stěhování (migrace). Tento je v první řadě více ovlivňován rozhodnutím jednotlivců či rodin, v druhé řadě vnějšími okolnostmi a podmínkami.

5.5 Obecné charakteristiky bydlení v zájmovém území

Území správního obvodu má poměrně stabilní sídelní strukturu. Jinak ale v území panuje značná územní diferenciací sídelní struktury s vysokým podílem malých obcí. Pro území je typický obecně podprůměrný podíl bytů v panelových domech (průměrný podíl domů postavených ze stěnového panelu činí necelá 2 %). Významným ohrožením systému bydlení může být degradace panelových sídlišť - i když spolu s rozšiřující se osvětou a množstvím nabízených produktů výhodného financování regenerace bytového fondu (např. SFRB – program PANEL) dochází ke zlepšování úrovně kvality bydlení - a různých specifických obytných oblastí, což bývá spojené především s koncentrací sociálně slabých a nekooperativních obyvatel a s růstem etnizace problému bydlení. Dále se ve spojení s odlivem obyvatelstva projevuje trend zániku trvalého bydlení v menších obcích, především mimo rekreační oblasti. Pozitivní obrát současné situace nutně předpokládá posílení nové bytové výstavby zejména v místech s nízkou intenzitou nové bytové výstavby, zvýšení atraktivity bydlení u panelových sídlišť apod. Naopak problémem rozvoje bydlení může být nadměrná koncentrací nové bytové výstavby v rekreačních územích, která slouží pouze k sezónnímu využití a která tak mnohdy ohrožuje i vlastní rekreační potenciál území (např. apartmánové bydlení v obci Loučná nad Desnou z důvodu otevření SKI AREÁLU Kouty nad Desnou a.s.).

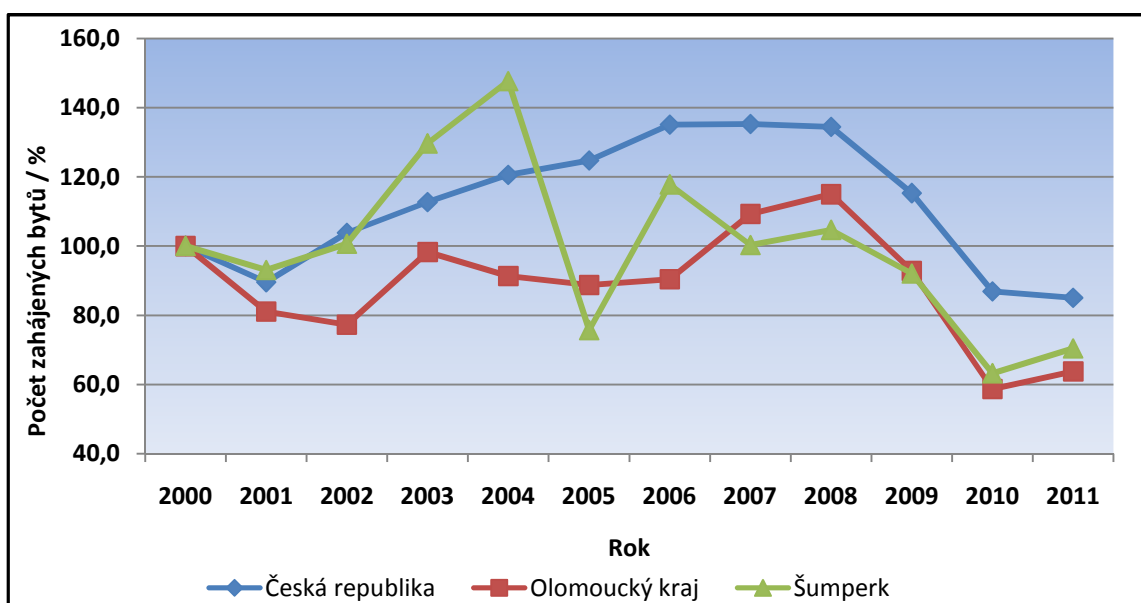
K rozhodujícímu datu posledního cenzálního šetření (26. 3. 2011) bylo dle Českého statistického úřadu na území SO ORP Šumperk zjištěno celkem 12751 trvale obydlených domů s téměř 27000 byty. Při srovnání s daty za předposlední cenzus v roce 2001 došlo v intercenzálním období ke zvýšení počtu trvale obydlených domů o 7 % (869 domů). Z celkového počtu trvale obydlených domů zjištěných v roce 2011 jich přes tři čtvrtiny (86 %) tvoří rodinné domy. Přesto, že v porovnání s rokem 2001 došlo k poklesu počtu obyvatel správního obvodu, zájem o možnost vlastního bydlení a tudíž většího soukromí se však zvyšuje. Počet trvale obydlených bytů vzrostl k rozhodující dni sčítání v roce 2011 o pouhá 4 % v porovnání s rokem 2001. Uvedená čísla potvrzují jednoznačný a obecně známý trend nízké míry výstavby nových obytných budov na Šumpersku.

Z dat ČSÚ za rok 2011 vyplývá, že z celkového počtu trvale obydlených bytů (26882) jich 39 % tvoří byty ve vlastním domě. Druhou nejčetnější skupinu se 23 % tvoří byty v osobním vlastnictví. Nájemní byty se podílí na celku 17 %. Stále méně časté, ale přesto s dlouhou historií právního vztahu jsou trvale obydlené byty v družstevním vlastnictví (9 %), kdy nájemníci, resp. vlastníci jsou členy družstva. Je otázkou času, kdy tato forma právního užívání zanikne a bude transformována na standardní osobní vlastnictví nemovitosti. U zbylého počtu (12 %) byl právní důvod užívání při cenzu 2011 nezjištěn.

5.6 Bytová výstavba

Při posuzování intenzity bytové výstavby jsou rozhodujícím ukazatelem počty dokončených bytů. Podle údajů Českého statistického úřadu stavbaři na území okresu Šumperk v roce 2012 zahájili stavbu 158 nových bytů, což je o 56 méně než v roce 2011. V dlouhodobějším srovnání je propad intenzity bytové výstavby ještě markantnější, například v roce 2004 se stavebníci pustili do stavby téměř 450 bytů. V celém Olomouckém kraji stavebníci v roce 2012 zahájili stavbu 1176 bytů, což je o 7 % méně než v roce 2011. Nejvíce se staví v Olomouci, nejméně v Jeseníku. Okresu Šumperk patří druhá příčka od konce.

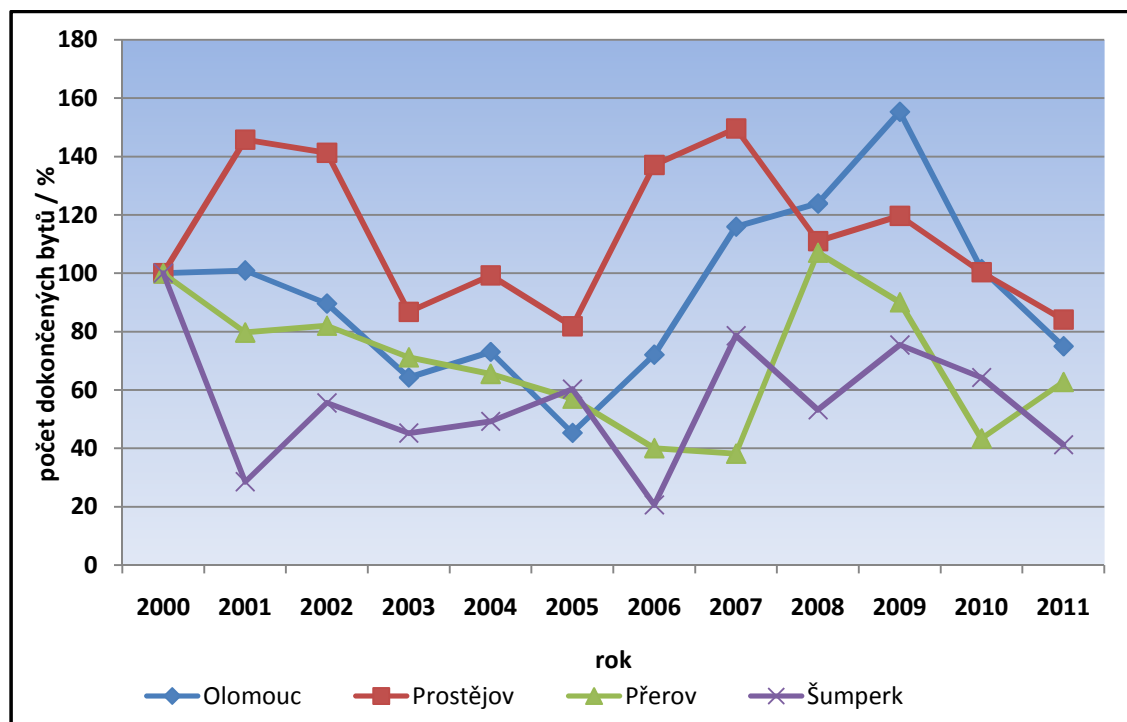
Graf 7: Vývoj počtu zahájených bytů ve vybraných územních celcích v letech 2000 až 2011 (rok 2000 = 100 %)

Zdroj dat: Bytová výstavba v územích České republiky, ČSÚ v Olomouci, 2013. Vlastní zpracování.

V úhrnu uplynulých dvanácti let (období od roku 2000 do roku 2011) v bytové výstavbě na území Olomouckého kraje výrazně dominovaly 3 správní obvody obcí ORP. SO ORP Olomouc se umístil na prvním místě s celkovým počtem 7003 dokončených bytů, ve SO ORP Prostějov bylo zaznamenáno 3582 dokončených bytů a SO ORP Přerov evidoval celkem 1775 dokončených bytů. Jejich celkový podíl na počtu všech dokončených bytů v Olomouckém kraji činil ve sledovaném období bezmála 65 %. Mezi správní obvody s nejnižší bytovou výstavbou se zařadily SO ORP Konice a SO ORP Lipník nad Bečvou, jejichž podíl na celkovém počtu dokončených bytů dosáhl hranice 3 %. Stejně jako okres Šumperk vykazoval nízkou míru bytové výstavby, resp. nízký podíl na počtu dokončených bytů v rámci Olomouckého kraje, tak i správní obvod ORP Šumperk zaznamenal pouze 4% podíl v referenčním období.

Graf 8: Vývoj počtu dokončených bytů ve vybraných SO ORP Olomouckého kraje v letech 2000 až 2011 (rok 2000 = 100 %)

Zdroj dat: Bytová výstavba v územích České republiky, ČSÚ v Olomouci, 2013. Vlastní zpracování.

V průběhu sledovaného dvanáctiletého období byla ve správním obvodu ORP Šumperk dokončena výstavba 847 nových bytů. Od roku 2000, kdy bylo dokončeno nejvíce bytů za sledované období, dochází k postupnému útlumu staveb bytů až do roku 2005, kdy počet dokončených bytů dosáhl 76. Rok 2006 opět znamenal propad ve vývoji bytové výstavby a zároveň je ve sledovaném období charakterizován nejnižší bytovou výstavbou vůbec. Následujícího roku se situace výrazně zlepšila nárůstem celkového počtu 99 dokončených bytů. Na celkovém počtu dokončených bytů největší podíl (54 %, tj. 455) zaujímala dokončená výstavba bytů v rodinných domech a druhý nejvyšší podíl (15 %, tj. 128) vykazují dokončené byty v bytových domech. Podíl bytů dokončených jako nástavby, přístavby a vestavby ke stávajícím rodinným a bytovým domům dosáhl zhruba 20 % (tj. 171 bytů). Dle evidence stavebních úřadů bylo ve správním obvodu za dvanáct let postaveno 12 bytů v domech s pečovatelskou službou, 8 bytů v nebytových objektech a 73 bytů vzniklo stavebními úpravami nebytových prostor.

Za uplynulý rok 2011 bylo na území správního obvodu postaveno celkem 52 bytových jednotek. Z celkového počtu nových bytů téměř 90 % tvoří byty v rodinných domech. Bytová výstavba nových bytů měla největší intenzitu v tzv. periurbánní neboli okoloměstské oblasti. Jedná se oblast spadající do dojezdové vzdálenosti do města Šumperk v relaci 15 minut. Mezi zástupce obcí s největším počtem dokončených bytů za rok 2011 patří zejména Nový Malín, Vikýřovice a Dolní Studénky. Všechny zmíněné obce tvoří bezprostřední zázemí města

Šumperk a vzrůstající tendenci bytové výstavby právě v této oblasti je možno přisoudit nejen suburbanizačnímu fenoménu, ale také celkové atraktivitě prostředí. Mezi obce s minimální výstavbou nových bytů, kde zároveň nedochází k významnější modernizaci a revitalizaci bytového fondu patří obce Rejchartice, Janoušov, Písařov, Vikantice, Šléglov a Bohutín, tedy malé obce spíše v periferních částech regionu.

6. Objektivní dimenze kvality bydlení

6.1 Technická složka

Podíl obyvatel žijících v rodinných domech má v rámci správního obvodu ORP Šumperk velké variační rozpětí. Vzhledem k charakteru sídelního systému daného území, tedy kombinaci městskosti a projevů strukturálního charakteru žije v rodinných domech například v centru správního obvodu (městě Šumperk) celkem 20 % obyvatel (SLDB 2011). Druhý nejnižší podíl obyvatel žijících v RD vykazuje zároveň druhé největší město správního obvodu obec Hanušovice (37 %). Mezi čtyřiceti a padesáti procenty se pohybuje podíl obyvatel žijících v RD v obcích Vikantice, Jindřichov, Branná a Staré Město. Vzhledem k současnému trendu přechodu na vlastnické bydlení v rodinných domech můžeme proto tyto obce hodnotit jako nejméně pokrokové a očekávat u nich výraznou změnu ve vývoji bydlení. Zároveň je nutno zmínit, že se jedná o obce lokalizované spíše v periferních částech správního obvodu s nízkým podílem na celkové populaci SO ORP Šumperk. Podíl v rozmezí padesáti až sedmdesáti procenty obyvatel žijících v RD vykazují obce Olšany, Loučná nad Desnou, Bohutín, Malá Morava, Rapotín a Sudkov. S výjimkou obcí Malá Morava, Sudkov, Loučná nad Desnou a obce Rapotín, která jako taková přirozeně navazuje na město Šumperk (do roku 1992 integrální součástí samotného města) a na jejím území se nenachází významnější výrobní podnik, je u zbylých obcí (Olšany a Bohutín) charakter bytového fondu ovlivněn zejména strukturou průmyslové výroby předrevoluční doby (např. obec Olšany – dosud fungující významný výrobní podnik Olšanské papírny a.s.). Obcí, kde se podíl obyvatel žijících v RD pohybuje mezi sedmdesáti a devadesáti procenty, je v rámci správního obvodu celkem 11. Mezi tyto patří zejména obce, které lze označit za sídla venkovského typu – např. obec Oskava, Kopřivná, Písařov, Hrabšíšín, Rejchartice. Tyto jsou specifické vyšším podílem tzv. druhého bydlení, tedy podílem nemovitostí, které nejsou určeny k trvalému pobytu, ale spíše k rekreaci či sezonnímu bydlení. Dále do této skupiny spadají obce Velké Losiny (významné lázeňské středisko a centrum výroby ručního papíru s několikasetletou tradicí), Sobotín, Petrov nad Desnou, Libina, Bludov a obec Ruda nad Moravou. Skupina sídel s podílem obyvatel žijících v RD domech mezi devadesáti a devadesáti pěti procenty je zastoupena obcemi jako je Nový Malín, Bohdíkov, Vikýřovice, Vernířovice a Bušín. Vůbec největší podíl obyvatel (nad 95 %), žijících v rodinných domech byl zjištěn u obcí s nízkým počtem obyvatel (např. Dolní Studénky, Bratrušov, Hraběšice, Janoušov, Dlouhomilov a Šléglov).

Při hodnocení podílu obyvatel žijících v rodinných domech na úrovni správních obvodů v rámci Olomouckého kraje dojdeme k závěru, že se SO ORP Šumperk s podílem 53,4 % řadí na čtvrté místo s nejnižším podílem za správními obvody Olomouc, Přerov a Šternberk. Na opačné straně žebříčku s podílem přesahujícím 70 % najdeme správní obvody Lipník nad Bečvou, Litovel a Konice (podíl obyvatel žijících v RD tvoří 87 %). Aritmetický průměr

Olomouckého kraje je mírně vyšší než celorepublikový (55,3 % resp. 48,9 %). Mediánová hodnota podílu obyvatel žijících v RD je pro správní obvod ORP Šumperk rovna 83,3 %.

Největší podíl domů postavených před rokem 1919 je v obcích s nízkým počtem obyvatel, mezi které patří Malá Morava (23,4 %), Kopřivná (25,8 %) a Šléglov (29,4 %), naopak nejmenší podíl vykazují obce Janoušov (5,4 %), Vikýřovice (6,4 %) a Bušín (6,8 %). Obec Vikýřovice je typická omlazením svého domovního fondu rozsáhlejší výstavbou rodinných domů zejména po roce 1990. Město Šumperk zaznamenalo podíl nejstarší části domovního fondu ve výši 12,2 % (SLDB 2011). Medián i aritmetický průměr správního obvodu ORP Šumperk je mírně vyšší než je celorepublikový průměr 10,7 % (12,8 % resp. 13,6 %). Při srovnání hodnot s Olomouckým krajem můžeme konstatovat, že mediánová hodnota správního obvodu je prakticky shodná s průměrem za celý Olomoucký kraj (12,8 % resp. 11,9 %). Hodnoty podílů domů postavených před rokem 1919 jsou při srovnání správních obvodů v rámci Olomouckého kraje následující: nejnižší podíl domů postavených před rokem 1919 vykazují SO ORP Zábřeh (9,1 %), Přerov (9,3 %) a Konice (10,1 %), naopak nejvyšší podíl zaznamenaly správní obvody ORP Litovel (14,3 %), Jeseník (15,3 %) a Šternberk (17,3 %). Správní obvod ORP Šumperk je s podílem ve výši 12,7 % řazen na osmou pozici ze třinácti.

Vysoké stáří domovního fondu potvrzuje i ukazatel průměrného stáří trvale obydlených domů. Relativně vysoké variační rozpětí (39 let), přibližně shodný aritmetický průměr (54,5 let) s mediánem (54,1 let) a nadprůměr proti průměrné hodnotě za Českou republiku o 5 let i Olomoucký kraj o 4 roky, to jsou základní charakteristiky sledovaného území. Nejnižší hodnoty byly zaznamenány u obcí, pro které je typický současný trend v oblasti výstavby rodinných domů a to suburbanizace. Obce s nejnižšími hodnotami jsou celkem tři, které přirozeně navazují na správní centrum obvodu (město Šumperk). Suburbánními tendencemi vývoje vzniká organicky propojená sídelní oblast. Mezi tyto patří obce Vikýřovice (38,5 let), Nový Malín (42,4 let) a Rapotín (44,6 let). Obce Vikýřovice a Nový Malín mají shodně vysoký podíl obyvatel žijících v rodinných domech přesahující 90 %. Nejvyšší hodnoty průměrného stáří trvale obydlených domů byly zaznamenány u obcí s nízkým počtem obyvatel a prakticky zanedbatelným podílem na populaci správního obvodu. Jsou to zejména obce Malá Morava, Šléglov a Kopřivná, kde průměrné stáří trvale obydlených domů přesahuje 70 let. Město Šumperk s průměrným stářím trvale obydlených domů (54,2 let) odpovídá svoji hodnotou průměru správního obvodu jako celku (54,5 let). Při srovnání hodnot průměrného stáří trvale obydlených domů napříč správními obvody Olomouckého kraje můžeme konstatovat, že správní obvod ORP Šumperk je co se týče bytového domovního fondu spolu se správními obvody Šternberk (55,0 let) a Jeseník (56,6 let) nejstarší. Naopak mezi správní obvody s nejmladším domovním fondem patří Zábřeh, Přerov, Olomouc, Hranice a Mohelnice. Tyto svými hodnotami odpovídají průměru Olomouckého kraje i průměru v České republice.

Podíl domů podle materiálu nosných zdí: ze stěnového panelu je v rámci správního obvodu ORP Šumperk vyšší než průměr hodnot za Olomoucký kraj a Českou republiku (SO ORP 4,3 %, OCK 3,1 %, ČR 3,8 %). S výjimkou města Šumperk, které má podíl domů ze stěnových panelů 14,6 %, mají vyšší podíl (srovnání s poměry v rámci správního obvodu) i zbývající dvě města, a to Hanušovice (6,4 %) a Staré Město (5,9 %). Celkem 14 obcí správního obvodu nemá žádné domy ze stěnových panelů. Mimo 3 zmiňovaná města má zbývajících 19 obcí správního obvodu podíl domů ze stěnových panelů v rozmezí 1 až 4 %. Při srovnání hodnot podílů domů ze stěnových panelů mezi správními obvody Olomouckého kraje dojdeme k závěru, že nejnižší podíl vykazují správní obvody Konice (0,5 %), Lipník nad Bečvou a Litovel shodně se 1,4 %. Na opačné straně spektra zaujímá místo právě správní obvod Šumperk s nejvyšším podílem domů ze stěnových panelů v rámci Olomouckého kraje (4,3 %). Druhý nejvyšší podíl vykazují správní obvody Jeseník (4,0 %) a Olomouc (3,9 %).

Podíl domů připojených na kanalizační síť je ve správním obvodu ORP Šumperk (54,5 %) nadprůměrně vyšší než v Olomouckém kraji (53,7 %) a České republice (51,0 %). Mediánová hodnota správního obvodu je rovna 16,4 %. Celkem 13 z 36 obcí nemělo v době censu žádný dům připojený na veřejnou kanalizační síť. Více jak 90 % domů napojených na kanalizaci má pouze město Šumperk. Mezi obce s vysokým počtem domů napojených na kanalizační síť lze zařadit dále obec Nový Malín, Vikýřovice a Dolní Studénky. Můžeme konstatovat, že přibližně třetina všech domů v rámci správního obvodu má ke dni censu připoj na veřejnou kanalizační síť. Při srovnání hodnot podílu domů připojených na kanalizační síť v rámci správních obvodů Olomouckého kraje můžeme konstatovat, že s nejnižším podílem je na prvním místě správní obvod ORP Konice (pouze 5,9 %). Naopak nejvyšší podíl domů napojených na kanalizační síť zaznamenal správní obvod ORP Olomouc (70,4 %). Zbýlé správní obvody jsou napojeny na kanalizační síť v rozmezí hodnot podílu 40 – 60 %.

Poměrně dobré výsledky dosáhla většina obcí správního obvodu v průměrném počtu m² celkové plochy na byt. Hranici 100 m² celkové plochy na byt překročilo celkem 5 obcí z 36 (Vikýřovice, Vernířovice, Nový Malín, Rejchartice a Hraběšice). Celkem 26 obcí správního obvodu přesahuje velikostí průměrného počtu m² celkové plochy na byt průměr správního obvodu ORP Šumperk (86,2 m²). Nižší než průměrné hodnoty správního obvodu dosáhly obce s relativně vysokým podílem domů ze stěnových panelů, například Staré Město, Bohutín, Hanušovice a město Šumperk. Hodnoty průměru při srovnání dat v České republice, Olomouckém kraji a správním obvodu ORP Šumperk jsou víceméně shodné (ČR 86,7 m², OCK 87,8 m², SO ORP 86,2m²). Medián správního obvodu dosáhl hodnoty 92 m². Při srovnání hodnot sledovaného ukazatele napříč správními obvody Olomouckého kraje dojdeme k závěru, že SO ORP Šumperk vykazuje třetí nejnižší průměrný počet m² celkové plochy na byt. První dvě pozice zaujímají správní obvody ORP Přerov a ORP Olomouc s hodnotami 84,4 m² a 86,1

m². Naopak na druhé straně žebříčku zaujímá jednoznačně první místo s celkovým průměrným počtem m² na byt správní obvod ORP Konice s hodnotou 97,7 m².

Nejvyšší podíl bytů I. kategorie byl zjištěn u celkem 8 obcí správního obvodu, které jsou svým podílem shodné či převyšují průměrný podíl za správní obvod jako celek (86,7 %), který je zároveň shodný s průměrnou hodnotou podílu v České republice (86,6 %). Olomoucký kraj zaznamenal podíl bytů I. kategorie ve výši 88,9 %. Mezi tyto obce patří Bohutín, Vikýřovice, Dolní Studénky, Šumperk, Chrmeč, Bludov, Rapotín a Velké Losiny. Mezi obce s naopak nejnižším podílem bytů I. kategorie patří zejména Hraběšice, Rejchartice, Branná, Vernířovice, Šléglov, Staré Město a Malá Morava. Zároveň lze konstatovat, že zhruba jedna třetina bytů první kategorie je v malých obcích s vysokým počtem objektů určených pro tzv. druhé bydlení (např. Vernířovice, Šléglov, Rejchartice a Hraběšice). Mediánová hodnota podílu bytů I. kategorie je v rámci správního obvodu rovna 82 %. Při srovnání hodnot podílu bytů I. kategorie z bytového fondu jako celku napříč správními obvody ORP Olomouckého kraje dojdeme k následujícímu závěru: nejnižší podíl shodně vykazují správní obvody ORP Konice, Jeseník a Šumperk. První dva s hodnotou mírně podprůměrnou při srovnání s podílem v rámci České republiky. Naopak nejvyšší podíly bytů I. kategorie vykazují správní obvody ORP Olomouc, Zábřeh a Přerov. U všech tří je hodnota podílu vyšší než 90 %.

Podíl bytů vytápěných plynem dosáhl v rámci správního obvodu ORP Šumperk hodnoty 33,6 %, což je podprůměrný výsledek při srovnání s podílem v České republice (37,9 %). O to více se rozdíl projevuje i při srovnání s hodnotou uvedenou pro Olomoucký kraj (45,8 %). Nižší míra plynofikace je dlouhodobě diskutovaný a zároveň diskutabilní problém, a to nejen v rámci správního obvodu ORP Šumperk. Z celkového počtu 36 obcí jich 16 není připojeno na inženýrskou plynovou síť. Jedná se zejména o malé obce s nízkým či žádným podílem domů ze stěnových panelů, dále nízkým podílem na celkové populaci správního obvodu a zároveň obce s vyšší mírou výskytu nemovitých objektů určených pro druhé bydlení (např. Kopřivná, Malá Morava, Písařov, Rejchartice, Staré Město, Vernířovice a Vikantice). Průměrná hodnota podílu bytů vytápěných plynem je v rámci správního obvodu rovna 18 %. Mediánová hodnota dokonce nedosahuje ani 7 %. Naopak nejvyšší podíl bytů vytápěných plynem vykazují obce Dolní Studénky, Nový Malín, Vikýřovice a Bludov, tedy obce s nejvyšší mírou potenciálu rozvoje bydlení v rámci suburbanizačního trendu v zázemí města Šumperk. Tento podíl podle dat ČSÚ za rok 2011 přesahuje u všech čtyř zmíněných obcí hodnotu 50 %. Při srovnání hodnot podílů bytů vytápěných plynem napříč správními obvody ORP Olomouckého kraje dojdeme k následujícímu závěru: správní obvod ORP Šumperk má jednoznačně nejnižší podíl bytů vytápěných plynem. Spolu se správními obvody ORP Zábřeh a Mohelnice se jedná o zhruba jednu třetinu trvale obydlených bytů. Na druhé straně nejvyšší podíl v rámci kraje vykazují správní obvody ORP Prostějov, Litovel a Hranice, shodně s více jak 50 % trvale obydlených bytů vytápěných plynem.

6.2 Lokalizační složka

Nejllepší dopravní dostupnost do okresního města mají v současné době obce v zázemí města Šumperka a jeho přilehlém okolí. Jedná se zejména o obce s časovou dostupností okresního města do 15 minut. Těchto je v rámci správního celkem 16, mezi něž patří například Bludov, Dolní Studénky, Vikýřovice, Rapotín, Nový Malín, Bratrušov, Chromeč, Sudkov, Hraběšice apod. Naopak nejhorší dopravní dostupnost okresního města Šumperk mají obce ležící na periferii samotného mikroregionu (větší než 40 minut), například Malá Morava, Staré Město, Vikantice, Branná a obec Šléglov. Průměrná dopravní dostupnost ve správním obvodu dosahuje dvaceti minut. Tento ukazatel je mírně deformován použitou metodikou dopravní dostupnosti do okresního města – preferuje při výpočtu silnice 1. tříd, přičemž je jejich použití ne vždy nezbytně nutné, zvláště v letních měsících. To pak způsobuje navýšení časové dojezdové vzdálenosti při posuzování dostupnosti okresního města Šumperk. Na druhou stranu však jistě potvrzuje periferialitu obcí okrajových částí mikroregionu (viz výše v článku).

Zhodnocení dopravní dostupnosti okresního města Šumperk z pohledu celkového počtu spojů autobusových linek za běžný pracovní den přináší následující závěry: opět se potvrzuje předpoklad snadné a rychlé dopravní dostupnosti okresního města z obcí v zázemí a přilehlém okolí Šumperka. Nutno dodat, že z obcí v zázemí města Šumperk dojíždí denně do práce či škol nemalý počet obyvatel. Mezi obce s výrazně kvalitním dopravním spojením patří například Bludov (59 spojů/den), Rapotín (47 spojů/den), Vikýřovice (46 spojů/den), Nový Malín (37 spojů/den), Chromeč (31 spojů/den), Olšany (28 spojů/den) a Dolní Studénky (28 spojů/den). Na druhou stranu nelze učinit závěr, že při nízkém počtu spojů autobusových linek za běžný pracovní den z obcí ležících na periferii správního obvodu je dopravní dostupnost nízká nebo prakticky nemožná veřejnou dopravou. Ano, toto tvrzení platí pouze u obcí, které neleží na dopravních železničních tratích, jichž má správní obvod dostatek. Například z obce Staré Město pod Sněžníkem vyjíždí podle dat ČSÚ (2001) denně celkem 215 osob ať už do zaměstnání, nebo do škol. Autobusové linky za běžný pracovní den jsou pouze 2, naopak vlakových spojů okresního města napočítáme za běžný pracovní den celkem 15. Tedy druhá možnost představuje převládající způsob dopravy. Průměrný počet autobusových spojů do okresního města vychází celkem na 25 za jednu hodinu.

Dopravní dostupnost okresního města Šumperk vlakovým spojením může využít celkem 17 obcí správního obvodu, jejichž územím prochází koridor železniční trati. Průměrný počet vlakových spojů za hodinu je 12. Nejexponovanější trať okresu Šumperk, elektrifikovaná trať č. 291 spojující Zábřeh na Moravě a město Šumperk umožňuje celkem 39 spojů za běžný pracovní den do okresního města Šumperk. Toho využívají nejen obyvatelé obcí, na jejichž území leží kolejová trať. Mezi obce s nástupištěm na této trati patří Zábřeh na Moravě, Postřelmov (obec spadá do SO ORP Zábřeh), Bludov a Šumperk.

Obecně platí teze, že nejlepší dopravní dostupnost mají obce v zázemí a přilehlém okolí okresního města Šumperk, které se nacházejí na strategicky významných komunikačních sítích, resp. jejich uzlech. Mezi tyto obce patří zejména Bludov (98 spojů celkem/den), Vikýřovice (67 spojů celkem/den), Ropotín (63 spojů celkem/den), Nový Malín (48 spojů celkem/den) a Velké Losiny (40 spojů celkem/den). Naproti tomu stojí obce, jejichž periferialita je více než zřejmá a počty spojení do okresního města Šumperk veřejnou dopravou jsou maximálně v řádu jednotek za běžný pracovní den. Jsou to zejména ty obce, které jsou populačně nepřilíš významné, vykazují specifické charakteristiky území a nezřídka je bytový fond tvořen nemovitostmi určenými pro druhé bydlení. Zástupci této kategorie mohou být například obce Šléglov, Vikantice či Hraběšice. Obyvatelé či rekreanti příslušných obcí hojně využívají možnosti individuální dopravy.

Za ukazatel občanské vybavenosti byl vybrán počet zařízení lékařské péče (počet ordinací praktických lékařů – stomatologů, dále počet ordinací praktických lékařů pro dospělé, děti a dorost, včetně detašovaných pracovišť). Podle údajů z Veřejné databáze ČSÚ (2011) celkem 23 (dvě třetiny) obcí správního obvodu nemá žádnou ordinaci stomatologa, dalších 9 má pouze jednu ordinaci. Obce Libina, Ruda nad Moravou a Sobotín mají shodně po dvou ordinacích stomatologa. Správní centrum mikroregionu – město Šumperk – vytvořilo prostor pro celkem 26 ordinací stomatologů včetně detašovaných pracovišť v roce 2011. Výsledky hodnocení ukazatele počtu ordinací praktických lékařů pro dospělé de facto kopírují situaci předešlého ukazatele. Tedy celkem 18 (polovina) obcí správního obvodu nemá žádnou ordinaci praktického lékaře pro dospělé. Obyvatelé těchto obcí nutně spádují v případě potřeby do okolních obcí, zejména však do města Šumperk. Dále celkem 12 obcí má pouze 1 ordinaci praktického lékaře pro dospělé. Nejvíce praktických lékařů ordinuje ve městě Šumperk (27). Hodnocení posledního z ukazatelů v rámci této kategorie – počet ordinací praktických lékařů pro děti a dorost výše uvedenou bilanci nijak nenapravuje. Celkem 20 obcí správního obvodu nemá žádnou ordinaci lékaře pro děti a dorost, 14 obcí má pouze 1 a ve městě Šumperk jich ordinuje celkem 7. Uvažování relativního ukazatele (např. počet obyvatel na jednoho stomatologa/lékaře) vyplývajícího z těchto dat není v daném případě nutné. Situace je více než zřejmá.

Nejnižší podíl lesních a vodních ploch na celkové rozloze obce má ve správním obvodu ORP Šumperk obec Chromeč, jejíž podíl činí necelých 5 %. Naopak nejvyšší podíl mají obce nerozlučně spjaté s Chráněnou krajinnou oblastí Jeseníky, jejíž nejzápadnější hranice probíhá katastrálním územím obcí Branná (50 %), Velké Losiny (50 %), Jindřichov (62 %), Loučná nad Desnou (90 %), Vernířovice (90 %), Sobotín (70 %) a Oskava (80 %). Nepřilíš vysoký podíl mají obce v pásmu úrodné Šumperské kotliny přibližně jihozápadním směrem – např. Šumperk (27 %), Bludov (25 %), dále výše položené obce Libina (19 %) a Hraběšice (24 %). Z toho lze usoudit, že podíl lesních a vodních ploch v obcích není závislý na nadmořské výšce, ale spíše na

(ne)bonitě zemědělské půdy a hydroenergetickém potenciálu toků. Průměrný podíl lesních a vodních ploch na celkové rozloze obce činí ve správním obvodu bezmála 46 %, přitom celkový podíl lesních a vodních ploch je ve správním obvodu bezmála 56 %, v Olomouckém kraji 36 % shodně s podílem v rámci České republiky. Při srovnání hodnot podílu napříč správními obvody Olomouckého kraje dojdeme k závěru, že správní obvod ORP Šumperk (56 %) spolu se správním obvodem ORP Jeseník (61 %) mají největší podíl ze všech správních obvodů. Zmíněné kvantitativní charakteristiky vypovídají o výrazném podílu přírodních prvků i celkové atraktivitě regionu jako celku.

Největší počet starých ekologických zátěží se nachází v obcích s největší koncentrací průmyslových aktivit, resp. důsledků po průmyslových aktivitách předrevoluční doby (Šumperk, Jindřichov, Loučná nad Desnou, Petrov nad Desnou, Rapotín a Hanušovice), dále pak v obcích postižených těžbou nerostných surovin (Branná, Oskava). Na území celkem 12 obcí není evidována žádná ekologická zátěž a na území celkem 16 obcí je zaznamenána pouze jedna ekologická zátěž. Nejčastěji se jedná o obecní skládky smíšeného odpadu.

6.3 Finanční složka

Nejvyšší průměrné kupní ceny zasíťovaných stavebních pozemků jsou v regionálním centru – městě Šumperk – a v přilehlých obcích, tzv. periurbánních (okoloměstských), mezi které patří zejména Dolní Studénky, Nový Malín, Rapotín a obec Vikýřovice. Zároveň se jedná o obce, kde probíhá nejintenzivnější výstavba nových domů, zejména rodinných. Atraktivita těchto obcí je zvyšována přítomností množství lesních ploch a trvalých travních porostů, blízkostí města a celkovou snadnou dostupností služeb. Zároveň však zdejší charakter bydlení nabízí kombinaci venkovského a městského prostředí. Mezi obce s vyšší průměrnou cenou stavebních pozemků určených k bydlení patří také obec Loučná nad Desnou, která se nenachází v pásmu suburbánní oblasti města Šumperk. Je situována v otevřeném údolí horního toku řeky Desné mezi Červenohorským sedlem a obcí Velké Losiny. Cena pozemků je zde významně ovlivněna nejen relativní geografickou polohou, ale také nově vybudovaným a zprovozněným Ski areálem Kouty nad Desnou a.s. Ještě před uvedením lyžařského centra do provozu (rok 2011) byl zaznamenán znatelný nárůst cen stavebních pozemků určených pro bydlení. Tyto jsou z velké části využívány pro výstavbu rekreačních zařízení s velkou ubytovací kapacitou ve stylu někdejších historických staveb (roubenek) a s použitím nejmodernějších technologií. Tyto nemovité objekty jsou povětšinou určeny k tzv. druhému bydlení. Pouze malá část nových domů byla vybudována za účelem trvalého bydlení. V atraktivních rezidenčních čtvrtích města Šumperk se průměrná prodejní cena stavebních pozemků pohybuje v rozmezí 1100 až 1600 Kč za m² a lze předpokládat, že cena stavebních pozemků v rezidenčních čtvrtích se zvyšuje nikoliv geometricky, ale exponenciálně se snižující se vzdáleností od centra regionu. Naopak nejnižší ceny byly zaznamenány v obcích ležících spíše v periferních oblastech správního obvodu, mezi

které patří například Písařov, Jakobovice a Janoušov, kde průměrná prodejní cena stavebního pozemku určeného pro bydlení nepřevyšuje 200 Kč za m². Průměrná prodejní cena se ve správním obvodu pohybuje okolo částky 360 Kč za m², a lze proto vyslovit tvrzení, že převážná část obcí správního obvodu nabízí budoucím obyvatelům relativně nízké pořizovací ceny pozemků (samozřejmě s ohledem na konkrétní lokalitu).

7. Subjektivní dimenze kvality bydlení

7.1 Analytická část

Dotazníkové šetření jako součást širšího datového souboru analýzy kvality bydlení bylo zaměřeno na obyvatele předem vybraných obcí v rámci SO ORP Šumperk pro možnost komparace výzkumných charakteristik mezi obcemi převážně venkovského charakteru a městem Šumperk – přirozeným spádovým centrem mikroregionu. Podkladových materiálů, tedy tištěných dotazníků s návodnou strukturou, bylo distribuováno celkem 300 kusů, z toho 90 % (270 kusů) osobním kontaktem s respondentem, což umožnilo nejen dohled nad správným vyplněním dotazníku, ale také dalo příležitost lépe pochopit motivy a příčiny uvedených odpovědí, resp. názorů na danou problematiku. Zbýlých 10 % (30 kusů) dotazníků bylo šířenou formou emailové komunikace. Výše zmíněný přístup k získání dostatečného počtu validních dotazníků se ukázal jako efektivní, přičemž návratnost dosáhla 298 vyplněných dotazníků (tedy 99% návratnost). Pro samotnou analýzu výsledků šetření bylo nakonec použito 293 z nich, zbylých 5 nebylo pro velké množství chyb, nekompletnost, nelogickou strukturu odpovědí, tedy pro celkovou nízkou relevantnost zařazeno do výzkumu.

Struktura a počet respondentů podle dílčích sociodemografických charakteristik byly stanoveny před samotným začátkem dotazování, nejednalo se tedy o formu náhodného výběru. Mezi důvody striktního stanovení počtu respondentů spadajících do vymezených věkových kategorií a generových kvot patřily zejména potřeba komparace odpovědí mezi odlišnými částmi správního obvodu, možnost vystižení specifických preferencí, názorových nuancí a celkového vnímání prostoru zástupci jednotlivých kategorií ve zmíněných obcích.

Výzkumné šetření se tedy týkalo obyvatel 11 vybraných z celkového počtu 36 obcí SO ORP. Mezi nimi zaujímá významné postavení samotné centrum SO město Šumperk, a proto byla třetina dotazníků věnována právě jemu, aby bylo možné lépe vystihnout názorové odlišnosti ve vnímání podmínek a okolností bydlení mezi obyvateli centra a zbylých částí obvodu. V rámci dotazování se podařilo získat názory a představy od celkem 293 obyvatel. Z tohoto počtu jich 96 mělo trvalé bydliště ve městě Šumperk, tedy 33 %. Zbýlých 67 % vzorku populace mikroregionu má trvalé bydliště rovnoměrně rozmístěno mezi 10 obcí, z čehož 2 mají statut města (Hanušovice, Staré Město).

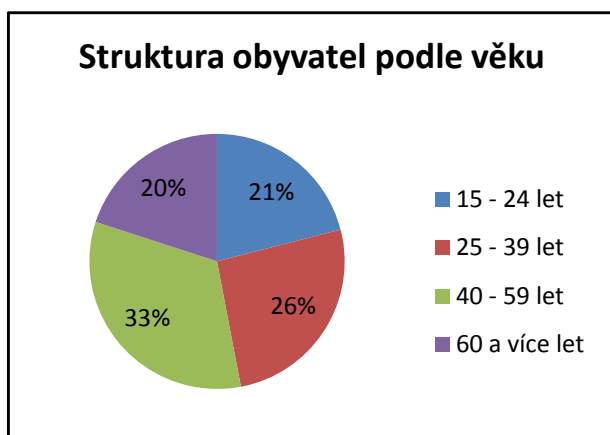
7.2 Charakteristika výzkumného souboru

Struktura respondentů je podle nejčastěji používaných sociálně-demografických charakteristik (tedy pohlaví, věk, vzdělání) relativně vyvážená. Záměrem bylo vytvoření takového vzorku respondentů, aby bylo možné v rámci odlišných lokalit trvalého bydliště vystihnout specifika, resp. vyjádřit podobnosti v jednotlivých tematických kapitolách šetření napříč různorodým fyzicko-geografickým prostředím. Z toho vyplývá umělý požadavek na

obdobný počet respondentů stejného pohlaví podle jednotlivých lokalit a věku v rámci jednotlivých věkových skupin. Nejvyšší dosažené vzdělání je doplňkovým ukazatelem, který bude možno využít v rámci detailní analýzy šetřených témat.

Z celkového počtu 293 všech respondentů jich 147 tvoří osoby ženského pohlaví, zbylý počet, tedy 146 respondentů, tvoří muži. Podle předpokladu se tedy skupina dotazovaných skládá z poměrně vyvážené vzorku obyvatel dle pohlaví.

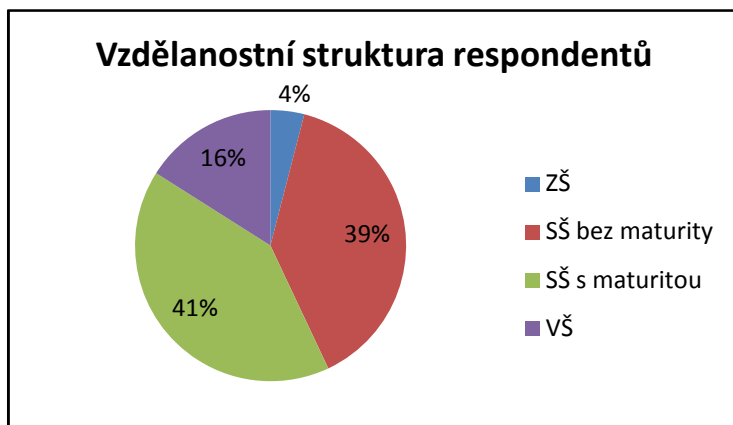
Obr. 1. Složení respondentů podle věku

Zdroj dat: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování

Pro přehlednost při následné analýze bylo zvoleno rozdělení do celkem 4 věkových skupin (15 – 24 let, 25 – 39 let, 40 – 59 let a 60 a více let). Jak již bylo uvedeno výše, jsou absolutní počty zastoupení jednotlivých věkových skupin relativně vyvážené s ohledem na požadavek komparace odpovědí a názorů nejen v rámci odlišného prostředí, ale napříč právě odlišnými věkovými skupinami. Největší zastoupení respondentů je v kategoriích 40 – 59 let (33 %) a 25 – 39 let (26 %). Zbylé dvě kategorie jsou prakticky co do počtu respondentů totožné, skupina 60 a více let (20 %), kategorie 15 – 24 let (celkem 21 %). Relativně i absolutně je nejvýznamněji zastoupenou kategorií produktivní složka populace. Celkově tedy převažuje počet osob ve skupině produktivní a postproduktivní, tedy lidé, kteří aktivně dennodenně utvářejí a reflektují potřeby a požadavky na zabezpečení svého bydlení. Obyvatelstvo předproduktivního věku bylo z dotazování vyjmuto s ohledem na předpokládanou nemožnost hodnocení bydlení v aspektech odpovídající míře zkušenosti a množství validních informací. Dotazník byl proto určen osobám starším 15 let.

Obr. 2. Složení respondentů podle nejvyššího dosaženého vzdělání

Zdroj dat: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování

Vzdělanostní struktura souboru jako doplňkový ukazatel je zastoupena rozdílně. Na otázku týkající se nejvyššího dosažené vzdělání byla nejčastější odpověď respondentů střední vzdělání s maturitou (neboli 41 %). Se dvěma procentními body méně (tedy 39 %) se druhou nejčastěji zastoupenou kategorií stali respondenti s nejvyšším dosaženým vzděláním středním bez maturity, tedy výuční obory specializovaných středních škol. Zastoupení vysokoškolsky vzdělané populace dosáhlo v rámci struktury respondentů hodnoty 16 %. Zbylá 4 % si rozdělila skupina dotázaných s nejvyšším ukončeným vzděláním základním.

Níže uvedená tabulka přináší informace o podílu obyvatel v rámci velikostních skupin obcí a zároveň zdůrazňuje důvod výběru množství respondentů právě z velikostních kategorií obcí, které vykazují nejvyšší podíly na populaci správního obvodu jako celku. Místo trvalého bydliště, resp. velikost obce, může hrát důležitou roli při vnímání, reflektování prostoru a aspektů týkajících bydlení, ale také může mít nezanedbatelný vliv při zvažování preferencí v otázkách představ o novém bydlení.

Tab. 7: Srovnání podílu obyvatel a podílu respondentů podle velikostních skupin obcí SO

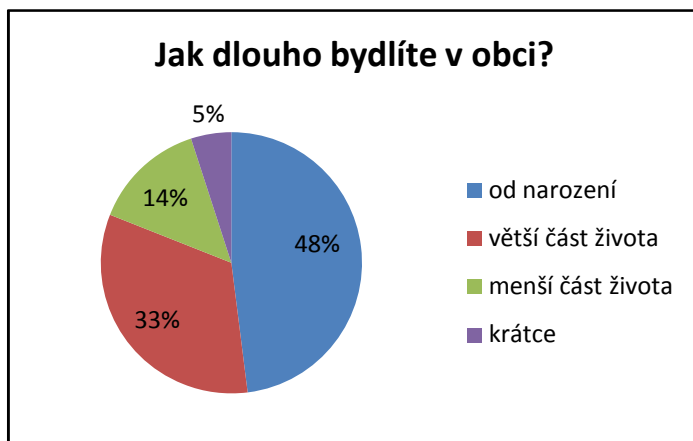
Vel. skupina obce	2011		
	Obcí	Počet respondentů v %	Počet obyvatel v %
- 199	6	-	1,0
200 - 499	5	-	2,3
500 - 999	6	12,6	5,8
1000 - 1999	10	13,6	19,0
2000 - 4999	8	41,0	33,9
20000 a více	1	32,8	38,0
Celkem	36	100	100

Zdroj dat: Krajská správa ČSÚ v Olomouci 2013, Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování

Při zaměření na zhodnocení velikostních skupin obcí dojdeme k závěru, že nejvyšší podíl (33,9 % za rok 2011) z celkového počtu tvoří obce s počtem obyvatel 2000 – 4999. Této skutečnosti byl přizpůsoben výběr referenčních obcí pro dotazníkové šetření a z celkového počtu respondentů jich celkem 41 % mělo trvalého bydliště právě v obcích do této velikostní kategorie náležejících. Konkrétně se jednalo o obce Ruda nad Moravou, Bludov, Rapotín, Nový Malín, Hanušovice a Libina. Druhou nejčastěji zastoupenou velikostní skupinu ve správním obvodu ORP Šumperk za rok 2011 představují obce s počtem obyvatel v rozmezí 1000 – 1999 (19 % z celkového počtu obyvatel). Shodně jako v prvním případě, i zde druhý nejvyšší počet dotazovaných odpovídal obcím spadajícím do této velikostní kategorie podle počtu obyvatel (13,6 % dotázaných). Mezi reprezentanty obcí této velikostní kategorie byly vybrány obce Loučná nad Desnou a Staré Město. Třetí nejvyšší podíl zastoupení na populaci správního obvodu mají obce v rozmezí 500 – 999 obyvatel (5,8 % za rok 2011). Za referenční obce v této kategorii byly zvoleny obec Bratrušov a obec Chromeč (12,6 % dotázaných). Obce ve velikostním rozmezí 5000 – 19999 obyvatel na území SO ORP Šumperk neexistují. Největší obcí z hlediska počtu obyvatel je přirozeně správní centrum mikroregionu město Šumperk, jehož podíl na celkovém počtu obyvatel je 38 % za rok 2011. Jak již bylo uvedeno výše třetina respondentů (33 %) má trvalé bydliště právě zde. Pro účely následné analýzy má uvedená skutečnost nezastupitelnou roli při porovnávání odpovědí a názorů mezi socioekonomicky i fyzickogeograficky odlišnými celky správního obvodu. Statut města mají ve SO ORP Šumperk pouze 3 obce: Šumperk, Hanušovice a Staré Město. Počet obyvatel žijících ve městech dosahoval v roce 2011 45,3 %.

V další navazující části strukturovaného dotazníku měli respondenti odpovědět na otázku určující jejich délku života v obci svého trvalého bydliště. Na výběr byly čtyři možnosti odpovědí: Buď zde žije od svého narození, větší část svého dosavadního života, menší část svého dosavadního života nebo pouze krátce, přičemž tato možnost není striktně časově omezena. Jedná se pouze o subjektivní vnímání časového běhu. V případě zvolení jiné než první z nabídky odpovědí následovala doplňující otázka upřesňující důvod či příčinu přistěhování (imigrace) do místa svého současného bydliště. Na výběr měli respondenti z 8 nejvýznamnějších důvodů, případně mohli zvolit otevřenou možnost jiného než nabízeného důvodu v otevřené odpovědi.

Obr. 3. Složení respondentů podle délky pobytu v obci

Zdroj dat: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování

Z odpovědí vyplívá, že téměř polovina námi dotázaných (48 %) jsou obyvateli příslušné obce od svého narození, jedná se tedy o tzv. „domorodce“. Obyvatelé žijící v obcích větší část svého dosavadního života tvoří druhou nejpočetnější skupinu (33 %), tedy lidé, kteří žijí v příslušné obci většinu svého dosavadního života. Mezi nejvýznamnější důvody změny bydliště uvedli respondenti v rámci druhé možnosti odpovědi následující: z absolutního počtu odpovědí respondentů na druhou možnost otázky délky svého dosavadního života v obci (98 odpovědí) jich 31 % uvedlo jako nejvýznamnější důvod změny svého dosavadního „přistěhování za partnerem“. Druhým nejčastějším motivem (22 %) změny bydliště do obce současného trvalého bydliště bylo „přistěhování za příbuznými“. U další skupiny odpovědí (18 %) bylo důvodem změny místa bydliště „nové prostředí“, které odpovídalo respondentovým představám o ideálním místě pro život. Variantu odpovědi, kdy respondentem zvolil jako nejvýznamnější důvod změny bydliště „blízkost místa pracoviště“, využilo 22 % dotázaných. Zbylé možnosti odpovědí jsou statisticky nepříliš významné.

Možnost „bydlím“ v obci svého současného místa trvalého bydliště menší část svého dosavadního života využilo celkem 14 % respondentů. Z absolutního počtu odpovědí respondentů (42) jich 31 % uvedlo jako nejvýznamnější důvod změny místa bydliště „přistěhování za příbuznými“, druhým nejvýznamnějším důvodem změny místa bydliště bylo „nové prostředí“ odpovídající respondentovým představám o ideálním bydlení (24 %). Zbylé možnosti jsou statisticky nepříliš významné, jedná se pouze o jednotky procent.

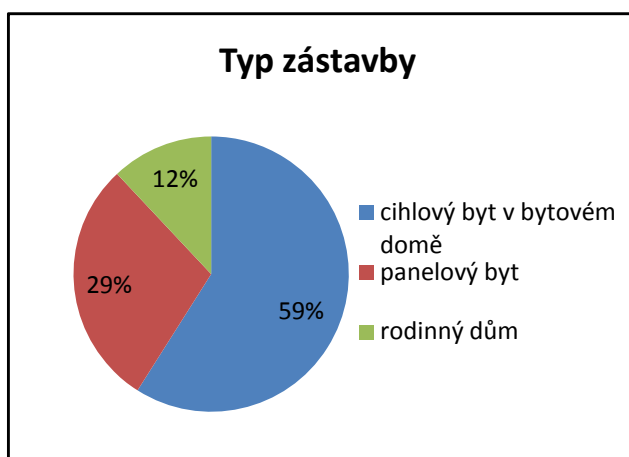
Ochotu vyplnit dotazník projeví i ti, kteří uvedli, že zde žijí příliš krátce, resp. se nedávno přistěhovali. Tato skupina tvoří z celkového počtu odpovědí respondentů pouze 5 %. Nejvýznamnější důvod změny bydliště většiny z nich byla možnost změny prostředí, které odpovídalo jejich představám.

V návaznosti na strukturu dotazníku byla řešena otázka, zdali by obyvatelé SO ORP Šumperk doporučili, případně nedoporučili svému příteli, aby se přistěhoval do oblasti jejich

současného trvalého bydliště. Z výsledků šetření vyplývá, že nadpoloviční většina z nich (61 %) vyjádřili na zmíněnou otázku jednoznačné ano a tedy se dá usuzovat na obecnou spokojenost těchto respondentů s podmínkami či okolnostmi bydlení v místě jejich trvalého bydliště. Z celkového počtu 293 respondentů jich 24 % uvedlo, že neví, zdali by doporučili místo svého trvalého bydliště jako vhodné pro své blízké či známé. Zbylých 15 % respondentů uvedlo jednoznačné ne na zmíněnou otázku.

Další, neméně významnou řešenou otázkou, byla ta, týkající se výhledového plánu respondentů na stěhování z obce svého stávajícího trvalého bydliště – otázka plánovaného stěhování v blízké budoucnosti. Ze tří definovaných možných odpovědí je první ano – zvažují stěhování z obce. V návaznosti na ni následuje doplňující rozšiřující otázka na konkrétní důvody či příčiny, které by respondenty vedly ke změně stávajícího trvalého bydliště. Tato otázka má otevřenou formu odpovědi, nicméně při hodnocení budeme hledat společné či zobecňující příčiny, které mají za následek zvažování možnosti změny bydliště. Odpovědi vzorku respondentů přináší v rámci této otázky nepříliš překvapivé výsledky. Z celkového počtu 293 dotázaných jich téměř tři čtvrtiny (73 %) uvedly, že o změně svého stávajícího trvalého bydliště neuvažují (nemají v plánu se v blízké budoucnosti stěhovat) – zakroužkovaly možnost odpovědi kategorického ne. Druhá nejčetnější skupina je tvořena z odpovědí těch respondentů, kteří na zmíněnou otázku využili možnosti odpovědi nevim (16 %) – tedy zatím nezvažují změnu stávajícího trvalého bydliště. Zbylých 11 % odpovědí respondentů připouští možnost změny bydliště, tedy výhledově v blízké budoucnosti mají v plánu se odstěhovat. Mezi hlavní důvody změny stávajícího trvalého bydliště zařadila tato skupina respondentů jako nejvýznamnější příčinu změny možnost lepšího či vůbec nějakého pracovního uplatnění. Z celkového počtu 30 kladných odpovědí na změnu bydliště se v nich tento důvod či příčina změny vyskytuje u tří čtvrtin.

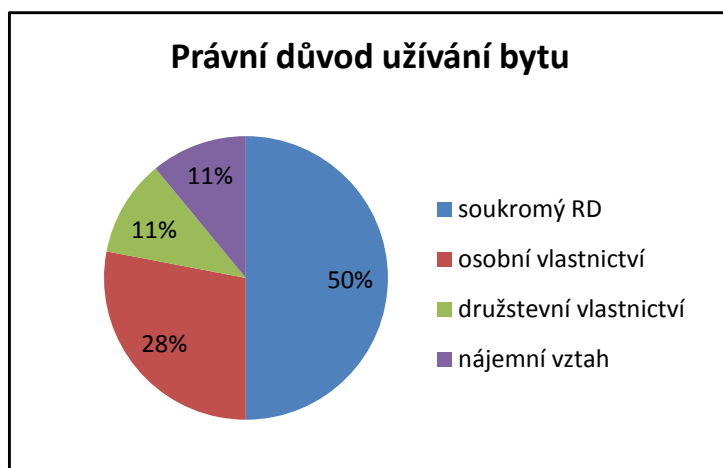
Obr. 4. Složení respondentů podle typu zástavby

Zdroj dat: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování

Hodnocení struktury respondentů podle typu zástavby přináší následující výsledky: největší procento zastoupení (59 %) v rámci dotazníkového šetření tvořili obyvatelé cihlových bytů v bytových domech. Druhou nejčetnější skupinu odpovědí uvedli obyvatelé panelových domů (29 %). Obecné nároky a představy obyvatel nových rodinných domů, jichž bylo v období 2001 až 2011 postaveno na území správního obvodu celkem 1371 nám pomůže představit vzorek respondentů, kteří tvoří z celkového počtu dotázaných 12 %.

Obr. 5. Složení respondentů podle právního důvodu užívání bytu

Zdroj dat: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování

Charakteristika vzorku respondentů podle právního důvodu užívání bytu odpovídá datům zjištěným při cenzu 2011. Přesně polovina (50 %) námi oslovených bydlí v soukromém rodinném domě. Druhou nejčetnější skupinu (28 %) tvoří respondenti s právním důvodem užívání bytu – osobní vlastnictví nemovitosti. Družstevní vlastnictví je mezi respondenty zastoupeno podílem 11 %. Zbýlých 11 % tvoří obyvatelé ať už soukromých nebo obecních nájemních bytů.

7.3 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Následující hodnocení percepce kvality bydlení na základě jednotlivých složek lze chápat jako pokus o příspěvek ke zjištění stavu a podmínek bydlení ve správním obvodu. Stav obývaného prostředí včetně podmínek a okolností bydlení je pro kvalitu života jeho obyvatel rozhodující. Indikátor spokojenost obyvatel s místním prostředím je příkladem určování míry kvality života v konkrétní obci, jejíž nedílnou a mnohdy rozhodující součástí je právě bydlení. V prováděném dotazníkovém šetření obyvatelé SO ORP Šumperk subjektivně hodnotili spokojenost s kvalitou bydlení a s různými aspekty kvality jejich života. Cílem šetření bylo tedy zhodnocení spokojenosti s vybranými složkami kvality bydlení obyvatel referenčních obcí SO ORP Šumperk na základě předem stanovených indikátorů, dále zjistit celkovou kvalitu vnímání

úrovně bydlení napříč definovanými věkovými skupinami v jednotlivých obcích správního obvodu a posoudit spokojenost obyvatel obcí s bydlištěm a jeho nejbližším okolím.

Celkem bylo vybráno 15 ukazatelů kvality bydlení rozlišených do tří hlavních vzájemně se podmiňujících a doplňujících aspektů (složek). Tyto složky jsou stanoveny na základě jednotlivých vědních disciplín zabývajících se kvalitou bydlení. Analýzu výsledků dotazníkového šetření můžeme tedy shrnout do následujících oblastí:

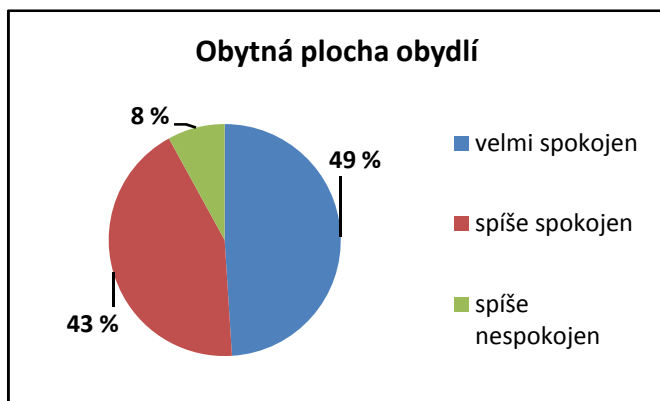
- 1) Hodnocení spokojenosti s technicko-ekonomickými aspekty kvality bydlení
- 2) Hodnocení spokojenosti s lokalizačními aspekty kvality obytného prostředí
- 3) Hodnocení spokojenosti s právně-institucionálními aspekty kvality bydlení

Hodnocení kvalitativní dimenze kvality bydlení je prováděno sběrem, zpracováním a následným vyhodnocením dat ze získaných odpovědí. Nejprve je hodnocena kvalita bydlení na základě dotazníkového šetření, její složky technicko-ekonomická, lokalizační a právně institucionální. Následující část se týká analýzy role definovaných 12 indikátorů při výběru nového bydlení. Tyto jsou hodnoceny podle důležitosti a významu, resp. individuálních preferencí respondentů. Závěrečná část dotazníkového šetření standardní statistickou metodou zhodnocuje celkové subjektivní vnímání kvality bydlení respondentů pomocí vybrané stupnice kvality a zároveň umožňuje formou otevřených odpovědí postihnout hlavní pozitiva a negativa bydlení v rámci příslušné obce či obytného prostředí.

7.3.1 Hodnocení technicko-ekonomických aspektů kvality bydlení

Hodnocení kvality bydlení v rámci technicko-ekonomických aspektů vychází analýzy charakteristik vážících se přímo k bytu/domu, kde respondent bydlí. Mezi tyto charakteristiky patří otázka velikosti bytu/domu, stavební dispozice obydlí, velikost bytu/domu vzhledem velikosti domácnosti a také otázka výše měsíčních nákladů na bydlení. Následuje analytická část spočívající v hodnocení míry spokojenosti v rámci jednotlivých ukazatelů.

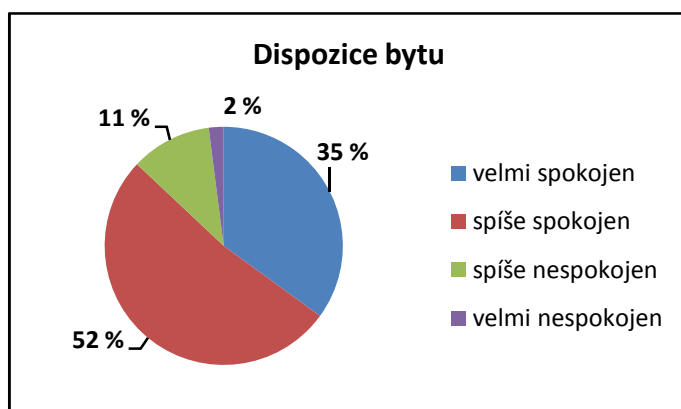
Obr. 6. Hodnocení spokojenosti s velikostí obytné plochy

Zdroj dat: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování

Prvním z možných ukazatelů technicko-ekonomické složky bydlení je velikost obytné plochy, resp. zjišťovaná průměrná obytná plocha připadající na jeden trvale obydlený byt. Ta podle dat ČSÚ (2011) v porovnání s rokem 2001 zaznamenala nárůst ve výši 30 % ze 49,9 m² na 64,7 m² na území SO ORP Šumperk a to zejména výstavbou nových rodinných domů a přestavbami. V rámci hodnocení spokojenosti s velikostí obytné plochy na nejobecnější úrovni odpovědí respondentů lze konstatovat, že 92 % dotázaných je s velikostí obytné plochy spokojeno a 8 % nespokojeno. Hodnoty zbylé kvalitativní kategorie spokojenosti - nedovedu posoudit - jsou z hlediska statistiky irelevantní.

Obr. 7. Hodnocení spokojenosti s dispozicí bytu

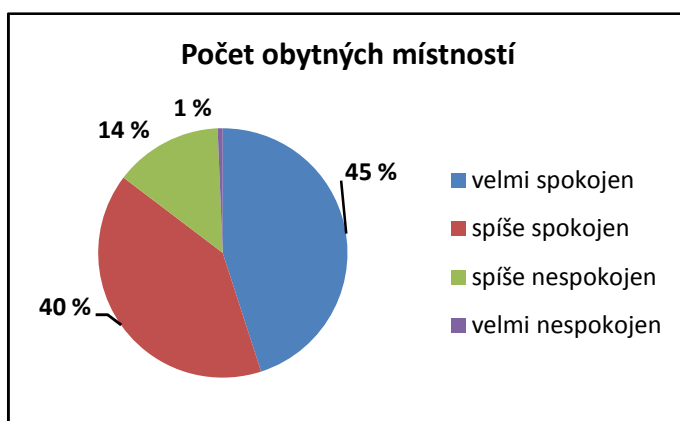
Zdroj dat: Dotazníkové šetření Vlastní zpracování

S otázkou spokojenosti s velikostí obytné plochy obydlí nutně souvisí i otázka celkové velikosti či spíše dispozice bytu/domu respondentů. Na základě odpovědí můžeme konstatovat, že statisticky jsou nejčtenější dispozice bytu/domu uváděné v dotazníku velikosti 3+1 (36%). Druhé místo se shodným podílem (24 %) na celkovém počtu bytů/domů respondentů zaujímají dispoziční řešení velikosti 1+4 a větší. Tedy jedná se buď o velkometrážní bytové jednotky v rámci bytových domů, nebo ve většině případů o rodinné domy. Byty o velikosti 2+1 se podílejí na celku 13 % a malometrážní bytové jednotky velikosti 1+1 se podílí 3 %.

Dispoziční řešení stávajících bytů/domů respondentů uspokojuje podle očekávání téměř 90 % z nich. Zbýlých 10 % vyjádřilo nespokojenost a přání dispozici změnit, případně se odstěhovat do bytu/domu podle svých vlastních představ. S technickou stránkou nemovitostí je spjat také ukazatel průměrného počtu obytných místností připadající na jeden trvale obydlený byt. Tento ukazatel doznal v intercenzálním období 2001-2011 změny z 2,8 (SLDB, 2001) na 3,8 (SLDB, 2011) obytných místností připadajících na jeden trvale obydlený byt. Dalším ukazatelem použitým při hodnocení kvality bydlení může být také průměrný počet osob připadajících na jeden trvale obydlený byt. Na základě zhodnocení dat za oba poslední cenzy můžeme konstatovat změnu hodnoty tohoto ukazatele ve výši 3 desetiny, a to z 2,8 (2001) na 2,5 (2011). Oba použité ukazatele nám potvrzují směr vývoje, který je v rámci bydlení žádoucí. Neustálá obnova a rozšiřování bytového a domovního fondu na území SO ORP Šumperk nutně

zvyšuje dostupnost bydlení a standard kvality, který má dnes zcela jiný význam než před dvaceti lety.

Obr. 8. Hodnocení spokojenosti s dispozicí bytu

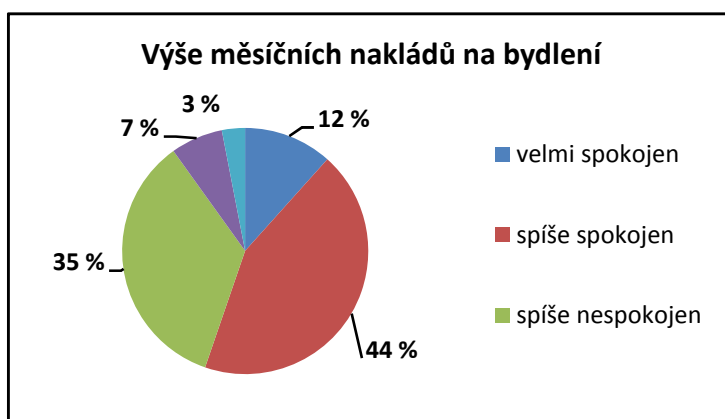

Zdroj dat: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování

S velikostí bytu/domu (s ohledem na velikost domácnosti) při zachování stávajícího dispozičního řešení nemovitosti je spokojeno téměř 90 % dotázaných. Zbýlých 10 % vyjádřilo zásadní nespokojenost s počtem obytných místností svých trvale obydlených bytů/domů. Mezi tyto patří zejména majitelé bytů s menší než průměrnou obytnou plochou, která činí podle dat ČSÚ 64,7 m² za rok 2011 a současně dispozicí rovnající se 2+1 a 1+1.

Ekonomickou složku kvality bydlení zastupuje ukazatel - výše měsíčních nákladů na bydlení. U tohoto ukazatele nedojde k hodnocení z hlediska ekonomické statistiky podílu příjmů a výdajů domácností, ale analýzou kvality odpovědí na stanové stupnici podle různých aspektů budeme hodnotit subjektivní vnímání výše nákladů. Výše měsíčních nákladů na bydlení je nedílnou a dnes již také největší položkou v rozpočtech domácností. Její absolutní i relativní podíl na výdajích je předmětem zájmu mnoha odborníků v rámci etablovaných vědních disciplín, zejména se jedná o specialisty statistiky bydlení na pobočkách ČSÚ nebo také o sociální ekonomy, mezi které můžeme zařadit taková jména jako Martin Lux či Petr Sunega ze Sociologického ústavu AV ČR.

Obr. 9. Hodnocení spokojenosti s dispozicí bytu

Zdroj dat: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování

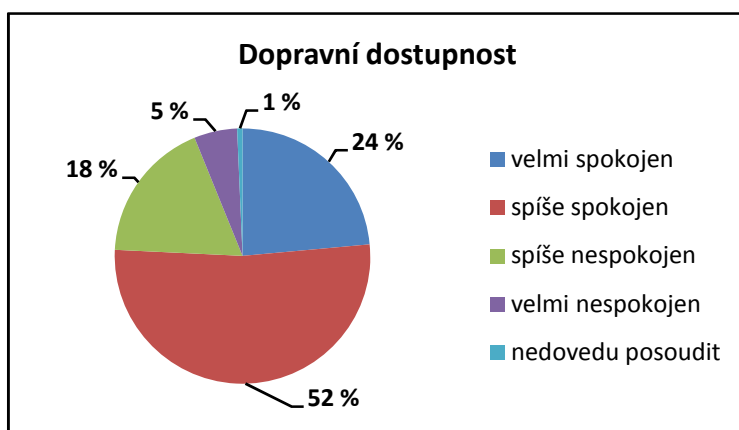
Souhrnné zhodnocení tohoto ukazatele je na základě dostupných kvalitativních dat získaných pomocí dotazníků možné pouze v nejobecnější rovině, tedy na úrovni správního obvodu. Míra diferenciací výše peněžních nákladů není z dostupných dat patrná. Nicméně můžeme konstatovat, že 50 % respondentů je s výší měsíčních nákladů na bydlení spokojeno. Druhá kategorie zahrnující osoby nespokojené s výší měsíčních nákladů tvoří 42 % celku. Je zajímavé, že z absolutního počtu nespokojených (122 respondentů) jich 50 % tvoří osoby bydlící v soukromých rodinných domech. Rozdílnost výše nákladů na bydlení mezi bytem a rodinným domem je samozřejmá, a to z hlediska struktury výdajů a celkového objemu. Náklady na vytápění, provoz elektrické sítě, vodné, stočné a další tvoří větší procento výdajů než např. u malometrážních bytů v bytových domech. Respondenti, kteří nedovedli posoudit spokojenost s výší měsíčních nákladů na bydlení, tvoří 3 %. Do této kategorie spadají zejména osoby ve věku 15 – 24 let, tedy jedná se o mládež, jejíž valná většina sdílí bytové prostory s rodiči, kteří náklady na bydlení hradí.

7.3.2 Hodnocení lokalizačních aspektů kvality bydlení

Tato složka (aspekt) kvality bydlení se zdá být složitější, protože se týká komplexního tématu – geografické polohy. S touto je nepochybně spjata otázka dostupnosti - ať už dopravy v rámci existujícího systému komunikací, nebo pracovních příležitostí, případně dostupnost obchodů a služeb. Výčet použitých ukazatelů je malý, přesto dostatečně různorodý, aby mohl alespoň částečně postihnout všechny oblasti lokalizační složky kvality bydlení. Lokalizační aspekt nebo také aspekt lokace rovněž zahrnuje i ukazatele týkající se „vnitřního“ vybavení obcí (občanskou vybaveností) a nutně postihuje i podmínky a okolnosti, které tvoří životní prostředí obce. Mezi tyto ukazatele patří například kvalita veřejných prostor, v našem článku subjektivně vnímaná nedílná součást života obyvatel. Dále to může být počet zařízení lékařské péče nebo počet kulturních a sportovních zařízení. V neposlední řadě zde bude zmíněna i otázka bezpečnosti v obci, zejména její vnímání obyvateli vybraných obcí správního obvodu. Je pravdou, že čím dále více lidí zvažuje při koupi či změně nemovitosti více a více parametrů než před deseti, dvaceti lety. Mezi rozhodujícími faktory při výběru dnes již není pouze velikost a stav nemovitosti, ale také aspekt dopravní dostupnosti, dostupnosti služeb a dostupnosti pracovních příležitostí.

Prvním z možných ukazatelů lokalizační stránky kvality bydlení je ukazatel dopravní dostupnosti území, kterou se blíže zabývá například Čermák, L. (2005). K hodnocení časové dostupnosti používá ukazatel frekvence spojů veřejné dopravy a výzkum provádí na úrovni obcí II. stupně (s pověřeným obecním úřadem) a uvažuje dopravní dostupnost do krajského města.

Obr. 10. Hodnocení spokojenosti s dopravní dostupností okresního města Šumperk

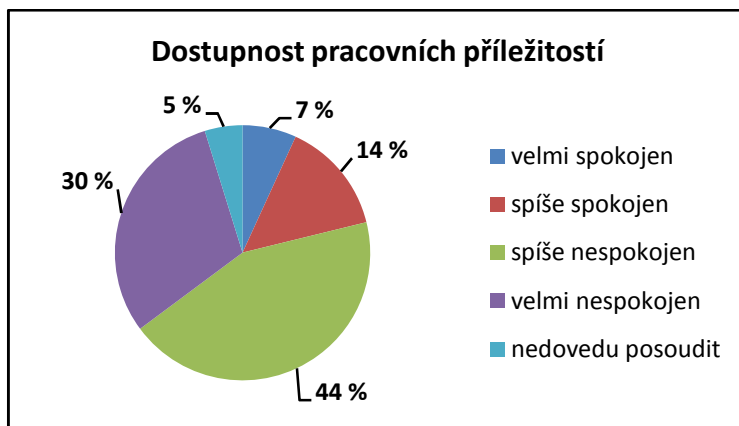

Zdroj dat: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování

Z hlediska analýzy dopravní dostupnosti řešených obcí v dotazníkovém šetření můžeme vyslovit obecné konstatování, že tři čtvrtiny oslovených občanů jsou spokojeny s dopravní dostupností své obce trvalého bydliště, naproti tomu zbývajících 24 % vyjádřilo jednoznačnou nespokojenost s dopravním spojením. Jestliže jedna čtvrtina námi dotázaných uvedla nespokojenost s dopravním napojením obce svého trvalého bydliště na významné dopravní trasy, tak právě obyvatelé obcí *Bratrušov*, *Ruda nad Moravou*, *Staré Město a Hanušovice*. U obyvatel obce Bratrušov na základě rozhovorů panuje spíše než pocit nedostatečné dopravní obslužnosti obava nad denním dojížděním do škol a zaměstnání. Tuto skutečnost dokládá neexistence výrazně velkého zaměstnavatele. Dopravní spojení s centrem mikroregionu městem Šumperk zajišťuje silnice II. třídy/446, po níž je město vzdáleno necelých 6 km, délka cesty při použití hromadné veřejné autobusové dopravy je cca 15 minut. Situace v obci Ruda nad Moravou je prakticky totožná se situací v obci Bratrušov. Relativní vzdálenost od města Šumperk je cca 10 km, časová vzdálenost určená serverem www.idos.cz je cca 30 minut. Odlišná situace nastává při dotazování v obci Staré Město pod Snežníkem, kdy relativní délková vzdálenost od města Šumperk přesahuje 30 km a časová vyjádřená délkou jízdy autobusu přesahuje 60 minut. V tomto případě lze hovořit o periferní oblasti mikroregionu a o přílišném nezájmu jak ze strany respondentů o lokalizaci svého bydlení, tak ze strany developerů stavebních firem v sektoru rezidenčního bydlení pro výraznou okrajovou polohu v rámci správního obvodu. Z hlediska rekreačních objektů je situace výrazně jiná z důvodu existence přírodního prostředí specifických charakteristik. Při pohledu na odpovědi respondentů z města Šumperk dojdeme k jednoznačnému závěru, že spokojenost s dopravní dostupností obcí, sousedních center regionálního významu i center významu nadregionálního (např. Olomouc, Ostrava, Brno) je téměř 100%. Obyvatelé města jsou si dobře vědomi strategické polohy města v rámci existující dopravní sítě.

V návaznosti na strukturu dotazníku se dostáváme k dalšímu z možných ukazatelů zahrnutých do složky lokalizačních aspektů, tedy charakteristik příslušné obce – ukazateli dostupnosti pracovních příležitostí.

Obr. 11. Hodnocení spokojenosti s dostupností pracovních příležitostí

Zdroj dat: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování

Při zhodnocení odpovědí respondentů na téma trhu práce se ukazuje, že je situace výrazně odlišná od předchozích ukazatelů. Nutno říci, že obyvatelé byli s technickými a ekonomickými aspekty svého trvalého bydlení obecně spokojeni. Změna nastává při řešení podmínek a okolností bydlení a to zejména v oblasti dostupnosti pracovních příležitostí. Souhrnné zhodnocení této otázky navazuje na výše uvedenou stručnou charakteristiku trhu práce v kapitole zabývající se vymezením a charakteristikami správního obvodu.

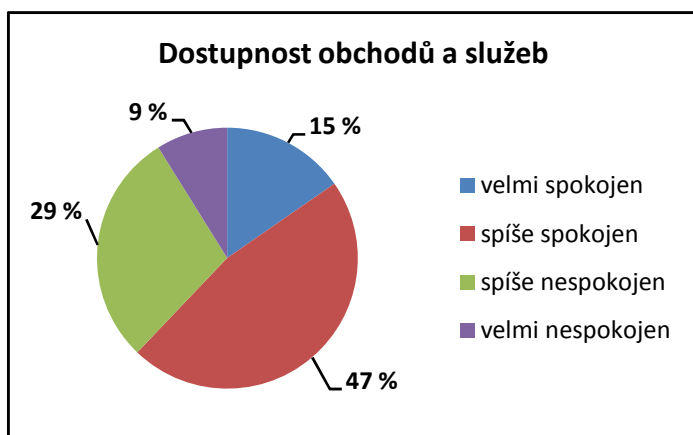
Podle vyjádření respondentů jich z celkového počtu 21 % vyjádřilo spokojenost s dostupností pracovních příležitostí. Nejvyšší podíl však zauímají ti, kteří na uvedenou otázku odpověděli, že jsou nespokojeni, a to 74 %. Zbývající 5% hodnota počtu odpovědí spadá do kategorie - nedovedu posoudit. Při podrobném pohledu na kategorii nespokojených s dostupností pracovních příležitostí musíme konstatovat, že podíly v rámci jednotlivých věkových skupin jsou relativně vyvážené. Z celkového počtu nespokojených (217) jich 22 % tvoří mladí lidé ve věku 15 – 24 let, kteří se na trhu práce teprve etablojí a získávají zkušenosti. Jedná se zejména o absolventy středních škol s nejvyšším vzděláním zakončeným výučním listem. V pořadí druhí jsou absolventi středních škol s nejvyšším vzděláním zakončeným maturitní zkouškou. Věková skupina 25 – 39 let se podílí 28 % a kategorie 40 – 59 let 32 %. U obou zmíněných kategorií je jistota práce nutností a předpokladem stabilního a perspektivního života, jelikož se na trhu práce pohybují výrazně delší dobu než absolventi škol. Poslední věkovou skupinou jsou respondenti ve věku 60+, z nichž významný podíl tvoří lidé v důchodu a nepracující, avšak z množství pracujících jich 18 % vyjádřilo se současným stavem dostupnosti pracovních příležitostí nespokojenost.

Z hlediska prostoru, tedy nespokojenosti respondentů podle trvalého bydliště, je situace taková, že z celkového počtu respondentů obce Šumperk je 60 % nespokojených s dostupností pracovních příležitostí. Kritický pohled na tento ukazatel je shodný u všech zbývajících obcí, v nichž byl průzkum kvality bydlení prováděn. Celkovou nespokojenost ve výši 80 a více procent z dotázaných uvedli obyvatelé obcí, mezi které patří například Libina, Staré Město, Hanušovice, Rapotín, Loučná nad Desnou, Nový Malín, Chromeč apod.

Následující ukazatele, zahrnuté do složky lokalizačních aspektů, můžeme označit za charakteristiky občanské vybavenosti příslušné obce. Občanskou vybaveností se zabývají zejména geografické práce, z nichž v některých je občanská vybavenost chápána stejně jako služby v obci (Peterek, 2007). Pro bydlení má zásadní význam základní občanská vybavenost, tedy např. přítomnost lékařského zařízení v dostupné vzdálenosti, školy, obchodu či pošty v příslušné obci. Do tohoto seznamu lze zařadit další vybrané služby občanské vybavenosti, tyto však mají spíše doplňkový charakter a tudíž významně neovlivňují kvalitu bydlení. Nutno říci, že tyto ukazatele hodnotící základní občanskou vybavenost a to včetně doprovodných služeb nejsou používány výlučně při hodnocení kvality bydlení. Je to spíše jeden z aspektů používaných při hodnocení kvality života v konkrétním místě.

Město Šumperk je přirozeným správním centrem celého mikroregionu. Nabízí širokou paletu nejrůznějších typů obchodů, specializovaných prodejen a služeb, a poskytuje tak zázemí nejen přilehlým obcím, ale také vzdálenějším (Libina, Chromeč, Loučná nad Desnou apod.). Jeho poloha a různorodost občanské vybavenosti jsou důvodem neustále probíhajících dojížděkových toků na území správního obvodu. Obecná dostupnost množství obchodů a služeb vytváří jistou závislost spojení, a to zejména mezi obcemi sousedícími přímo s městem (např. Nový Malín, Rapotín, Bratrušov).

Obr. 12. Hodnocení spokojenosti s občanskou vybaveností

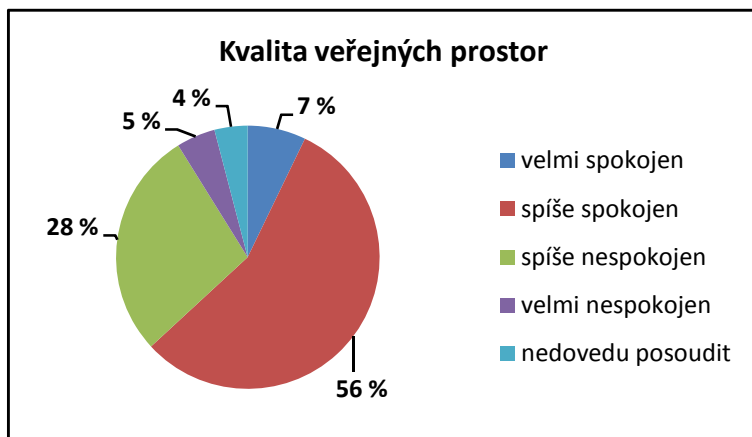

Zdroj dat: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování

Většina dotazovaných (62 %) vyjádřila spokojenost s nabídkou obchodů a služeb v příslušné obci. Větší nespokojenost s nabídkou obchodů a služeb ve městě vyjádřily častěji ženy než muži. Toto je ovlivněno i skutečností, že ženy služby častěji využívají. Nespokojenost dosáhla úrovně 38 %, přičemž nespokojenost uvedly jednotlivé věkové kategorie dotazovaných rovnoměrně, tzn. žádná z věkových skupin nebyla výrazně nespokojena s nabídkou obchodů a služeb. Na základě rozhovorů s dotazovanými, a to zejména ve věkové skupině 15 – 24 let, můžeme konstatovat, že právě tato kategorie nejvíce postrádá prodejny se značkovým oblečením a obuví, dále např. obchody se sportovními potřebami a další specializované obchody v místě svého bydliště, a je proto nucena vyjíždět do obcí těmito obchody vybavenými.

Z prostorového hlediska je nutno zmínit fakt, že nespokojenost s občanskou vybaveností dosáhla hranice téměř 80 % shodně u obcí přilehlých městu Šumperk. Konkrétně se jedná o obce Rapotín, Nový Malín a Bratrušov. Z toho je možno usuzovat, že zázemí obchodů je tvořeno zejména sítí lokálních maloobchodů s přirozeně jinou cenovou politikou ve srovnání s velkými nákupními centry ve městě Šumperk. Obyvatelé těchto obcí na základě rozhovorů též uvádějí, že dojíždka za nákupy a službami do města Šumperk je přirozenou součástí jejich života v obci.

Obr. 13. Hodnocení spokojenosti s kvalitou veřejných prostor

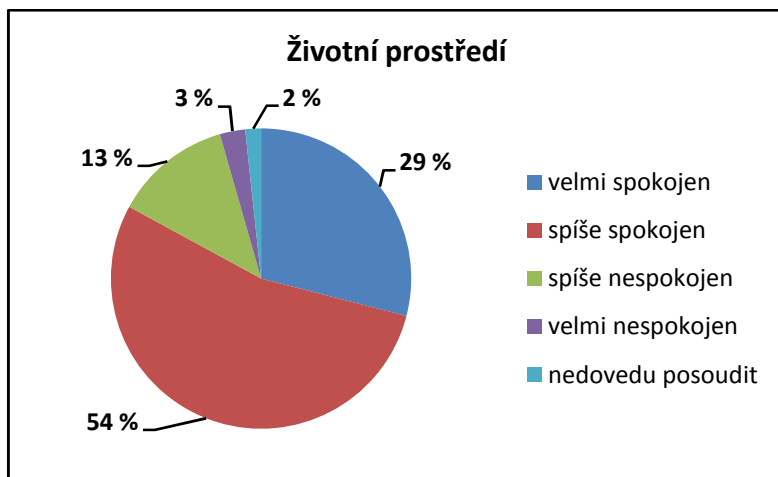

Zdroj dat: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování

Ukazatel přímo související s bydlením v konkrétní lokalitě a zároveň ten, který se spolupodílí na výsledné kvalitě bydlení, je ukazatel kvality veřejných prostor. Tento je do značné míry ovlivněn subjektivním vnímáním konkrétní osoby, a proto mu nepřikládáme přílišnou váhu. Za zmínku výsledné hodnoty odpovědí ovšem stojí. Nadpoloviční většina odpovědí na tuto problematiku je kladných (63 %) a vyjadřují celkovou spokojenost se stavem veřejných prostor v příslušné obci. Nespokojenost, jež dosahující úrovně 33 %, se významněji projevila u respondentů s trvalým bydlištěm v obcích Šumperk a Hanušovice. Jedná se zejména

o obyvatele panelových sídlišť s nepříliš dle jejich subjektivního názoru kultivovaným stavem veřejných prostor. Z celkového počtu odpovědí necelá 4 % nedovedla tuto otázku zhodnotit. Zajímavé je, že zde téměř 100% podíl zaujímá věková skupina 15 – 24 let.

Obr. 14. Hodnocení spokojenosti se stavem životního prostředí

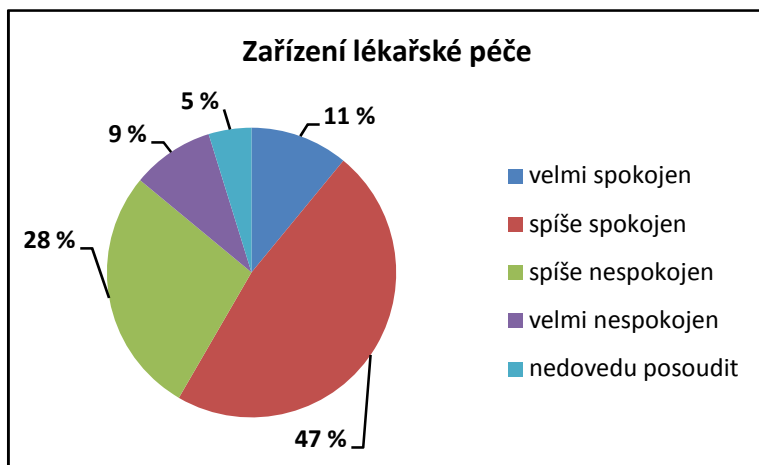
Zdroj dat: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování

Dalším z uvedených ukazatelů kvality bydlení v rámci lokalizačních aspektů je hodnocení kvality životního prostředí na území správního obvodu. Většina obyvatel žije zcela mimo dosah emisí z významných liniových a stacionárních zdrojů znečištění. Podle dat ČSÚ je pouze část obcí plynofikována, přičemž tento potenciál není v menších obcích dostatečně využíván vzhledem k vysoké ceně plynu, takže především v zimním období je ovzduší znečišťováno exhalacemi z lokálních topenišť. Řada obcí nedisponuje čistírnou odpadních vod, což se negativně odráží na kvalitě vodotečí. Na území téměř všech obcí nalezneme staré ekologické zátěže.

Na druhou stranu je území SO ORP Šumperk řazeno k harmonickým a ekologicky stabilním oblastem. Téměř polovina území (48,5 %) patří mezi chráněná území. Přírodně kvalitní oblasti se rozkládají zejména v severní hornatější části území. Střední část správního obvodu, v ose obcí Bludov – Šumperk a Velké Losiny, je charakteristická nízkým podílem zastoupení lesů a trvalých travních porostů, tedy její koeficient ekologické stability je velmi nízký. Toto hospodářsky intenzivně využívané území a jeho bezprostřední okolí je v silném kontrastu k relativně harmonické krajině ve vyšších partiích území.

Z dotazníkového šetření k tomuto tématu vyplývá, že 83 % všech respondentů je spokojeno různou měrou se stávajícím stavem životního prostředí v obcích svého trvalého bydliště. Pouze 15 % z nich vyjádřilo nespokojenost. Zbylá 2 % tuto otázku nedovedou posoudit. U tohoto ukazatele žádné výchylky v odpovědích u jednotlivých kategorií nenajdeme. Jedná se o poměrně konsenzuální ukazatel.

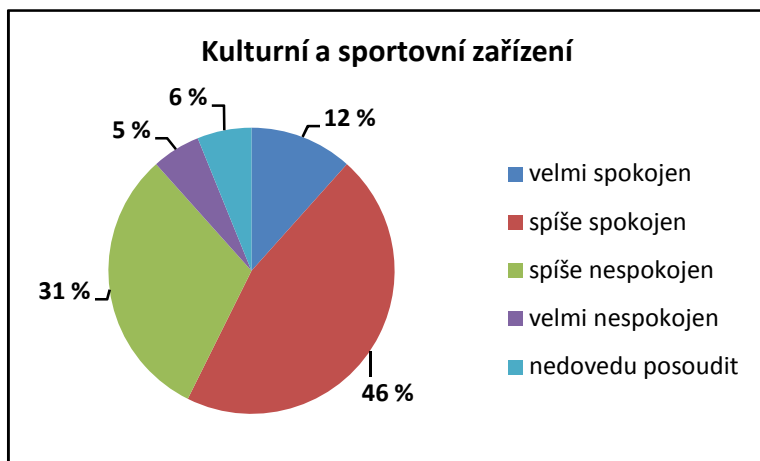
Obr. 15. Hodnocení spokojenosti s dostupností zařízení lékařské péče

Zdroj dat: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování

Odlišná situace nastává při zaměření na další možný ukazatel – počty zařízení lékařské péče. U tohoto již tak jednoznačné a snadno interpretovatelné odpovědi nenalezneme. Pro jeho velkou různorodost nebudeme provádět složitou analýzu, spíše se zaměříme na odlišnosti v odpovědích v rámci prostředí a jednotlivých věkových kategorií. Spokojenost se sítí zdravotní a sociální péče je na území správního obvodu poměrně vysoká, resp. 58 % dotázaných se k této otázce vyjádřilo kladně. Nespokojenost dosáhla úrovně 37 %. Nižší míru spokojenosti se zdravotnickou a sociální péčí vyjádřily především ženy. V rámci věkových kategorií byla negativně hodnocena péče v těchto oblastech u kategorie 15 – 24 let a 40 – 59 let. Z hlediska nespokojenosti v rámci obcí, lze vyzdvihnout zejména 4 obce. Jedná se o Nový Malín, Bratrušov, Hanušovice a Rudu nad Moravou, kde obecná nespokojenost se zařízeními lékařské péče přesahuje 60 %. Z rozhovorů vedených při dotazování obyvatel vyplývá, že mezi nejčastější důvody nespokojenosti s tímto okruhem patří zejména absence lékařské pohotovosti v nočních hodinách a tedy nutnost vyjíždění do nejbližší obce disponující touto službou. Jako druhý a poměrně častý důvod uvedli respondenti nízký počet lékařů specialistů, případně dlouhé čekání v čekárnách ordinací. Pouze 5 % dotázaných nedovede zmíněný tematický okruh posoudit.

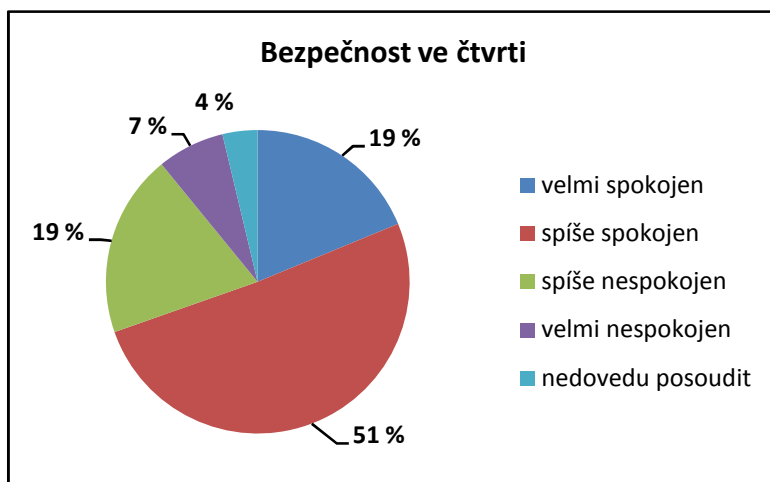
Obr. 16. Hodnocení spokojenosti s kulturními a sportovními zařízeními

Zdroj dat: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování

Tematický okruh lokalizačních aspektů zaměřený na spokojenost s množstvím a úrovní kulturních a sportovních zařízení přináší následující výsledky. Téměř 60 % všech dotázaných obyvatel je spokojeno s kulturním a sportovním vyžitím v rámci příslušné obce. V hodnocení spokojenosti kulturních a sportovních aktivit dominovali muži nad ženami. Z hlediska věkové skladby největší míru nespokojenosti vyjádřili respondenti ve věkové skupině 40 – 59 let. Nespokojenost vyjádřilo celkem 37 % respondentů, zbylých 6 % nedovedlo zmíněný tematický okruh posoudit. Z územního hlediska bylo nejvíce nespokojených zaznamenáno v obcích Hanušovice, Nový Malín a Libina. V případě obce Hanušovice nespokojenost s kulturním a sportovním vyžitím dosáhla úrovně 100 %, tedy všichni dotázaní s trvalým bydlištěm v obci Hanušovice jsou se stávajícím stavem nespokojeni. V obcích Nový Malín a Libina byl podíl nespokojených rovný 65 % z respondentů s trvalým bydlištěm v příslušné obci.

Obr. 17. Hodnocení spokojenosti s bezpečností v lokalitě

Zdroj dat: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování

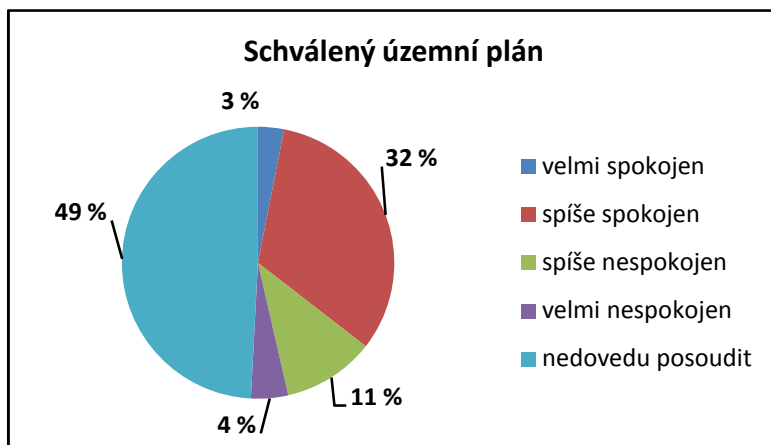
Posledním z ukazatelů lokalizačních aspektů je otázka subjektivního pocitu bezpečí ve čtvrti obce trvalého bydliště respondenta. Tento tematický okruh má poměrně jasné a snadno interpretovatelné výsledky hodnocení. Téměř tři čtvrtiny všech dotázaných uvedly, že nevnímají akutní či dlouhodobé nebezpečí v obytné čtvrti svého trvalého bydliště, a jsou tudíž se zajištěným bezpečím spokojeni. Naproti tomu 27 % respondentů přiznalo, že spokojeno s bezpečností v oblasti svého trvalého bydliště není. Zbývá 3 % respondentů nedovedla zmíněnou otázku zhodnotit. Z dosažených výsledků rovněž vyplývá, že s bezpečností jsou více spokojeny ženy než muži. S ohledem na věkové skupiny lze největší míru pochybnosti nad bezpečností konkrétního obytného místa vysledovat u věkové kategorie 25 – 39 let. Z územního hlediska nelze vyhodnotit specifika určitých lokalit. Pocit nebezpečí je přítomný rovnoměrným dílem mezi respondenty všech obcí zahrnutých do výzkumu.

7.3.3 Hodnocení právně-institucionálních aspektů kvality bydlení

Jak již název napovídá, hodnocení této složky kvality bydlení bude sestávat ze dvou vzájemně propojených oblastí každodenního života obyvatel obcí. Na jedné straně lze hodnotit subjektivní spokojenost s právním vztahem k bydlení, tedy otázku určující míru spokojenosti vyplývající buď z nájemního vztahu k bydlení, nebo ze vztahu výlučného osobního vlastnictví. Na druhou stranu tato složka kvality bydlení obsahuje také množství odpovědí, které ne zcela korespondují s obecně vžitou představou o vyšší míře spokojenosti v rámci vlastnického bydlení. Zároveň dojde ke zhodnocení obecné předpokladu preference vlastnického bydlení před nájemním. Druhou tematickou částí, která je obsahem této kapitoly, je otázka spokojenosti s rolí veřejných (obecních) institucí v oblasti bydlení v příslušné obci správního obvodu. Součástí tohoto okruhu je také zhodnocení obecného povědomí o existenci, využití a právní vážnosti územně plánovacích dokumentací na území obcí.

Prvním z použitých ukazatelů v rámci tohoto tematického okruhu je ukazatel nazvaný „schválený územní plán“ a jeho podstatou je snaha o zjištění stavu povědomí respondentů o tomto právně závazném dokumentu obecné povahy, který podmiňuje a určuje funkční využití pozemků v příslušné obci. Územní plán obecně stanovuje základní koncepci rozvoje území a funkční využití ploch např. pro bydlení, pro dopravu, zeleň, průmysl apod. Dále je v něm řešeno vzájemné uspořádání ploch a základní regulace území (např. do jaké výšky je možno stavět). V územním plánu se zároveň vyznačují hranice současného zastavěného území, zastavitelného do budoucna a také veřejně prospěšné stavby, pro které lze pozemky, stavby a práva k nim vyvlastnit. Na základě výše uvedeného je znalost tohoto dokumentu více než nutná. Pro upřesnění podmínek v obcích je důležité poznamenat, že ze všech obcí náležících do správního obvodu ORP Šumperk (37) pouze 2 nemají dosud platný územní plán. Jsou to obce Janoušov a Vikantice.

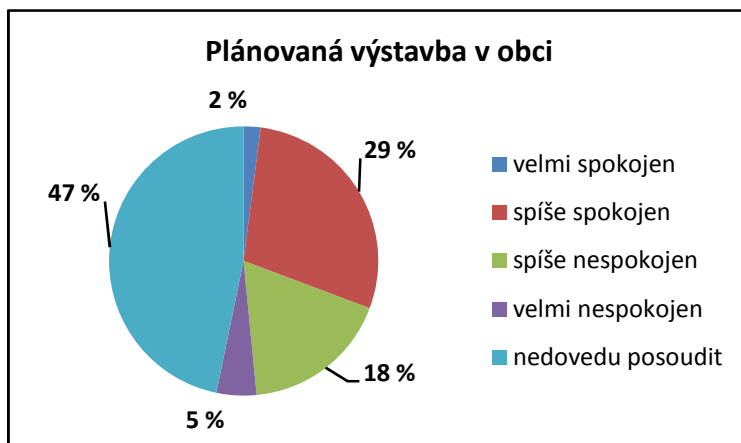
Obr. 18. Hodnocení spokojenosti se schváleným územním plánem

Zdroj dat: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování

Otázka spokojenosti se schváleným územním plánem přinesla podle očekávání velmi zajímavé výsledky. Z celkového počtu dotázaných jich 36 % vyjádřilo spokojenost. Lze tedy předpokládat obecné povědomí respondentů o jistém rozsahu vlivu tohoto dokumentu na život lidí v příslušných obcích. Mezi respondenty, kteří vyjádřili spokojenost se schváleným územním plánem, patří zejména obyvatelé obcí Šumperk, Nový Malín, Bratrušov, Loučná nad Desnou a Rapotín. Do kategorie nespokojených lze zařadit pouze 15 % dotázaných. Otázka, kterou nelze s určitostí zodpovědět, je, zda nespokojenost není náhodou maskována neznalostí tohoto dokumentu či pramení ze skutečného nesouhlasu se stávající podobou příslušného ÚP. Neschopnost posoudit svůj subjektivní přístup k otázce platného územního plánu vyjádřilo necelých 50 % dotázaných. Opět je na místě pochybnost, zda to je zapříčiněno neznalostí dokumentace či vyjádření kvalifikovaného postoje není v rámci stanovených kvalitativních kategorií možné. Mezi těmi, kteří tento ukazatel nedovedou posoudit zcela jasně, převažují ženy nad muži. Z hlediska věkových skupin se nejvíce lidí, kteří využili třetí možnosti hodnocení, řadí do věkové kategorie 40 – 59 let. Z územního hlediska jsou nejčetnější odpovědi v kategorii „nedovedu posoudit“ u respondentů obcí Bludov, Libina, Chromeč a Hanušovice.

Obr. 19. Hodnocení spokojenosti s plánovanou výstavbou v obci

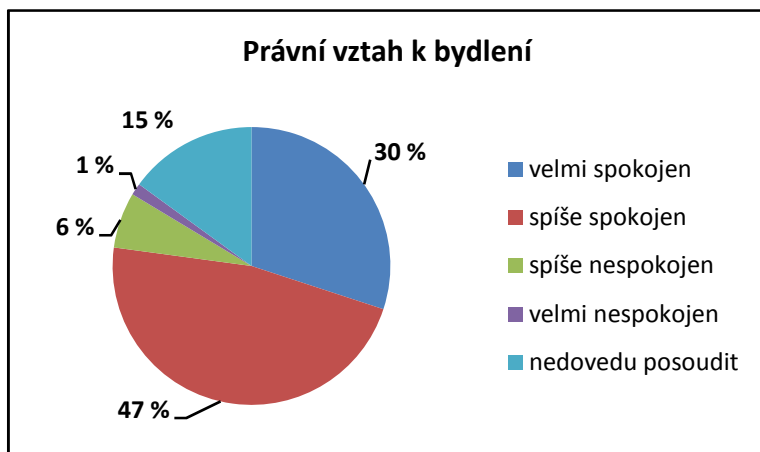

Zdroj dat: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování

Navazující hodnocení ukazatele – plánovaná výstavba v obci – souvisí s koncepčním rozvojem území příslušné obce a zároveň příčinně s prvním ukazatelem, tedy schváleným územním plánem. Otázka hodnocení obecné spokojenosti s tímto ukazatelem přináší následující výsledky. Obecná úroveň spokojenosti s plánovanou výstavbou v obci dosahuje úrovně 31 %. Z hlediska věkových kategorií je obecná spokojenost rovnoměrně rozdělena mezi všemi skupinami. Opačnou kvalitou hodnocení, tedy nespokojeností, označilo zmiňovaný ukazatel celkem 22 % respondentů. Mezi nimi z hlediska věkových skupin převažuje podíl nespokojených ve věkové kategorii 40 – 59 let. Zbylé skupiny jsou z hlediska hodnocení relativně vyvážené. Nejvyšší podíl vykazují respondenti zařazení do kategorie kvalitativního hodnocení – nedovedu posoudit (47 %). I v této skupině shodně s kategorií nespokojených výrazně převládá věkové rozmezí respondentů 40 – 59 let. Z územního hlediska jsou s plánovanou výstavbou nejvíce spokojeni respondenti obcí Šumperk, Nový Malín, Rapotín, Bratrušov a Loučná nad Desnou. Naopak mezi ty, kteří jsou buďto nespokojeni, nebo nedokáží zmiňovanou problematiku posoudit, patří respondenti obcí Staré Město, Hanušovice, Chromeč, Libina a Bludov.

Právní vztah k bydlení je nejen nejvýznamnějším důvodem ke spokojenosti s bydlením (Lux, M. 2002), ale je zároveň i významným determinantem stěhování (Sunega, P. 2005). V rámci ukazatele trvale obydlených bytů rozlišujeme několik základních kategorií právního důvodu užívání bytu dle metodiky SLDB: osobní vlastnictví, družstevní vlastnictví, nájemní, ve vlastním domě. Údaje o podílech v jednotlivých kategoriích v rámci dat za celý správní obvod ORP Šumperk viz výše. Lze předpokládat, že byty nejnižší kvality bydlení jsou u nájemní formy bydlení a s rozvojem (bohatnutím) společnosti roste zároveň podíl osobního vlastnictví bydlení (Balchin, P. N. 1995).

Obr. 20. Hodnocení spokojenosti s právním vztahem k bydlení

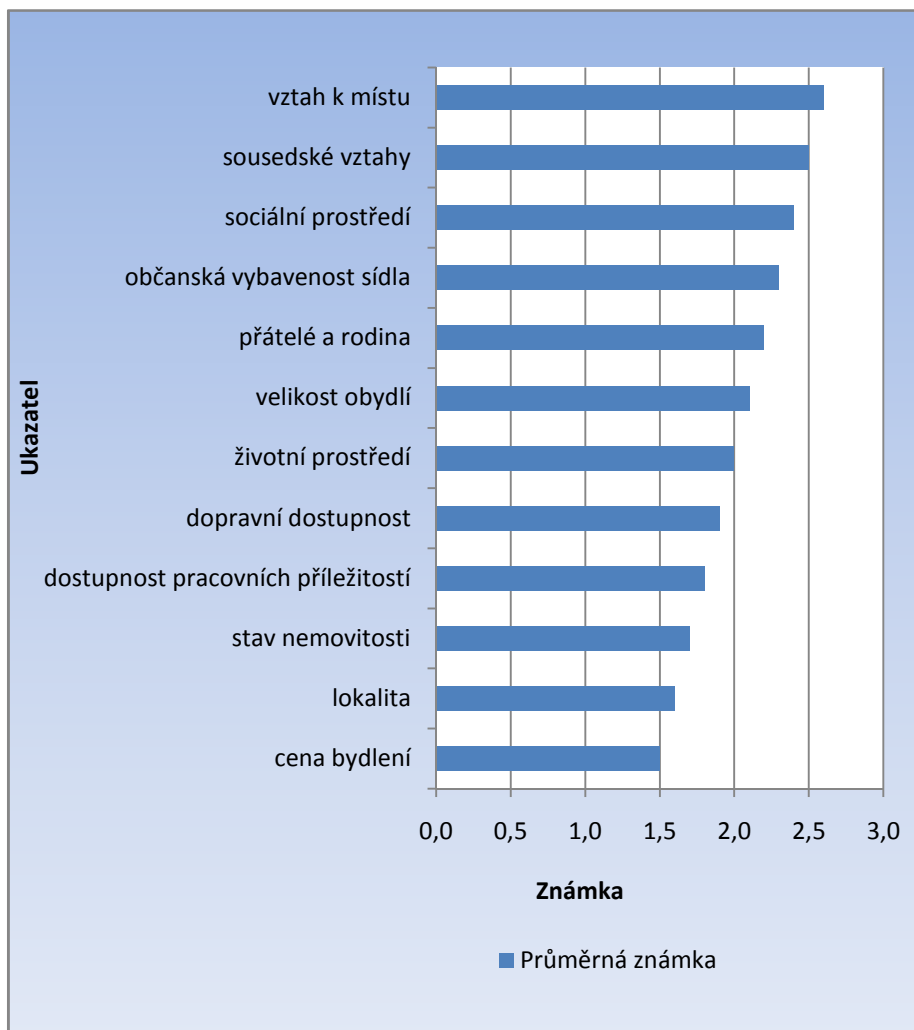
Zdroj dat: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování

Z hodnocení výsledků dotazníku u tohoto ukazatele vyplývá poměrně jednoznačný závěr. Přes tři čtvrtiny (77 %) respondentů vyjádřily spokojenost s právním důvodem užívání nemovitosti. Tuto část tvoří výhradně osoby, jež uvedly jako formu vlastnictví nemovitosti osobní vlastnictví nebo byt ve vlastním domě. Nejen na základě těchto výsledků lze poukázat na existenci preference vlastnického bydlení před bydlením nájemním. Z hlediska věkových kategorií jsou nejspokojenější respondenti ve věku 40 – 59, v návaznosti na ně tvoří druhou nevýznamnější skupinu spokojených osoby důchodového věku 60+. Skupinu nejméně čtených odpovědí tvoří příslušníci kategorie nespokojených s formou užívání bytu. Ti tvoří z celkového počtu respondentů pouze 8 % a dominují v nich uživatelé nájemního bydlení. Z územního hlediska jsou tito respondenti rozmístěni v obcích Šumperk, Hanušovice, Ruda nad Moravou a Staré Město. Úrovně 15 % dosáhla kategorie respondentů, jež svůj vztah k právní formě bydlení nedokážou či nechtějí posuzovat.

7.3.4 Hodnocení faktorů při výběru nového bydlení

Otázka preference jednotlivých složek či ukazatelů při výběru či lokalizaci nového bydlení je předmětem následující podkapitoly, chronologicky návazné na strukturu dotazníkového výzkumu. V této části si respondenti mohli stanovit na základě subjektivních preferencí výčet ukazatelů náhodně uspořádaných, kterým měli přidělit hodnoty významnosti tak, jak vnímají zmíněnou otázku. Hodnocení významnosti jednotlivých ukazatelů probíhá obdobným způsobem, jako je tomu při známkování ve škole. Hodnota 1 odpovídá největšímu významu, hodnota 5 je rovna nejmenšímu významu či nejméně podstatnému. Zbývá možnost, tedy hodnota 0, udává možnost nevím či není podstatné. V této části je hlavním cílem postihnout zejména ty aspekty bydlení, které jsou pro výběr či lokalizaci nového bydlení z hlediska respondentů nejvýznamnější.

Graf 9. Průměrná známka přidělená jednotlivým ukazatelům

Zdroj dat: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování

V preferenci ukazatelů zahrnutých do úvahy při lokalizaci nového bydlení nebyly podle pohlaví zjištěny významné rozdíly. Při hodnocení jednotlivých faktorů z hlediska věkových kategorií respondentů dojdeme k závěru, že v rozmezí 15 – 59 let věku respondentů jsou shodné preference následujících aspektů, a to i v pořadí podle významnosti: na prvním místě tyto dotázaní shodně uvádějí jako nejpodstatnější složku při rozhodování o lokalizaci svého nového bydlení cenu nemovitosti při pořízení. Druhé místo, opět shodně u všech 3 prvních věkových kategorií, zaujímá aspekt lokality. Při hodnocení třetího nejvýznamnějšího aspektu se odpovědi v rámci kategorií mírně odlišují. Zatímco mládež (15 – 24 let), tedy absolventi škol, studenti a žáci, uvedli, že třetí nejvýznamnější aspekt při zvažování jsou v příslušné lokalitě přátelé a rodinné vazby, pak věková kategorie 25 – 39 let uvádí jako třetí nejvýznamnější aspekt občanskou vybavenost sídla. Věková skupina 40 – 59 let jednoznačně jako třetí nejvýznamnější aspekt uvádí dostupnost pracovních příležitostí. Stav nemovitosti při koupi zaujímá u této skupiny čtvrtou pozici. U skupiny osob spadajících do kategorie 60+ jsou preference faktorů

odlišné od předchozích věkových skupin. Na první místo řadí aspekt dopravní dostupnosti, na druhé lokalitu, dále cenu nemovitosti při koupi a jako čtvrtý aspekt stav nemovitosti. Mezi faktory při rozhodování o lokalizaci nového bydlení řadí shodně všechny věkové kategorie a to i ve stejném pořadí následující aspekty: nejmenší význam přiřkládají sociálnímu prostředí, druhé místo zauímají sousedské vztahy a jako třetí nejméně význam faktor označují vztah k místu.

Při hodnocení preference faktorů lokalizace nového bydlení podle vzdělání respondentů nebyly zjištěny mezi jednotlivými vzdělanostními kategoriemi výrazné rozdíly. Shodně uvádějí jako nejvýznamnější aspekty cenu nemovitosti při koupi, na druhé místo řadí lokalitu, dále stav a čtvrtým nejvýznamnějším faktorem je dostupnost pracovních příležitostí. Mezi nejméně významné faktory při rozhodování patří vztah k místu, sociální prostředí a sousedské vztahy, a to víceméně shodně napříč stanovenými vzdělanostními kategoriemi.

Struktura respondentů podle trvalého bydliště (na úrovni obcí SO ORP Šumperk) prokázala významné rozdíly v preferenci jednotlivých ukazatelů, a to zejména s ohledem na postavení města Šumperk jako přirozeného spádového centra oblasti a obcí s výrazně menším počtem obyvatel. Necelých 13 % respondentů má trvalé bydliště na území obce s celkovým počtem obyvatel v rozmezí 500 – 999, do této skupiny patří referenční obce Bratrušov a Chromeč. Dalších 14 % respondentů má trvalé bydliště na území obce s celkovým počtem obyvatel v rozmezí 1000 – 1999. Do této skupiny náleží referenční obce Staré Město a Loučná nad Desnou. Respondenti z těchto obcí shodně označili pořadí faktorů při lokalizaci nového bydlení a to následujícím způsobem: jako nejvýznamnější aspekt hodnotí dostupnost pracovních příležitostí. Dále v pořadí podle významnosti označili cenu nemovitosti při koupi, stav nemovitosti a dopravní dostupnost. U obyvatel obcí velikostní skupiny 2000 – 4999, do které náleží referenční obce Ruda nad Moravou, Bludov, Rapotín, Nový Malín, Hanušovice a Libina, je preferenční pořadí jednotlivých faktorů podle významnosti následující: za nejvýznamnější považují respondenti cenu nemovitosti, lokalitu, stav nemovitosti a dostupnost pracovních příležitostí. Respondenti s trvalým bydlištěm na území města Šumperk zdůrazňovali aspekty lokality, ceny nemovitosti, stavu nemovitosti při koupi a dopravní dostupnost veřejnou dopravou. Tedy centrum mikroregionu a jeho zázemí má v pohledu na důležitost jednotlivých aspektů při lokalizaci nového bydlení odlišný názor. Obce v zázemí města preferují zejména dobrou dostupnost, resp. nabídku pracovních příležitostí, zatímco městská populace preferuje výběr příjemné lokality s ohledem na cenu a stav nemovitosti.

Nejdůležitějšími ukazateli při výběru nového bydlení jsou cena nemovitosti, lokalita, stav nemovitosti a dostupnost pracovních příležitostí. Nejméně jsou brány v potaz vztah k místu, sousedské vztahy, sociální prostředí a občanská vybavenost příslušné obce. Z celkového hodnocení významu jednotlivých složek kvality bydlení vyplývá, že nejdůležitější jsou při výběru nového bydlení složky lokalizační a ekonomicko-technická, nejméně významná je složka právně-institucionální.

7.3.5 Hodnocení celkové spokojenosti s kvalitou bydlení

Vyhodnocení závěrečné otázky dotazníkového šetření – jak celkově hodnotíte kvalitu vašeho bydlení – nepřináší průlomové výsledky. Jednotlivé věkové skupiny respondentů shodně hodnotí celkovou kvalitu svého bydlení v rámci příslušné obce číslem 2 – tedy jako dobrou. Při zaměření na hodnocení respondentů rozdělených podle nejvyššího dokončeného vzdělání můžeme konstatovat, že situace je obdobná, stejně jako v předchozím případě se respondenti vyjádřili ke kvalitě svého bydlení průměrným číslem 2 – tedy kvalitu bydlení hodnotí jako dobrou. Z hlediska prostorového rozdělení odpovědí respondentů na zmíněnou otázku vypadá situace následovně: respondenti s trvalým bydlištěm na území města Šumperk také hodnotí celkovou kvalitu svého bydlení jako dobrou (2). Nejčastějším uváděným pozitivem (v rámci otevřené odpovědi dotazníkového šetření) je podle obyvatel města Šumperk dostupnost služeb a center nadregionálního významu, další statisticky významnou odpovědí bylo dispoziční řešení bytové jednotky, klidné prostředí a právní důvod užívání bytu. Toto poslední pozitivum uváděli zejména vlastníci bytů či domů (tedy právní důvod užívání – soukromé vlastnictví). Z hlediska uvedených negativ v rámci možnosti otevřené odpovědi bylo pořadí podle významnosti následující: nejčastějším zmiňovaným negativem bylo (zejména u obyvatel panelových domů) množství bytových jednotek v domě, dále sousedské vztahy a v neposlední řadě také množství pracovních příležitostí. Tuto oblast v rámci negativ svého bydlení zmínily shodně obyvatelé všech referenčních obcí.

Obyvatelé malých obcí v rozmezí 500 – 999 obyvatel (v dotazníkovém šetření zastoupeny obcemi Bratrušov a Chromeč) zhodnotili kvalitu svého bydlení jako průměrnou, tedy číslem 3. Hodnocení bylo rozšířeno stejně jako v prvním případě uvedenými pozitivy a negativy. V rámci pozitiv zmínili obyvatelé příslušných obcí nejčastěji klidné prostředí, stejně jako kvalitu životního prostředí. V pořadí třetím nejvýznamnějším pozitivem byl právní vztah k bydlení (zejména u vlastníků nemovitostí). V rámci kategorie negativ byly nejčastější odpovědi dvě: nedostatek pracovních příležitostí v regionu a nutnost dojíždění za službami do okresního města a center neregionálního významu.

Obyvatelé obcí v rozmezí 1000 – 1999 obyvatel (v dotazníkovém šetření zastoupeny obcemi Staré Město a Loučná nad Desnou) zhodnotili kvalitu svého bydlení známkou 2 – tedy jako dobrou. V rámci rozšířeného vyjádření ke kvalitě vlastního bydlení uvedli respondenti následující: do kategorie pozitiv shodně zařadili spokojenost s klidným prostředím v rámci obytného území a otázku životního prostředí, kterou akcentovali zejména obyvatelé obce Loučná nad Desnou. Do kolonky negativ se zařadily jako nejvýznamnější důvody nespokojenosti otázky technického vybavení domu (zejména respondenti z panelových domů ze Starého Města) a dojížděky za službami (významnost u obou referenčních obcí shodná).

Obyvatelé obcí v rozmezí 2000 – 4999 obyvatel (v dotazníkovém šetření zastoupeny obcemi Rapotín, Nový Malín, Bludov, Ruda nad Moravou, Libina a Hanušovice) zhodnotili

kvalitu svého stávajícího bydlení známkou 2 – tedy jako dobrou. U referenčních obcí této populační kategorie jednoznačně převažuje množství uvedených pozitiv nad uvedenými negativy bydlení. V rámci pozitiv respondenti nejčastěji uvedli klidné prostředí, lokalitu, soukromí a čisté okolí. Naopak kategorie negativ je reprezentována zejména důvody nedostatku pracovních příležitostí a kvalitou sousedských vztahů (méně frekventovaný důvod).

Přestože při detailní analýze a hodnocení jednotlivých aspektů kvality bydlení se odpovědi ohledně spokojenosti mnohdy značně rozcházejí, z pohledu obecné kvality bydlení a celkové spokojenosti lze konstatovat, že na základě provedeného dotazníkového šetření nebyla prokázána významnější míra nespokojenosti s kvalitou bydlení v rámci příslušné obce. Rozdělení respondentů do šetřených kategorií (tedy podle pohlaví, věku a vzdělání) taktéž neprokázalo významnější nerovnováhu v otázce celkové kvality bydlení.

8. Závěr

Analýzou socioekonomických podmínek správního obvodu ORP Šumperk, zahrnující charakteristiky místní populace, dopravní infrastruktury, hospodářských podmínek a okolností byl vytvořen komplexní podklad umožňující snazší pochopení mechanismů ovlivňujících nejen úroveň kvality bydlení, ale zejména bydlení jako celek. Úvodní charakteristiky území můžeme označit za komplexní, dynamický, kontinuálně se vyvíjející soubor činností, věcí a jevů a je nutno na něj takto pohlížet i v analytických činnostech. Na základě výsledků selektivních hodnocení můžeme konstatovat, že obecné trendy ve vývoji populace na úrovni České republiky nejsou v zájmovém území nikterak odlišné. Z obecného pohledu jednoznačně vyplývá, že i území správního obvodu se nevyhnulo současnému trendu vyliďňování relativně neatraktivních oblastí, úbytku obyvatel způsobeným zejména migrací mladší částí populace, v mnoha případech vysokoškolsky vzdělaných lidí, a jejich odchodem do hospodářsky stabilnějších, prosperujících a ekonomicky atraktivnějších oblastí. Šumpersko vykazuje minimálně v období posledních deseti let zápornou hodnotu migračního salda a současně dlouhodobý záporný vývoj populačního přírůstku nezmírňuje ani větší počet narozených v období posledních pěti let. K tomu nutno připočítat i obecně rostoucí hodnotu indexu stáří, což konvenuje s celorepublikovou problematikou. Pozitivní vývojovou tendenci můžeme pozorovat ve zvyšující se úrovni vzdělanosti místní populace (SLDB, 2011). Při komparaci s rokem 2001 narostl podíl lidí s nejvyšším vzděláním středoškolským s maturitou a také podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva. Zároveň došlo k poklesu podílu populace s nejvyšším vzděláním základním a středoškolským bez maturity.

Z hlediska hospodářství není správní obvod součástí předních příček žebříčku ekonomické výkonnosti, měřeno výší generovaného HDP v rámci Olomouckého kraje. Připočteme-li k této skutečnosti nízkou úroveň mezd a vysokou míru nezaměstnanosti, dostáváme jednu z příčin současného trendu nízké intenzity bytové výstavby a celkové regenerace bytového fondu. Nutno dodat, že nová výstavba se týká výhradně staveb rodinných domů, které tvoří více jak 90 % všech stavebních aktivit v sektoru nemovitostí v rámci správního obvodu. Z analýzy kvantitativně zaměřených ukazatelů v rámci hodnocení úrovně kvality bydlení vyplývá, že při komparaci podílu rodinných domů ve správním obvodu jako celku byl v intercenzálním období 2001 – 2011 zaznamenán nárůst o jeden procentní bod na celkovou hodnotu podílu ve výši 87 %. V souvislosti s nízkou mírou nové výstavby je výsledek logický. Nová výstavba se nejčastěji koncentrovala do oblasti nejužšího zázemí města Šumperk (Nový Malín, Vikýřovice, Dolní Studénky atd.).

Centrální pozici města Šumperk a obcí s ním těsně spjatých rovněž potvrzují i ukazatele podílu domů postavených před rokem 1919 stejně jako ukazatel průměrného stáří trvale obydlených domů. Podíl domů ze stěnových panelový je obecně vyšší ve městech, tedy oblastech zasažených vlnou rané industrializace a dopravně výhodně lokalizovaných. Nutno

dotat, že vyšší podíl „paneláků“ automaticky neindikuje nižší kvalitu bydlení, byť jsou lidé bydlící v panelových domech se svým bydlením méně spokojeni než ti, kteří bydlí v cihlových domech. Příčinou je zejména nízká úroveň tepelné a protihlukové izolace, nízká kvalita oken u panelových bytů a vnímání okolního prostředí jako méně bezpečného (vyšší nebezpečí krádeže, agrese).

Přestože se podíl domů připojených na kanalizační síť neustále zvyšuje, celkem 13 z 36 obcí správního obvodu nemělo v době censu žádný dům připojený na obecní kanalizační síť. Výší průměrného počtu m² celkové plochy připadající na jeden byt jsou zejména obce v zázemí města Šumperk nad hranicí průměru za správní obvod jako celek. I toto je jeden z možných ukazatelů technické složky kvality bydlení, který hraje důležitou roli při vnímání celkové spokojenosti se stávajícím bydlením. Podíl bytů I. kategorie odpovídá výši své hodnoty průměru v České republice a téměř se shoduje s výší podílu v Olomouckém kraji. Nízký podíl bytů vytápěných plynem nutně neznamenal zvýšenou míru nespokojenosti s celkovou úrovní současného bydlení.

Lokalizační složka jako jeden z aspektů kvality bydlení hraje při hodnocení méně významnou roli, než složka technická. Dobrá dopravní dostupnost ať už automobilem či veřejnou dopravou zvýhodňuje v rámci hodnocení obce ležící v těsné blízkosti města Šumperk. Tyto mají zároveň vyšší předpoklad pro budoucí rozvoj a pro svou atraktivitu zvýšený zájem obyvatel (nejen z regionu). V kombinaci s klidným a relativně čistým přírodním prostředím tvoří atrakční pozitivum pro případné zájemce o bydlení v rámci regionu. Obecná dostupnost zařízení lékařské péče bohužel posiluje již tak silnou pozici centra regionu – města Šumperk – a vytváří jistou závislost na nabídce základních i doplňkových služeb. Z hlediska kvality přírodního prostředí jsou všechny obce hodnoceny kladně s relativně vysokým podílem lesních a vodních ploch na celkové výměře obce. Podíl starých ekologických zátěží je relativně nízký a víceméně neovlivňuje proces utváření představy o kvalitním bydlení. Otázka dostupnosti souvisí nejen s prostorem, ale zejména s nominální hodnotou bydlení vyjádřenou v penězích. Aspekt ceny je také nedílnou součástí komplexu kvality bydlení a jeho pozice je možná významnější než otázka lokalizační složky. Finanční složka byla v rámci výzkumu reprezentována ukazatelem průměrné kupní ceny zasíťovaných stavebních pozemků. Z analýzy datového souboru zmíněného ukazatele vyplývá, že finanční dostupnost stavebních pozemků pro lokalizaci nového bydlení je podle předpokladů závislá nejen na blízkosti města a služeb, ale též na konkrétní lokalitě s jistou mírou spekulativně určené výše ceny. Nejvyšší ceny vykazují obce v zázemí města Šumperk, viz mapa č. 10.

Přestože byla v zájmovém území indikována významná územní diference kvality bydlení mezi jednotlivými obcemi rozlišené sídelní struktury na základě hodnocení jednotlivých složek kvality bydlení pomocí ukazatelů, otázkou zůstává, z čeho a jak se skládá kvalita bydlení, resp. je možné tento abstraktní pojem zahrnout do množství zvolených ukazatelů

a z jejich interpretace vyvodit obecně přijatelné závěry? Ze souborné analýzy kvantitativních údajů můžeme přijmout tezi, že nejvyšší míru kvality bydlení lze nalézt v obcích s relativně mladým a kontinuálně se obnovujícím bytovým fondem, v dobré dopravní dostupnosti města, v čistém a klidném přírodním prostředí, bez nežádoucích oblastí starých ekologických zátěží, celkově s nadprůměrně hodnocenými charakteristikami technického aspektu kvality bydlení a konečně s vyšší cenou bydlení samotného. Jsou to obce Šumperk, Nový Malín, Rapotín, Vikýřovice, Dolní Studénky, Bludov a Bohutín. Naopak výše zmíněné kvantitativní charakteristiky poukázaly na nižší míru kvality bydlení u obcí víceméně venkovského rázu či u obcí ležících na periférii zájmového území. Mezi tyto řadíme obce Šléglov, Vikantice, Malá Morava, Branná a například Staré Město. Na základě provedené kvantitativní analýzy kvality bydlení, sestavené z jednotlivých komponent a vyjádřené pomocí předem zvolených ukazatelů, můžeme konstatovat, že kvalita bydlení jednotlivých obcí je v rámci správního obvodu značně diferencována.

Z analýzy subjektivní dimenze kvality bydlení pomocí výsledků dat dotazníkového šetření obecně vyplývá, že mezi nejdůležitější aspekty při lokalizaci nového bydlení patří složka finanční, technická a také lokalizační, jejíž součástí je i otázka nabídky dostupných pracovních příležitostí. Kvalitativní analýza však neprokázala významné rozdíly v preferenci jednotlivých ukazatelů napříč zvolenými kategoriemi (tedy podle pohlaví, věku, vzdělání a místa trvalého bydliště). Při podrobnějším pohledu na hodnocení spokojenosti s jednotlivými složkami kvality v rámci stávajícího bydlení dojdeme k závěru, že většina dotázaných je s ohledem na technicko-ekonomickou složku spokojena. Tentýž závěr lze přijmout i při hodnocení spokojenosti s lokalizační složkou kvality bydlení napříč všemi zjišťovanými ukazateli s výjimkou jednoho, a tím je dostupnost pracovních příležitostí. Podíl nespokojených dosáhl úrovně 74 % respondentů. Hodnocení právně-institucionální složky kvality bydlení, která byla uvažována v rámci dotazníkového šetření a po analýze výsledků již nebyla zahrnuta do kvantitativní části následných analýz z důvodu nevýznamnosti na základě uvedených odpovědí, přináší následující závěry. Hodnocení ukazatelů jako spokojenost s platným územním plánem či plánovanou výstavbou v obci narazilo na dříve víceméně sporadicky použitou kategorii odpovědí, respondent nedovede zmíněný okruh posoudit. Těchto bylo v obou případech téměř 50 %, a proto nebyla tato složka dále zahrnuta do analýz kvantitativní povahy. Hodnocení posledního ukazatele této složky kvality bydlení, tedy právního důvodu užívání nemovitosti, přineslo závěr v podobě téměř tříčtvrtinového podílu spokojených respondentů. Mezi těmito dominovali vlastníci nemovitostí a potvrdil se tímto předpoklad skryté preference vlastnického bydlení před bydlením nájemním. Otázka hodnocení celkové spokojenosti s kvalitou bydlení nepřinesla z hlediska struktury respondentů významně diferencované odpovědi. Stručně lze dosažené výsledky shrnout do tvrzení, že dotázaní obyvatelé správního obvodu ORP Šumperk jsou se svým stávajícím bydlením spokojeni a hodnotí jej známkou 2, jako obecně dobré.

Z výsledků analýzy kvalitativního charakteru vyplývá zjištění, že mezi nejdůležitější složky při hodnocení kvality bydlení i při uvažování o lokalizaci bydlení budoucího patří zejména složka technická, finanční (resp. ekonomická) a lokalizační. Zjištěné výsledky jsou v souladu se závěry M. Luxe v rámci výzkumu Postoje k bydlení v ČR (2001), který uvádí, že nejpodstatnější složkou kvality bydlení je aspekt technického charakteru, podrobně analyzovaný pomocí zvolených ukazatelů. Mezi další složky, podílející se na utváření „spokojenosti“ patří podle něj „právní důvod užívání nemovitosti“ (v této práci součástí právně-institucionální složky) a aspekt „kvality okolního prostředí“ (v této práci součástí lokalizační složky). Celkově však nebyl význam aspektu právně-institucionální složky na základě analýzy dotazníkového šetření prokázán, až na použitý ukazatel právního důvodu užívání bytu/domu. Z tohoto důvodu je v diplomové práci nahlížen jako víceméně doplňkový k předchozím složkám. Otázka lokalizační složky se jeví jako relativně problematická a to s ohledem na výběr ukazatelů. Existuje jistá závislost mezi kvalitou (významem) použitých ukazatelů a oprávněností, resp. nutností zařazení této složky do hodnocení kvality bydlení. Výčet použitých ukazatelů se až na ukazatel podílu lesních a vodních ploch a ukazatele počtu starých ekologických zátěží jeví na základě odpovědí respondentů v rámci kvalitativní analýzy jako vhodný.

Ve výzkumu geografie bydlení je potřeba dále pokračovat, zkoumat polarizaci území na základě bydlení a hledat společné jmenovatele, které pomohou stanovit a vysvětlit jistou obecnou úroveň výsledné kvality bydlení v zájmových územích. Přestože se nepodařilo prokázat význam právně-institucionální složky, do které patří i ukazatel dopadů bytové politiky státu do území, je nutné jej podrobně analyzovat zejména s ohledem na prohlubující se rozdíly mezi bydlením v centrech regionů a v tzv. perifériích. Při dalším výzkumu se lze opřít o některé z použitých ukazatelů kvality bydlení, potřeba je však nejprve definovat samotnou kvalitu bydlení, na čem závisí, resp. z čeho je složená a jak ji měřit. To napomůže při sestavování agregátní indexových ukazatelů kvantitativního i kvalitativního charakteru za pomoci jednotlivých složek obou dimenzí. Kvalitu bydlení samotnou je nutné v dalších výzkumných pracích posuzovat odlišnými kvantitativními metodami (například definováním vztahu mezi složkou kvantity a kvality) a obsahově rozsáhlejšími kvalitativně orientovanými šetřeními.

9. Shrnutí, klíčová slova

Diplomová práce přináší tematicky zaměřený soubor dílčích analýz zaměřených na zhodnocení podmínek a okolností v souvislosti s kvalitou bydlení v obcích nacházejících se ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Šumperk. V úvodní části je představen komplexní soubor poznatků na téma kvalita bydlení, kterým se tradičně zabývají odborníci z oblasti sociologie, ekonomie, politologie, architektury, urbanismu, geografie i dalších disciplín a to každý s ohledem na tradici předmětové orientace svého oboru či disciplíny. Rešerší dostupné odborné literatury včetně příspěvků a tematicky souvisejících článků je vysvětlen základní rámec pojmu kvalita bydlení. Navazující část diplomové práce je věnována představení vstupní podkladové prostorové socioekonomické analýze zájmového území jako předpokladu pro vysvětlení dynamických jevů, věcí a činností s bydlením souvisejících.

Hlavní částí práce jsou analýzy kvality bydlení z pohledu jak objektivní, tak subjektivní dimenze. První z nich vychází z komplexního souboru dat poskytnutých povětšinou Českým statistickým úřadem a smyslem této analýzy je vytvoření základní datové matice pro hodnocení objektivní dimenze kvality bydlení včetně její územní diferenciaci. Navazující část kvalitativní analýzy vychází z podkladového souboru údajů získaných během dotazníkového šetření ve vybraných obcích správního obvodu ORP Šumperk. Tato data jsou vstupním prvkem pro potřeby hodnocení subjektivní dimenze kvality bydlení.

Z výsledků kvantitativní analýzy vyplývá, že nejvyšší kvality bydlení byla na základě zvolených složek kvality bydlení a jejich ukazatelů zjištěna u obcí v zázemí města Šumperk. S ohledem na množství nové bytové výstavby, relativně mladého domovního fondu, vysokého podílu domů připojených na kanalizační i plynovou síť včetně vyššího podílu lesních a vodních pozemků, se jedná o obce Nový Malín, Rapotín, Dolní Studénky, Vikýřovice a Bludov. Naopak mezi ty, u kterých byl zjištěn nízký stupeň atraktivity lze řadit obce spíše venkovského či zároveň periferního charakteru jako jsou Malá Morava, Šléglov, Vikantice, Jakubovice a Janoušov.

Z výsledků kvalitativní analýzy lze ve stručné podobě vystihnout, že základními složkami při zvažování lokalizace nového bydlení jsou na základě odpovědí respondentů zejména složka technického a ekonomického (charakteru). Jako doplňkové byly zjištěny složka lokalizační a složka právně-institucionální, přičemž u první z nich byl vysoce hodnocen ukazatel dostupnosti pracovních příležitostí a ukazatel dopravní dostupnosti. Otázka občanské vybavenosti je z hlediska respondentových preferencí při lokalizaci nového bydlení víceméně nevýznamná. Hodnocení celkové spokojenosti s kvalitou bydlení v rámci referenčních obcí neprokázalo významnější jak prostorovou, tak strukturní diferenciaci charakteristik respondentů. Respondenti rozlišení podle pohlaví, věku, nejvyššího dokončeného vzdělání a velikostní kategorie obcí, v průměru známek uvedli, že jsou se stávající kvalitou bydlení

v rámci obce svého trvalého bydliště spokojeni. Vyšší míru spokojenosti však uvedli vlastníci nemovitostí před obyvateli žijícími v nájemním bydlení.

Klíčová slova – geografie bydlení, kvalita bydlení, kvalita života

10. Summary, key words

The diploma thesis is focused on complex of partial analysis, which are aimed at condition and factors rating, connected with housing grade in the villages rank among Šumperk's district of administration. Introductory part represents comprehensive complex of knowledges as the housing grade, which is often discussed by experts from sociology, economics, political science, architecture, urban planning, geography and other disciplines. Everyone do this considering the tradition of subjekt orientation. The basic idea of housing grade is explained by experts from technical literature and related articles. The thesis continues with introduction of entering basis and spacious socioeconomics analysis on area of interest. The socioeconomics analysis is assumption to explain dynamic phenomenons, things and activities, which are related to housing.

The main part of thesis is focused on housing grade analysis in the way of objective and subjective dimension. The first one comes out from comprehensive data set provided by Czech Statistical Office. The purpose of this analysis is creating the basic data matrix for evaluation objective dimension of housing grade, including its territorial differentiation. The qualitative analysis comes out from data set, acquired from questionnaire survey in the villages included in Šumperk's district of administration. These data are important because they're input element for evaluation subjective dimension of housing grade.

The results of quantitative analysis shows that the highest housing grade was found out in the background of Šumperk. Considering to the amount of new housing construction, relativem young housing stock, high proportion of homes connected to sewer and gas systém including high proportion of forest and waterland, it's a community of Nový Malín, Rapotín, Dolní Studénky, Vikýřovice and Bludov. Low level of attractiveness was found out in the villages like Malá Morava, Šléglov, Vikantice, Jakubovice and Janoušov. These villages can be classified as rural and peripheral.

The results of qualitative analysis concisely shows that the basic elements for considering the location of new housing, according to survey, are economic and technical. Localization and legally institutional elements were found out as an additional. In the first element, the indicators of access to job opportunities and transport availability were highly rated. The issue of amenities is, according to respondents preferences, more or less insignificant. The evaluation of the whole satisfaction with housing grade, within reference community, didn't show more signifiant spacious or structural differentiation characters of respondents. Respondents, who were distinguished according to sex, age, education and size category of municipalities, stated they are satisfied with the housing grade in their hometown. The owners of houses are more satisfied than people who live in rental housing, according to the survey.

Key words - housing geography, housing quality, quality of life

11. Seznam použitých zdrojů

11.1 Použitá literatura

- BAKOVÁ, Ludmila. *Bydlení*. Brno: Masarykova univerzita, 1997, 124 s. ISBN 80-210-1586-1.
- BALCHIN, Paul N. *Housing policy in Europe*. New York: Routledge, 1996, xvii, 349 p. ISBN 04-151-3513-3.
- BAXA, Jan. *ÚZEMNÍ DIFERENCIACE KVALITY BYDLENÍ A LIDSKÉHO KAPITÁLU V LIBERECKÉM KRAJI NA POČÁTKU 21. STOLETÍ*. Praha, 2008. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce RNDr. Pavel Chromý, Ph.D.
- BIČÍK, I. a kol. (2001): *Druhé bydlení v Česku*. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 167 s.
- BLATNÁ, Michaela. *BYDLENÍ A JEHO FINANČNÍ DOSTUPNOST*. Brno, 2009. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Ing. Dagmar ŠPALKOVÁ, Ph.D.
- BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. Vyd. 2., přeprac. a rozš. V Praze: Karolinum, 2011, 342 s. ISBN 978-802-4619-743.
- BLUDSKÝ, Jan. *Bydlení a bytová výstavba na území správního obvodu ORP Šumperk*. Olomouc, 2010. Bakalářská práce. UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Vedoucí práce doc. RNDr. Zdeněk SZCZYRBA, Ph.D.
- BIČÍK, Ivan a Vít JANČÁK. *Geografie na cestách poznání: sborník příspěvků k šedesátinám Ivana Bičíka*. Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 2003, 197 p. ISBN 80-865-6110-0.
- CÍSAŘ, Jaromír a Jaroslav REKTOŘÍK. *Ekonomika bydlení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, 75, 6 s. ISBN 80-210-2240-X.
- ČERMÁK, L. (2005): *Hodnocení vztahu dopravní dostupnosti a exponovanosti území*. In: *Problémy periferních oblastí*. Editor Marie Novotná. Praha: Univerzita Karlova, 2005, 184 s. Edice Katedry sociální geografie a regionálního rozvoje, 17. ISBN 80-865-6121-6.
- DRBOHLAV, D., UHEREK, Z. (2007): *Reflexe migračních teorií*. Geografie – Sborník ČGS, 112/2, s. 125–141.
- HAMPL, Martin, Václav GARDAVSKÝ a Karel KÜHNL. *Regionální struktura a vývoj systému osídlení ČSR*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1989, 255 s.
- JOHNSTON, R, Derek GREGORY a David Marshall SMITH. *The Dictionary of human geography*. 3rd ed., rev. and updated. Cambridge, Mass., USA: Blackwell Reference, 1994, xx, 724 p. ISBN 06-311-8142-3.
- LUX, Martin. *Mikroekonomie bydlení: podkladová studie ke grantovému projektu GA ČR č. 402/01/0146*. V Praze: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2002, 87 s. ISBN 80-245-0338-7.
- LUX, Martin. *Spokojenost českých občanů s bydlením*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2002, 51 s. Sociological papers, 02:3. ISBN 80-733-0014-1.

- LUX, Martin. *Bydlení věc veřejná: sociální aspekty bydlení v České republice a zemích Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Slon, 2002, 287 s. ISBN 80-864-2912-1.
- LUX, Martin (2005): O spokojenosti českých občanů s užívaným bydlením. *Sociologický časopis*, 41/2. Sociologický ústav AV ČR, Praha, s. 227–252.
- LUX, Martin. *Regionální rozdíly v dostupnosti bydlení v České republice*. 1. vyd. Editor František Kuda. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2008, 193 s. ISBN 978-807-3301-491.
- MAIER, Karel. *Ekonomika územního rozvoje*. 1. vyd. Editor František Kuda. Praha: Grada Publishing, 2000, 142 s. ISBN 80-716-9644-7.
- MALPASS, Peter a Alan MURIE. *Housing policy and practice*. 5th ed. Basingstoke: Macmillan, 1999, xii, 308 s. Public policy and politics. ISBN 03-337-3189-1.
- MELZER, Miloš a Jindřich SCHULZ. *Vlastivěda šumperského okresu*. Vyd. 1. Šumperk: Okresní vlastivědné muzeum, 1993, 585 s., [58] s. obr. příl. ISBN 80-850-8302-7.
- MOLDAN, Bedřich. *Podmaněná planeta*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2009, 419 s. ISBN 978-80-246-1580-6.
- MUSIL, Jiří. *Sociologie bydlení*. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1971, 303 s.
- MUSIL, Jiří (2005): Jak se formovala sociologie bydlení. *Sociologický časopis*, 41/2. Sociologický ústav AV ČR, Praha, s. 207–226.
- PETEREK, Kamil. *TRANSFORMACE SEKTORU SLUŽEB NA OPAVSKU PO ROCE 1989: Regionálně geografická analýza*. Olomouc, 2007. Dostupné z: http://geography.upol.cz/soubory/studium/dp/2007/2007_Peterek.pdf. Diplomová práce. UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Vedoucí práce doc. RNDr. Zdeněk SZCZYRBA, Ph.D.
- POLÁKOVÁ, Olga. *Bydlení a bytová politika*. Vyd. 1. Praha: Ekopress, 2006, 294 s. ISBN 80-869-2903-5.
- Sociální geografie pražského městského regionu*. Editor Martin Ouředníček. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2006, 159 s. ISBN 80-865-6194-1.
- SUMKA, H. J. (1977): Measuring the Quality of Housing: An Econometric Analysis of Tax Appraisal Records. *Land Economics* 53/3, s. 289–309
- SUNEGA, Petr. *Makroekonomie bydlení*. V Praze: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2002, 34 s. ISBN 80-245-0337-9.
- SUNEGA, Petr, Daniel ČERMÁK a Zdenka VAJDOVÁ. *Dráhy bydlení v ČR 1960-2001: minulá, současná a budoucí stěhování občanů ČR ve výzkumu postojů k bydlení*. 1. vyd. Editor František Kuda. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2002, 97 s. *Sociological papers*, 02:5. ISBN 80-733-0018-4.

- SUNEGA, Petr. *Objektivní a subjektivní hodnocení finanční dostupnosti bydlení v ČR v průběhu 90. let*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2003, 100 s. Sociological papers, 03:5. ISBN 80-733-0038-9.
- SUNEGA, Petr (2005): Efektivnost vybraných nástrojů bytové politiky v České republice. Sociologický časopis, 41/2, Sociologický ústav AV ČR, Praha, s. 271–299.
- Rezidenční segregace*. 1. vyd. Editor Luděk Sýkora. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky, 2010, 143 s. ISBN 978-808-7147-252.
- VÁGNER, Jiří (2003): První nebo druhé bydlení? Druhé bydlení jako významná složka životního stylu. In: BIČÍK, Ivan a Vít JANČÁK. *Geografie na cestách poznání: sborník příspěvků k šedesátinám Ivana Bičíka*. Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 2003, 197 p. ISBN 80-865-6110-0.
- VÁGNER, Jiří a Dana FIALOVÁ. *Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku*. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, 2004, 286, xxxv s. ISBN 80-865-6115-1.
- WINTER, M., MORRIS, E. W., GUTKOWSKA, K., JEZEWSKA-ZYCHOWICZ, M., PALASZEWSKA-REINDL, T., ZELAZNA, K., GRZESZCZAK-SWIETLIKOWSKA, U. 1999. „Constraints, domain conditions and well-being: evidence from Poland during the transformation“, Journal of Consumer Affairs 33: 27–47. In: LUX, Martin. Spokojenost českých občanů s bydlením. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2002, 51 s. Sociological papers, 02:3. ISBN 80-733-0014-1.

11.2 Internetové zdroje

- ARCHIWEB.CZ. *Archiweb.cz* [online]. c1997-2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.archiweb.cz/>
- CENIA. *Národní geoportál INSPIRE* [online]. 2010-2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://geoportal.gov.cz/web/guest/home>
- CENTRUM PASIVNÍHO DOMU. *Pasivní domy* [online]. c2006-2012 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.pasivnidomy.cz/>
- COŽP. *Projekty* [online]. c1992-2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.czp.cuni.cz/czp/index.php/cz/projekty>
- CRR ČR. *Portál Regionálních Informačních Servisů* [online]. c2012 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs>
- CSRB.CZ. *Česká společnost pro rozvoj bydlení: platforma názorů a informací* [online]. c2010 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.csrbcz.cz/>

ČERŇANSKÝ, Martin. *Památky a lidová architektura ČR: Dům a zahrada, chalupy, bydlení a nábytek - fotky a historie* [online]. 2000 - 2012 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z:

<http://www.lidova-architektura.cz/>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Český statistický úřad: ČSÚ* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/krajkapitola/711011-12-r_2012-01

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Český statistický úřad: ČSÚ* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/xm/redakce.nsf/bce41ad0daa3aad1c1256c6e00499152/89c52bc40c6ab256c1256f08002e9b2e/\\$FILE/okres%20C5%A0umperk.pdf](http://www.czso.cz/xm/redakce.nsf/bce41ad0daa3aad1c1256c6e00499152/89c52bc40c6ab256c1256f08002e9b2e/$FILE/okres%20C5%A0umperk.pdf)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Český statistický úřad: ČSÚ* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/krajp/13-7108-03-xm>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Český statistický úřad: ČSÚ* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z:

http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?vo=tabulka&cislotab=MLO5031PU_OR1.8&voa=tabulka&go_zobraz=1&verze=0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Český statistický úřad: ČSÚ* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z:

http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?vo=tabulka&cislotab=MLO5011PU_OB2.67&voa=tabulka&go_zobraz=1&verze=0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Český statistický úřad: ČSÚ* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/D00034E733/\\$File/130212087.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/D00034E733/$File/130212087.pdf)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Český statistický úřad: ČSÚ* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/p/8209-13>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Český statistický úřad: ČSÚ* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/22002AE783/\\$File/w-71130212q1j1.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/22002AE783/$File/w-71130212q1j1.pdf)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Český statistický úřad: ČSÚ* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/xm/redakce.nsf/bce41ad0daa3aad1c1256c6e00499152/7c6884637c393da6c1257a83003fdfdc/\\$FILE/w-71130212q1s12.pdf](http://www.czso.cz/xm/redakce.nsf/bce41ad0daa3aad1c1256c6e00499152/7c6884637c393da6c1257a83003fdfdc/$FILE/w-71130212q1s12.pdf)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Český statistický úřad: ČSÚ* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/x/krajedata.nsf/oblast2/slodb-xm?opendocument&uzemi=obce>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Český statistický úřad: ČSÚ* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/p/12000-13>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Český statistický úřad: ČSÚ* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z:
http://www.scitani.cz/xm/redakce.nsf/i/podrobne_udaje_v_publikacich_ze_sldb_2001

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Český statistický úřad: ČSÚ* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z:
[http://www.scitani.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/CD0048E25C/\\$File/CZ071_ZVKR023.pdf](http://www.scitani.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/CD0048E25C/$File/CZ071_ZVKR023.pdf)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *MOS - Městská a obecní statistika* [online]. 2012 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: http://www.czso.cz/lexikon/mos_vdb.nsf/okresy/CZ0715/

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *8206-12, Stavby pro bydlení dokončené, obsah* [online]. 2013, 12.7. 2012 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/8206-12>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *711361-09, Postavení venkova v Olomouckém kraji, obsah: ČSÚ v Olomouci* [online]. c2013, 14.5. 2012 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z:
<http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/krajp/711361-09-xm>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Veřejná databáze ČSÚ* [online]. 2013 [cit. 2013-04-24]. Dostupné z: <http://vdb.czso.cz/vdbvo/uvod.jsp>

ČÍŽP. *ČÍŽP* [online]. © 2004 - 2011 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.cizp.cz/Euroekonom.cz: ekonomika, vzdělání, podnikání> [online]. 2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.euroekonom.cz/>

EURONET MEDIA S.R.O. *Realitní zpravodaj* [online]. c 2005 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.realitymorava.cz/realitni-zpravodaj/341-pruzkum-bydleni-lide-chteji-dobrou-dostupnost-a-blizko-supermarket>

MAFRA A.S. *Bydlení iDNES.cz: Vše o bydlení* [online]. ©1999 – 2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://bydleni.idnes.cz/>

MAFRA, a.s. *IDOS: Vyhledání spojení* [online]. 2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://jizdnirady.idnes.cz/vlakyautobusy/spojeni/>

MAFRA A.S. *Reality.iDNES.cz: Reality a nemovitosti z celé ČR* [online]. c1999 – 2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://reality.idnes.cz/>

MMR: *Koncepce bydlení ČR z r. 2011* [online]. 13.7.2011 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://mmr.cz/cs/Stavebni-rad-a-bytova-politika/Bytova-politika/Koncepce-Strategie/Koncepce-bydleni-CR-do-roku-2020>

M&M REALITY. *MM reality: Oblíbená realitní kancelář - byty, domy, pozemky* [online]. c2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.mmreality.cz/cs/>

MO ČR. *Kontaminovaná místa* [online]. c 2009 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

REALITNÍ KANCELÁŘ STING, s. r. o. *Reality, byty: Realitní kancelář STING* [online]. c1997 – 2012 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.rksting.cz/>

RF HOBBY S.R.O. *Vše pro bydlení* [online]. ©2002-2007 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z:
<http://www.vseprobydleni.cz/>

Regionální disparity v dostupnosti bydlení [online]. 2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z:
<http://www.disparity.cz/index.asp?menu=3>

SEZNAM.CZ, a.s., *Mapy.cz, s.r.o. Mapy.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z:
<http://www.mapy.cz/>

SEZNAM.CZ, a.s. *Sreality.cz: reality a nemovitosti z celé ČR* [online]. c1996–2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.sreality.cz/>

SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR, v.v.i. *Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.* [online]. c2005 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.soc.cas.cz/>

SZCZYRBA, Z. *Bydlení – nové formy a dimenze*. 1 s. [online]. [cit. 2013-04-23] c2004
Dostupné z:<http://www.csrb.cz/konference.pdf>

TRIADA, spol. s r. o., Praha. *Kvalita života v českých městech: DVS* [online]. c 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6466841>

Výzkum periferních oblastí [online]. 2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z:
<http://www.periphery.cz/index.php>

ÚZEMNĚ ANALYTICKÉ PODKLADY: *Úplná aktualizace 2012 - Šumperk* [online]. 2009, 7.1.2013 [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: <http://www.sumperk.cz/cs/obcan/ostatni/uzemne-analyticke-podklady-uplna-aktualizace-2012.html>

12. Seznam příloh

Příloha č. 1: Vymezení SO ORP Šumperk (obrázek), (administrativní členění k 31. 12. 2007)

Příloha č. 2: Hustota a počet obyvatel v obcích SO ORP Šumperk (obrázek), (administrativní členění k 31. 12. 2007), (Zdroj dat: Regionální statistika, Krajská správa ČSÚ Olomouc 2013)

Příloha č. 3: Podíl obyvatel žijících v rodinných domech (obrázek), (administrativní členění k 31. 12. 2007), (Zdroj dat: SLDB 2011, Krajská správa ČSÚ Olomouc 2013)

Příloha č. 4: Průměrné stáří trvale obydlených bytů, podíl domů postavených před rokem 1919 (obrázek), (administrativní členění k 31. 12. 2007), (Zdroj dat: SLDB 2011, Krajská správa ČSÚ Olomouc 2013)

Příloha č. 5: Podíl domů podle materiálu nosných zdí: ze stěnového panelu (obrázek), (administrativní členění k 31. 12. 2007), (Zdroj dat: SLDB 2011, Krajská správa ČSÚ Olomouc 2013)

Příloha č. 6: Podíl bytů vytápěných plynem, podíl domů s přípojem na kanalizační síť (obrázek), (administrativní členění k 31. 12. 2007), (Zdroj dat: SLDB 2011, Krajská správa ČSÚ Olomouc 2013)

Příloha č. 7: Časová dostupnost okresního města Šumperk (obrázek), (administrativní členění k 31. 12. 2007), (Zdroj dat: www.mapy.cz, 2013)

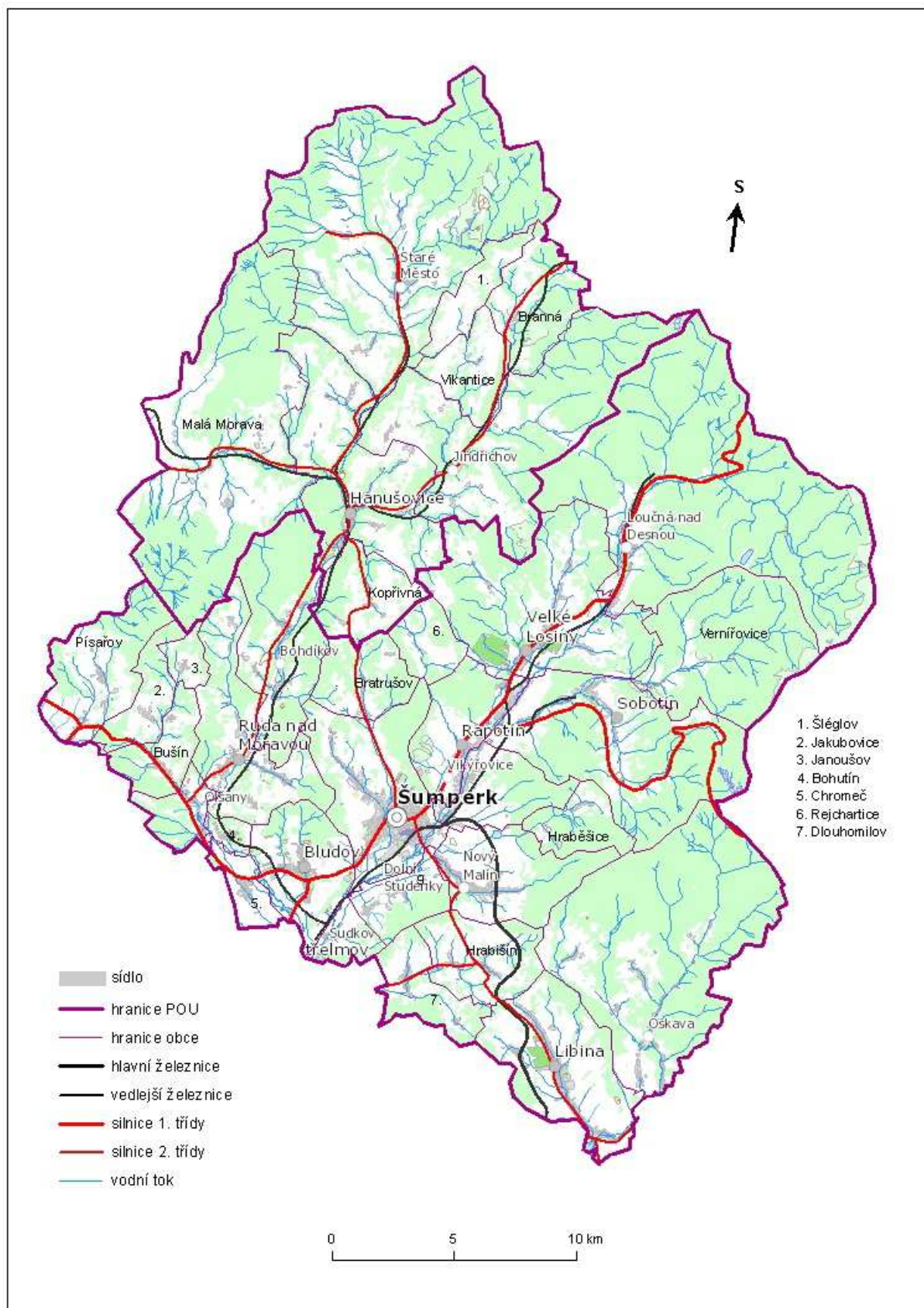
Příloha č. 8: Dopravní dostupnost města Šumperk veřejnou dopravou (obrázek), (administrativní členění k 31. 12. 2007), (Zdroj dat: www.idos.cz, 2013)

Příloha č. 9: Zařízení lékařské péče v SO ORP Šumperk (obrázek), (administrativní členění k 31. 12. 2007), (Zdroj dat: Veřejná databáze ČSÚ, 2013)

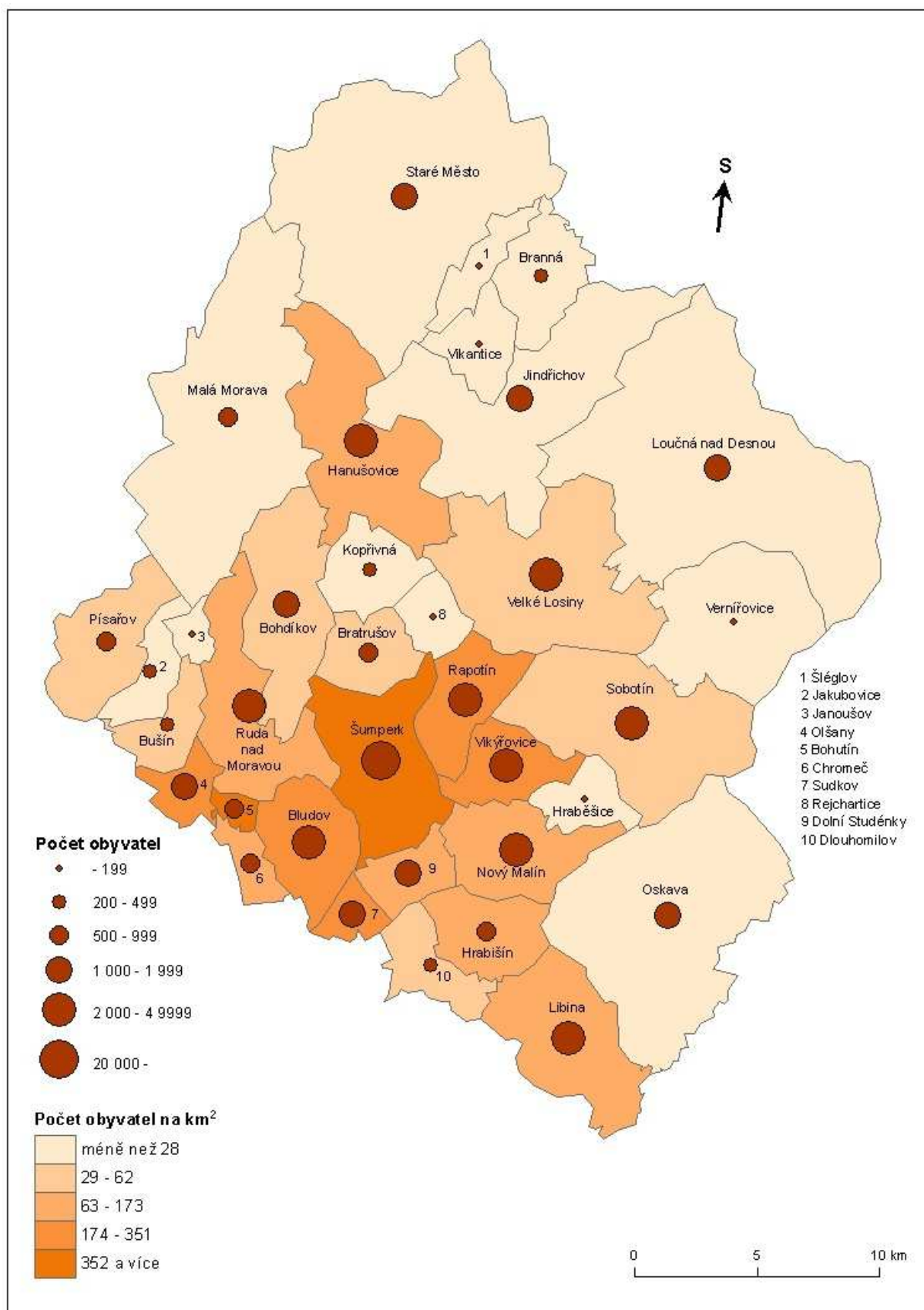
Příloha č. 10: Průměrné kupní ceny stavebních pozemků v obcích SO ORP Šumperk (obrázek), (administrativní členění k 31. 12. 2007), (Zdroj dat: Veřejná databáze ČSÚ, 2013)

Příloha č. 11: Výzkum kvality bydlení na území Šumperska (dotazník)

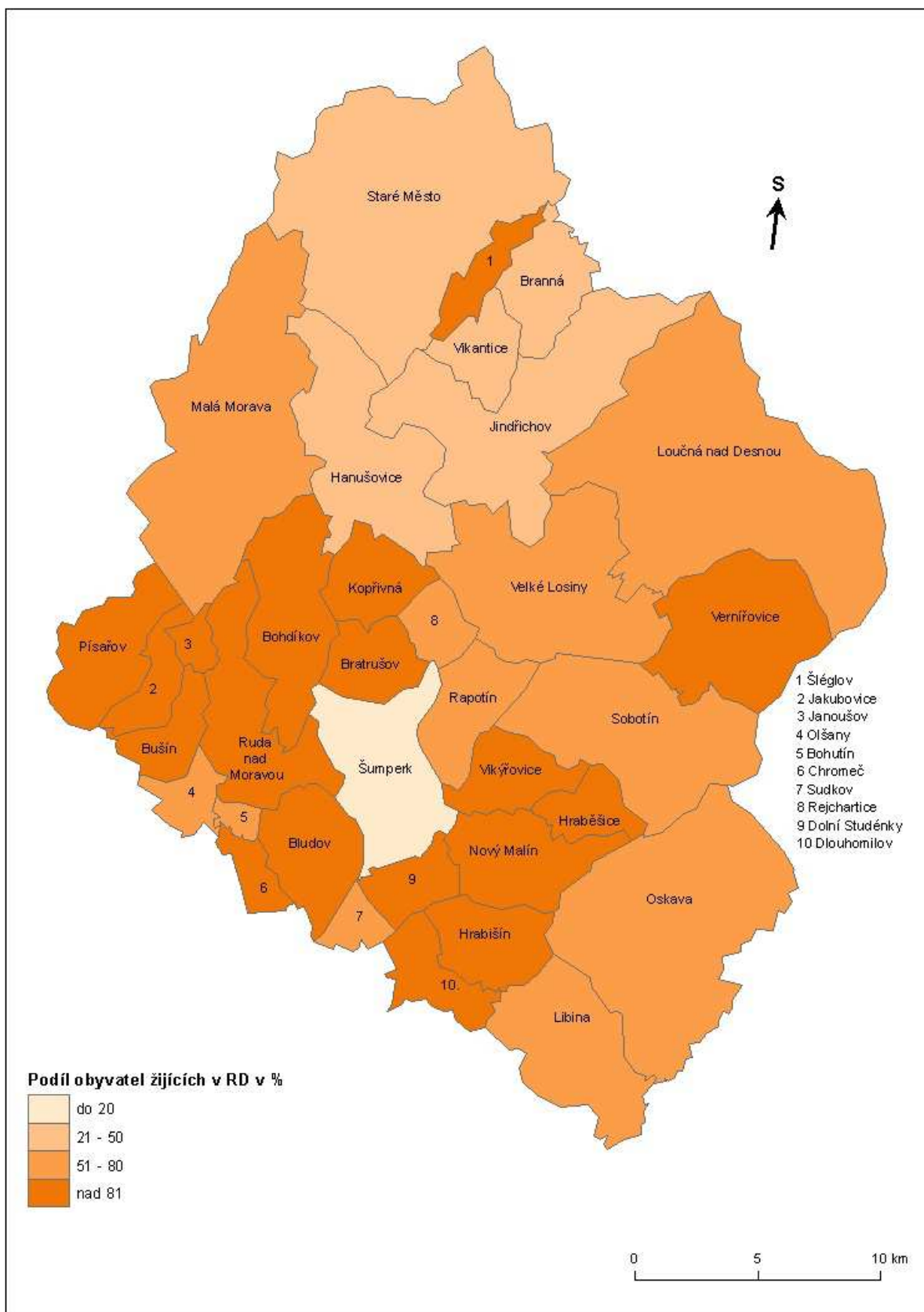
PŘÍLOHY

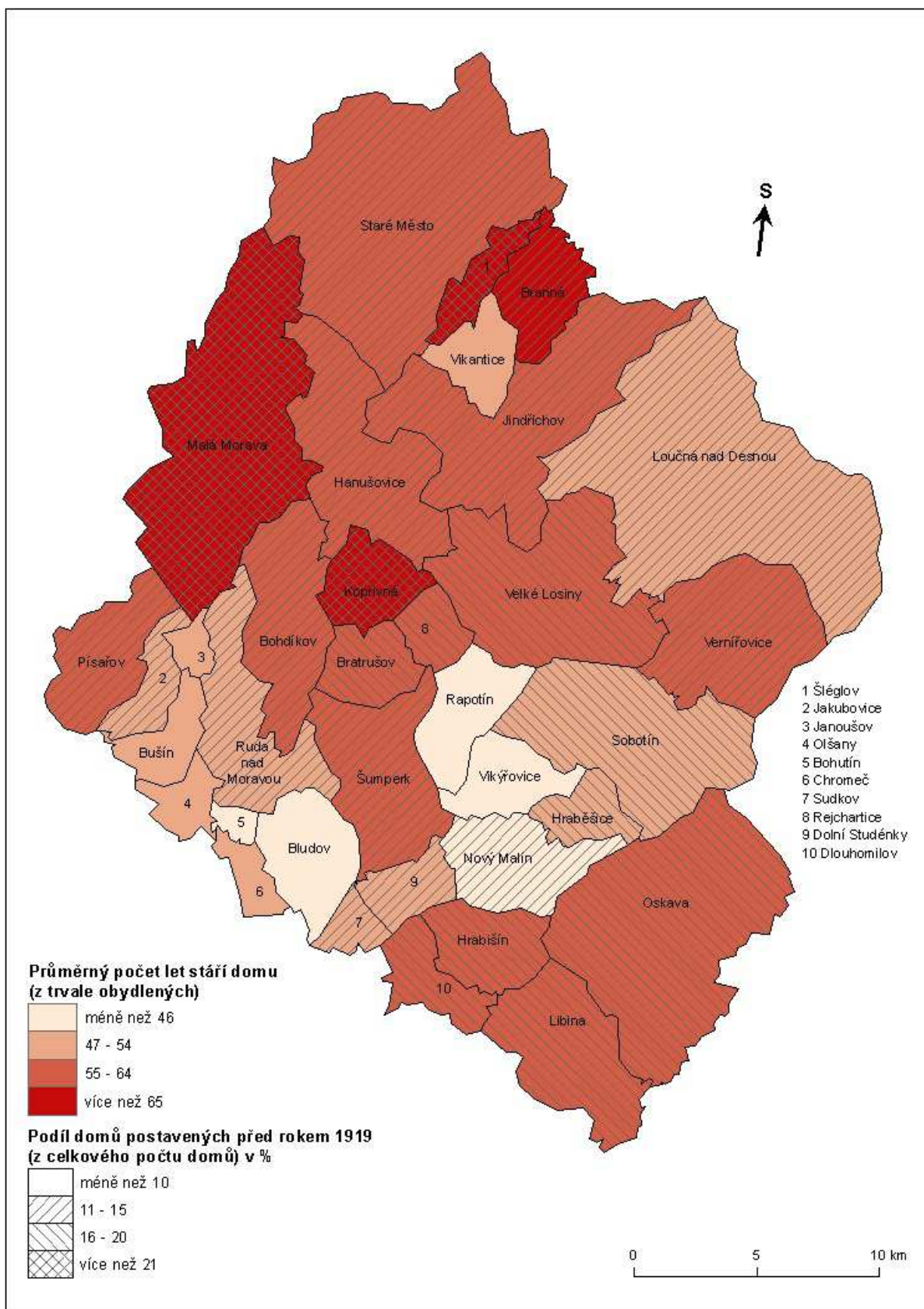
Příloha č. 1: Vymezení SO ORP Šumperk (obrázek), (administrativní členění k 31. 12. 2007)

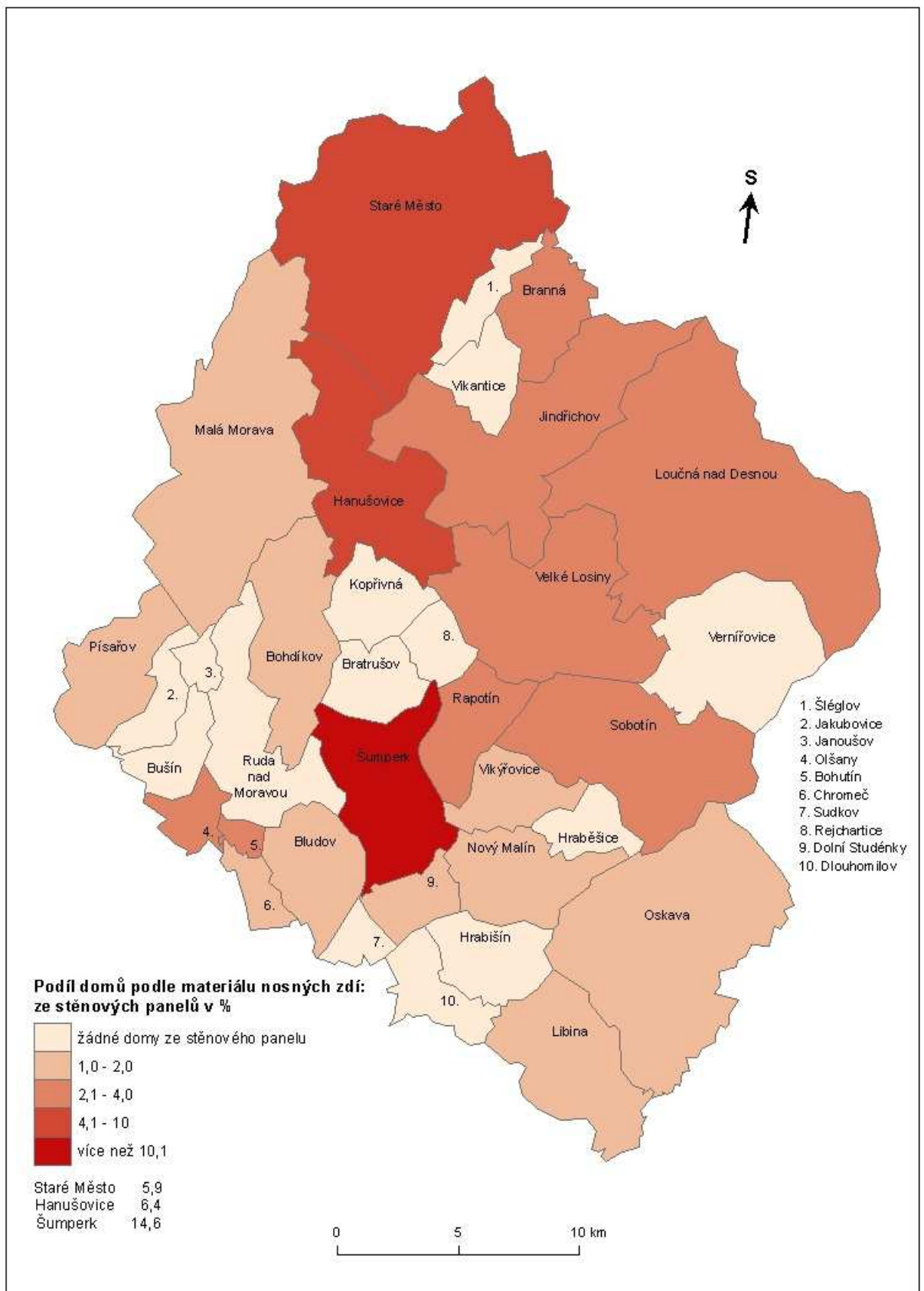
Příloha č. 2: Hustota a počet obyvatel v obcích SO ORP Šumperk (obrázek), (administrativní členění k 31. 12. 2007), (Zdroj dat: Regionální statistika, Krajská správa ČSÚ Olomouc 2013)

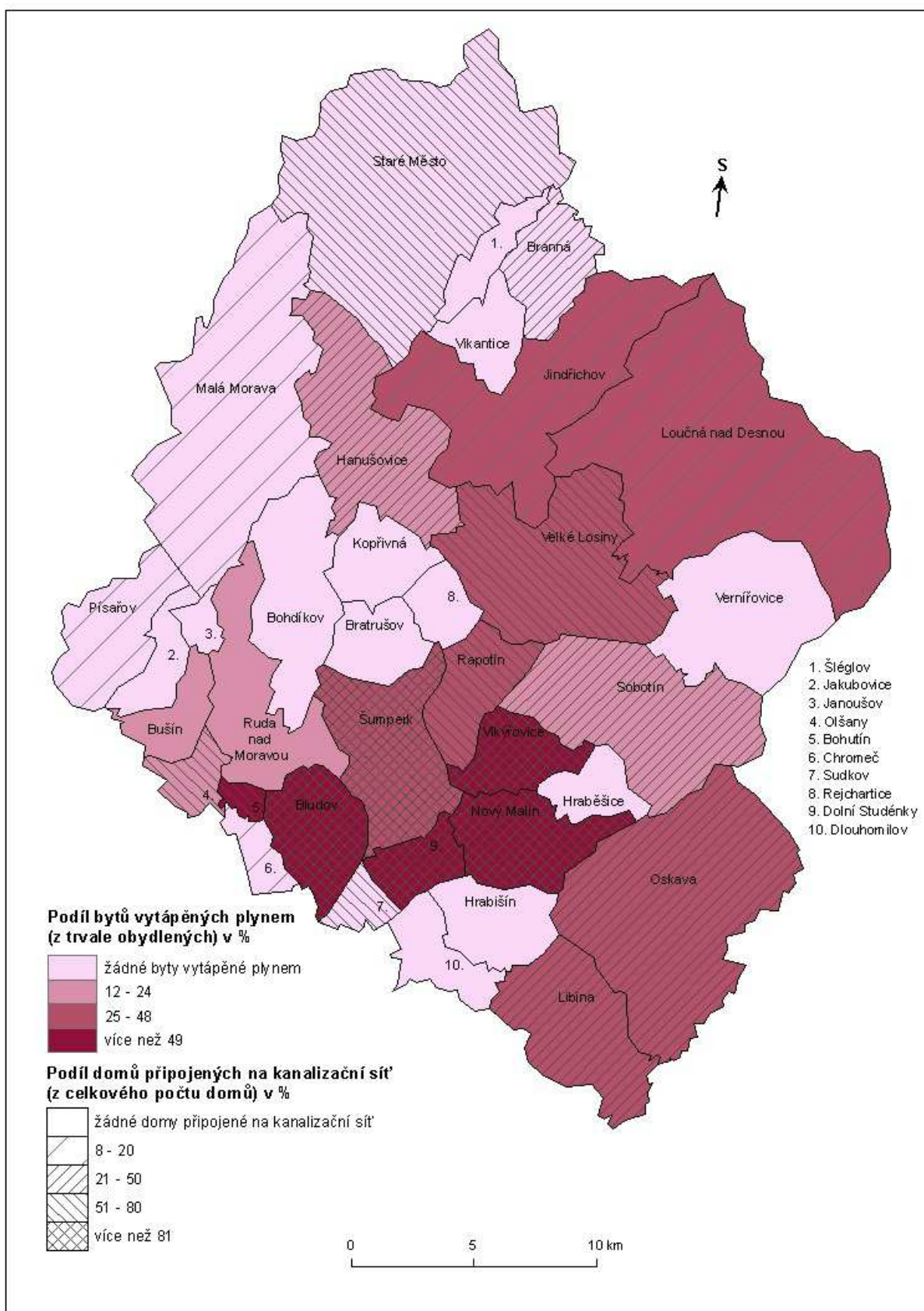
Příloha č. 3: Podíl obyvatel žijících v rodinných domech (obrázek), (administrativní členění k 31. 12. 2007), (Zdroj dat: SLDB 2011, Krajská správa ČSÚ Olomouc 2013)

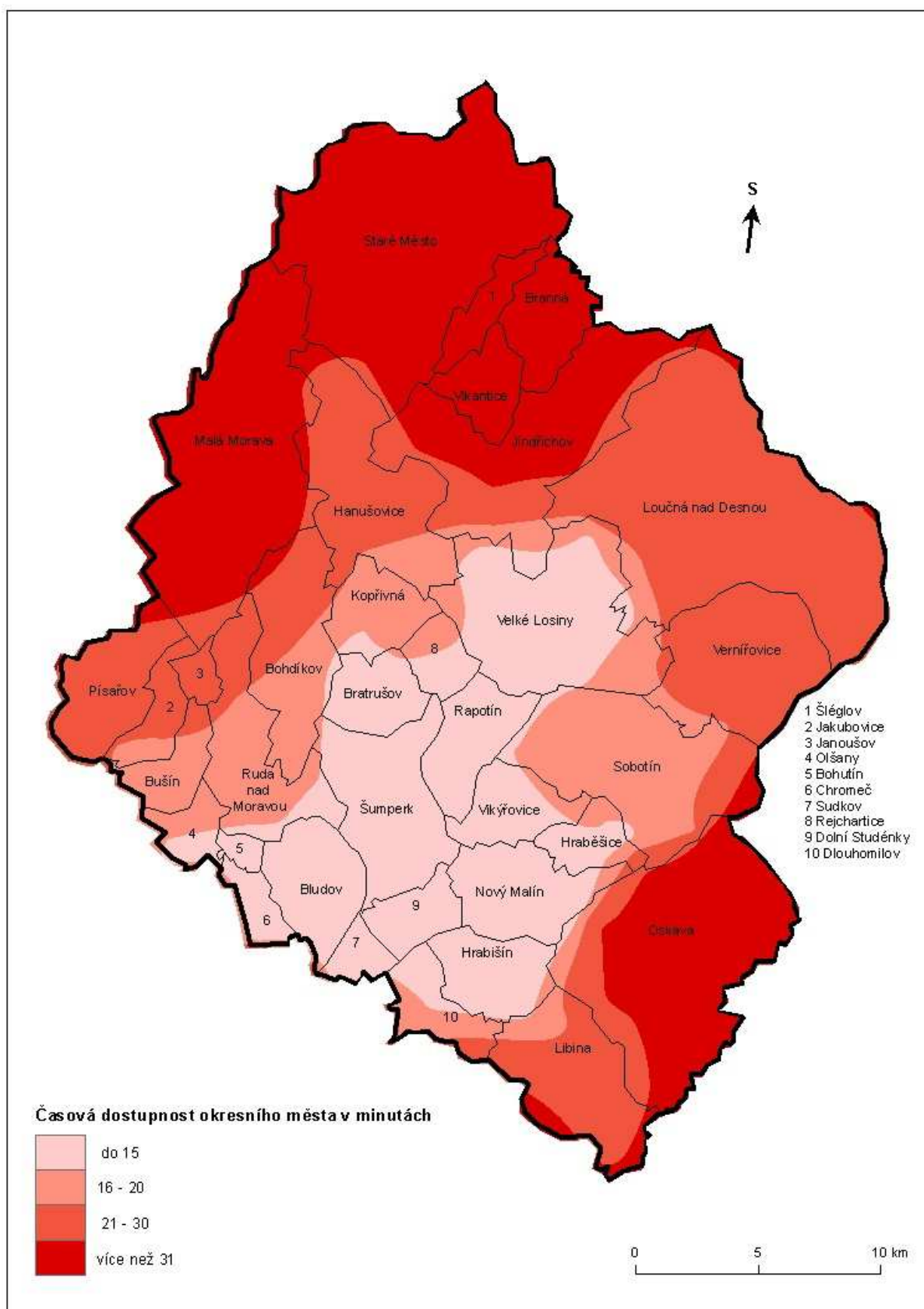
Příloha č. 4: Průměrné stáří trvale obydlených bytů, podíl domů postavených před rokem 1919 (obrázek), (administrativní členění k 31. 12. 2007), (Zdroj dat: SLDB 2011, Krajská správa ČSÚ Olomouc 2013)

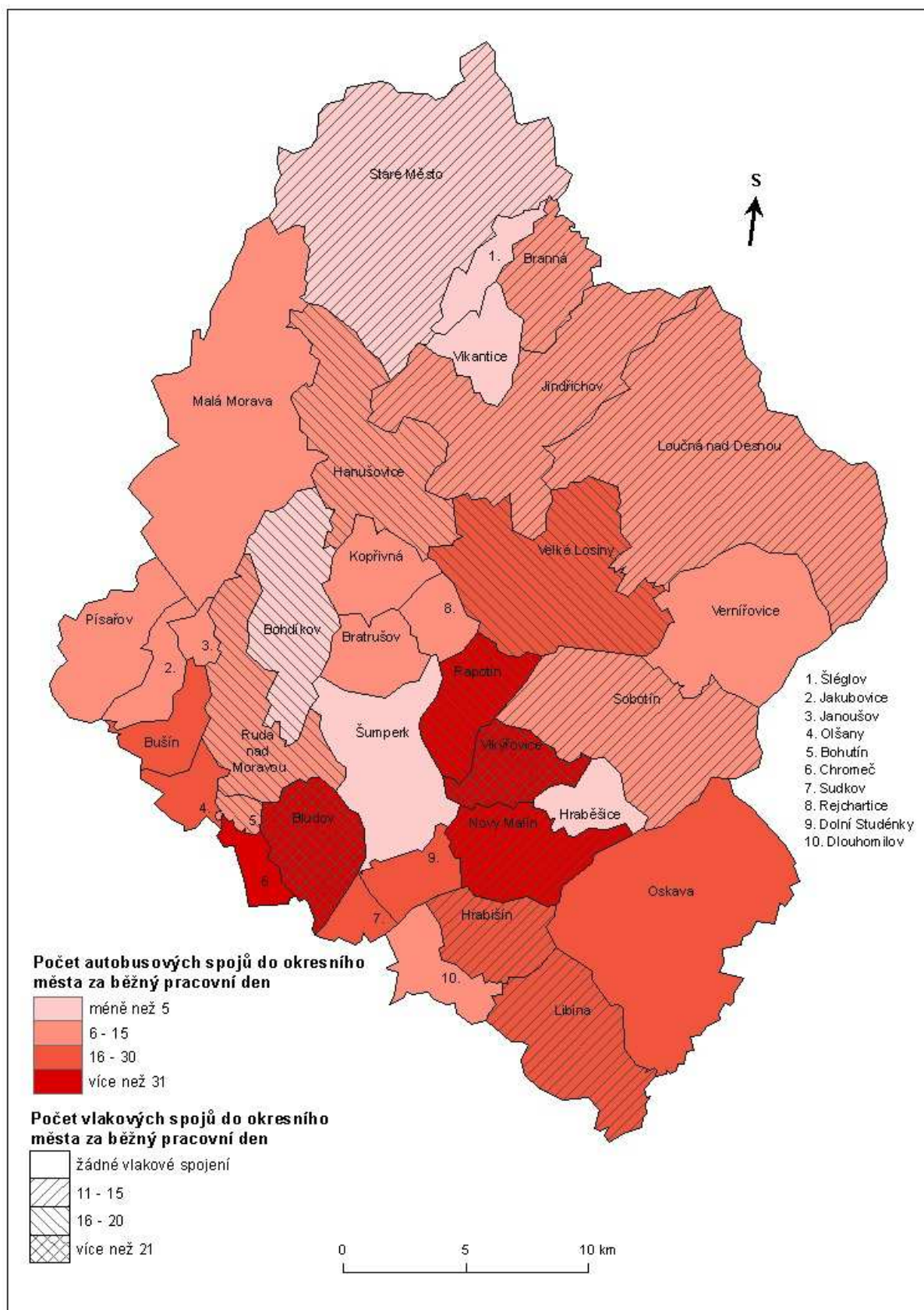
Příloha č. 5: Podíl domů podle materiálu nosných zdí: ze stěnového panelu (obrázek), (administrativní členění k 31. 12. 2007), (Zdroj dat: SLDB 2011, Krajská správa ČSÚ Olomouc 2013)

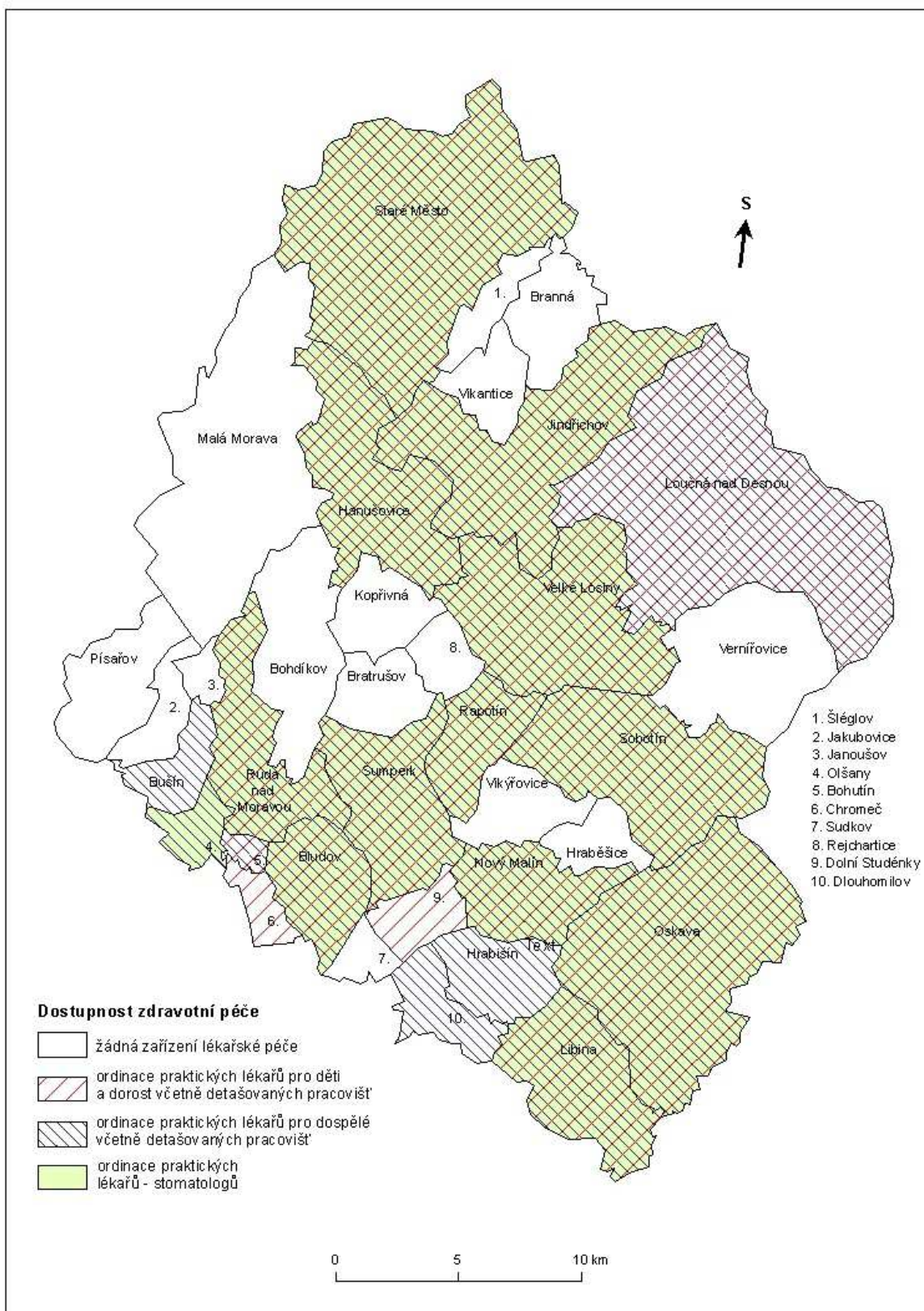
Příloha č. 6: Podíl bytů vytápěných plynem, podíl domů s přípojem na kanalizační síť (obrázek), (administrativní členění k 31. 12. 2007), (Zdroj dat: SLDB 2011, Krajská správa ČSÚ Olomouc 2013)

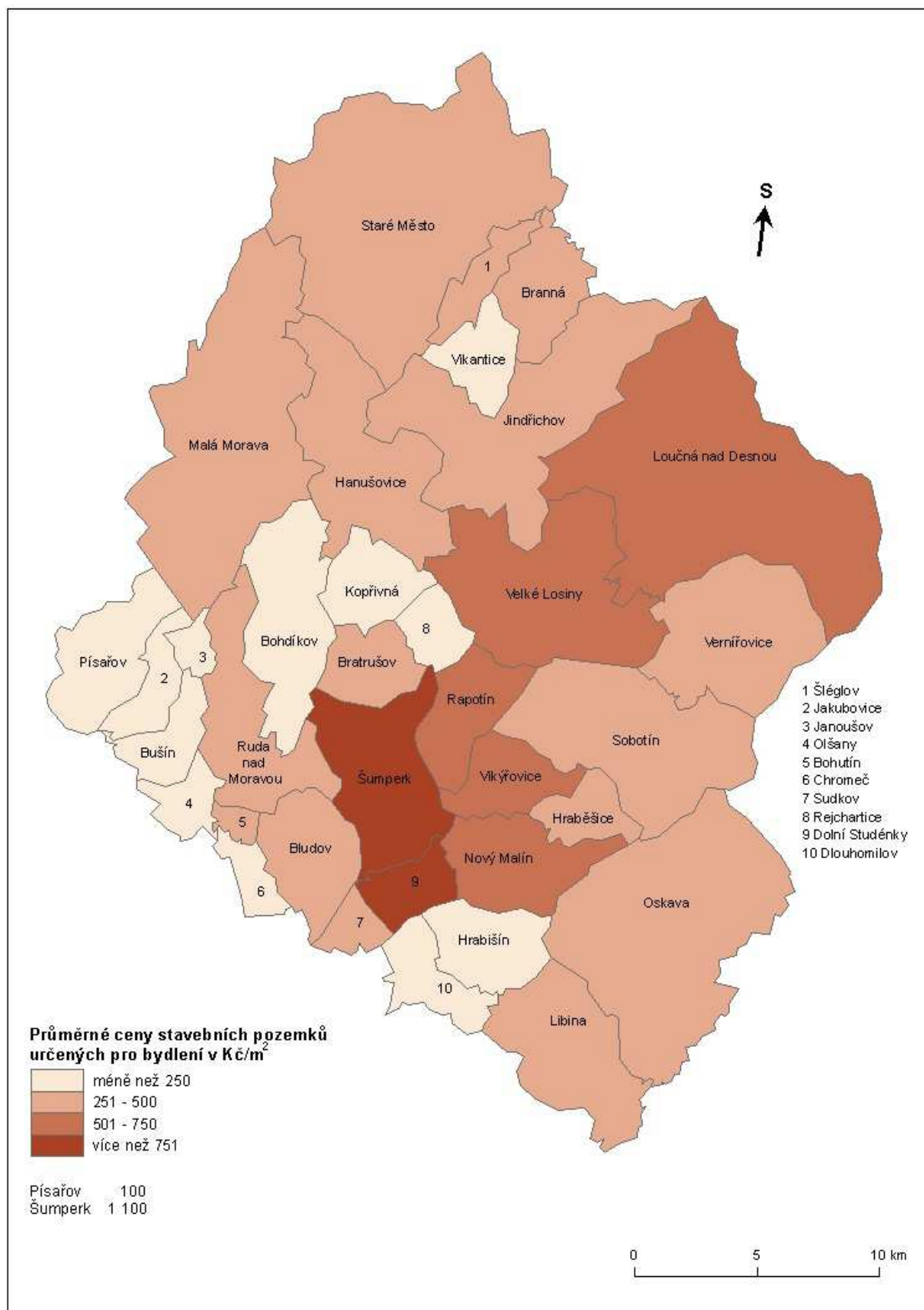
Příloha č. 7: Časová dostupnost okresního města Šumperk (obrázek), (administrativní členění k 31. 12. 2007), (Zdroj dat: www.mapy.cz, 2013)

Příloha č. 8: Dopravní dostupnost města Šumperk veřejnou dopravou (obrázek), (administrativní členění k 31. 12. 2007), (Zdroj dat: www.idos.cz, 2013)

Příloha č. 9: Zařízení lékařské péče v SO ORP Šumperk (obrázek), (administrativní členění k 31. 12. 2007), (Zdroj dat: Veřejná databáze ČSÚ, 2013)

Příloha č. 10: Průměrné kupní ceny stavebních pozemků v obcích SO ORP Šumperk (obrázek), (administrativní členění k 31. 12. 2007), (Zdroj dat: sreality.cz, fortexreality.cz, stingreality.cz 2013)

VÝZKUM KVALITY BYDLENÍ NA ÚZEMÍ ŠUMPERSKA

DOTAZNÍK

Vážená paní, vážený pane

dovolte, abych Vám položil několik otázek týkajících se Vašich subjektivních pocitů a názorů na podmínky a okolnosti bydlení ve Vaší obci. Dotazník je součástí magisterské práce a bude sloužit jako vstupní zdroj dat určených pro následné zpracování a vyhodnocení. Dotazníkové šetření probíhá ve vybraných obcích správního obvodu ORP Šumperk. Tento výzkum je organizován výlučně pro studijní účely. Děkuji za spolupráci.

Kontakt: Bc. Jan Bludský (Katedra geografie PřF UP, 17. listopadu 12, 771 46 Olomouc)

I. Obecné charakteristiky bydlení

1. Místo současného trvalého bydliště:

- obec: _____

1.1. typ zástavby: a) rodinný dům b) cihlový byt c) panelová

1.2. obec, kde trvale bydlíte, má:

a) méně než 199 obyvatel

b) 200 – 499

c) 500 – 999

d) 1000 – 1999

e) 2000 – 4999

f) více než 20000 obyvatel

2. Jak dlouho zde bydlíte?

- od svého narození (*vynechat otázku č. 3*)
- větší část svého dosavadního života (*pokračujte na otázku č. 3*)
- menší část svého dosavadního života (*pokračujte na otázku č. 3*)
- nedávno jsem se přistěhoval (*pokračujte na otázku č. 3*)

3. Proč jste se přistěhoval do místa svého současného bydliště? – zakroužkujte, případně napište nejvýznamnější důvod

- bydlení odpovídalo mým představám
- kvůli přírodnímu prostředí

- byt mi byl přidělen
- přistěhoval jsem se za partnerem
- kvůli blízkosti místa pracoviště
- žili zde moji příbuzní
- oblast byla dobře dostupná veřejnou dopravou
- místo mělo dobrou pověst
- jiné důvody, konkrétně:
.....

4. Doporučil (a) byste svému dobrému příteli, aby se přistěhoval do oblasti vašeho současného bydliště?

- a) ano b) ne c) nevím, možná

5. Máte v plánu se v blízké budoucnosti odsud stěhovat?

- a) ano (*pokračujte otázkou č. 6*) b) ne c) nevím

6. V případě, že byste se chtěl (a) z místa Vašeho současného bydliště odstěhovat, jaké důvody by Vás k tomu vedly?

Vypište konkrétně:
.....

7. V jakém bytě bydlíte?, (zakroužkujte příslušný právní vztah k bydlení)

- a) ve vlastním domě b) v osobním vlastnictví c) družstevní vlastnictví

d) nájemní

8. Uveďte prosím velikost Vašeho bytu:

- a) 1+1 b) 1+2 c) 1+3 d) 1+4 e) větší

II. Hodnocení spokojenosti s kvalitou bydlení podle uvedených aspektů

9. Jak jste spokojen s následujícími technicko-ekonomickými aspekty kvality Vašeho bydlení? Konkrétně s:

	<i>velmi spokojen</i>	<i>spíše spokojen</i>	<i>spíše nespokojen</i>	<i>velmi nespokojen</i>	<i>nedovedu posoudit</i>
<i>obytná plocha obydlí</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>dispozice bytu</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>velikost bytu/domu vzhledem k velikosti domácnosti</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>výše měsíčních nákladů</i>	☐	☐	☐	☐	☐

10. Jak jste spokojen s kvalitou bydlení v rámci Vašeho obytného prostředí v následujících ohledech (lokalizační aspekty)?

	<i>velmi spokojen</i>	<i>spíše spokojen</i>	<i>spíše nespokojen</i>	<i>velmi nespokojen</i>	<i>nedovedu posoudit</i>
<i>dopravní dostupnost okresního města Šumperk</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>dostupnost pracovních příležitostí</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>dostupnost obchodů a služeb</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>kvalita veřejných prostor</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>životní prostředí</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>zařízení lékařské péče</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>kulturní a sportovní zařízení</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>bezpečnost ve čtvrti</i>	☐	☐	☐	☐	☐

11. Jak jste spokojen s následujícími právně-institucionálními aspekty kvality Vašeho bydlení?

	<i>velmi spokojen</i>	<i>spíše spokojen</i>	<i>spíše nespokojen</i>	<i>velmi nespokojen</i>	<i>nedovedu posoudit</i>
<i>schválený územní plán</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>plánovaná výstavba v obci</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>právní vztah k bydlení (nájemní/družstevní/osobní vlastnictví)</i>	☐	☐	☐	☐	☐

III. Výběr nového bydlení

12. Co hraje podle Vašeho názoru nejvýznamnější roli při výběru nového bydlení?

(ohodnoťte podle významnosti každý z následujících aspektů v tabulce níže.

(1 – největší význam, 3 – neutrální postoj, 5 – nejmenší význam, 0 - nevím)

	význam pro Vás					
	1	2	3	4	5	0
<i>vztah k místu</i>	☐	☐	☐	☐	☐	☐
<i>přátelé a rodina</i>	☐	☐	☐	☐	☐	☐
<i>stav nemovitosti</i>	☐	☐	☐	☐	☐	☐
<i>občanská vybavenost sídla</i>	☐	☐	☐	☐	☐	☐
<i>dopravní dostupnost</i>	☐	☐	☐	☐	☐	☐
<i>životní prostředí</i>	☐	☐	☐	☐	☐	☐
<i>dostupnost pracovních příležitostí</i>	☐	☐	☐	☐	☐	☐

<i>cena nemovitosti</i>	☐	☐	☐	☐	☐	☐
<i>lokalita</i>	☐	☐	☐	☐	☐	☐
<i>velikost obydli</i>	☐	☐	☐	☐	☐	☐
<i>sousedské vztahy</i>	☐	☐	☐	☐	☐	☐
<i>sociální prostředí</i>	☐	☐	☐	☐	☐	☐

IV. Závěrečné hodnocení

13. Jak celkově hodnotíte kvalitu Vašeho bydlení?

(ohodnoťte na stupnici, uveďte prosím pozitiva, případně negativa, vypište konkrétně)

1 – velmi dobrá 2 – dobrá 3 – průměrná 4 – špatná 5 – velmi špatná 0 – nevím

pozitiva:.....

negativa:.....

Děkuji za rozhovor.

14. Pohlaví: muž žena

15. Věk: 15–24 25–39 40–59 60+

16. Vzdělání:

- základní
- střední bez maturity
- střední s maturitou
- vysokoškolské